

ਸਤਿਗੁਰ

ਹੇ ਸਤਿਗੁਰ ਹੁਣ ਛੇਤੀ ਆਵੇ,
ਸਾਰਾ ਦੇਸ ਉਭੀਕੇ ।
ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਮਾਰੇ ਆਹੀਂ,
ਕੁਰਲਾਵੇ ਤੇ ਚੀਕੇ ।
ਦੇਸ ਅਜ਼ਾਦ ਕਰਾਓ ਸਤਿਗੁਰ,
ਰਖਵਾਰੇ ਹੋ ਜੀ ਕੇ ।
ਬਹੁੜੇ ਛੇਤੀ ਚਿਰ ਨਾ ਲਾਓ,
'ਰਾਮ ਹੋ ਰੂਪ 'ਹਰੀ' ਕੇ ।
ਗੜ ਬੜ ਦੇਸ ਵਿਚ ਹੁਨ ਪੇ ਗਈ,
ਹੋਏ ਆਪ ਸਹਾਈ ।
ਆਪਨਾ ਬਚਨ ਕਰੋ ਹੁਣ ਪੂਰਾ,
ਕਰੋ ਨਾ ਬਹੁਤ ਅਜਮਾਈ ।

ਕਾਮਤ

ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ

ਅੱਠ ਆਠੇ

ਲੇਖ ਸੂਚੀ

੧	ਅੰਦਰ ਬਹਿਕੇ ਪਾਪ ਕਮਾਵੇ	ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	੬
੨	ਮੁਹਿ ਮਰਨੇ ਕਾ ਚਾਰੂ ਹੈ	ਸ੍ਰੀ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ	੬
੩	ਸਚਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਬਕ ਸਿਖਾ ਗਏ ਨੇ	ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਗਰ	੯
੪	ਸਾਡੇ ਦੋ ਇਤਹਾਸਕ ਮੇਲੇ	ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਤਵਾਲਾ	੧੧
੫	ਇੰਗਲੈਡ ਯਾਤਰਾ	ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਕਵੀ'	੧੪
੬	ਸਿਖਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ	ਸੰਤ ਸਰਧਾ ਸਿੰਘ ਜੀ	੧੯
੭	ਮੈਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਵਾਂ	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਕ	੨੦
੮	ਕਦੇ !	ਸ੍ਰੀ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ	੨੨
੯	ਜਵਾਹਰ ਨੂੰ	ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਗਰ	੨੩
੧੦	ਬੀਤੇ ਦੀ ਯਾਦ ਤੇ ਇਕ ਨਜ਼ਰ	ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਨਖਤਰਾ	੨੬
੧੧	ਤਾਹੀਓਂ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜਗ ਵਿਚ	ਸ੍ਰੀ ਰਣਜੋਧ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਫਰੀਕਾ	੨੮
੧੨	ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਪਸ਼ਨ ਉਤਰ	ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	੩੦
੧੩	ਰਾਇਕੋਟ ਦੇ ਦੋ ਬੇਦੇਸ਼ੇ ਸ਼ਹੀਦ	ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੰਗਲ	੩੨

ਚੇਤਾਵਨੀ

ਪੰਥਕ ਭਾਕ ਵਿਚ ਕਈ ਰਕਮਾਂ ਅਜੇਹੀਆਂ ਵੀ ਆਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਪ) ਰੁਪੇ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਹਨ, ਤੇ ਓਹ ਹਨ ਵੀ ਵਿਆਹਾਂ ਦੀਆਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਅਸੂਲ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਤੇ ਪ) ਰੁਪੇ ਤੋਂ ਵਧ ਭੇਟਾ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਾਂਦੀ। ਪਰ ਪੰਥਕ ਭਾਕ ਵਿਚ ਛਪੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਏਸ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਵਧ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਓਹ ਵਿਆਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁੰਦੇ। ਜਿਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਲੜਕੇ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਲੜਕੀਆਂ ਸਾਧਾਰਨ ਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਲਈ ਮਾਇਆ ਸ਼ਰਧਾ ਮੁਤਾਬਕ ਵਧ ਘਟ ਭੇਟਾ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਨੰਦਾਂ ਵਿਚ ਪ) ਰੁਪੇ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਏਸ ਤੋਂ ਘਟ ਵੀ। ਪਰ ਵਧ ਨਹੀਂ। ਏਹ ਨੋਟ ਏਸ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਥਕ ਭਾਕ ਪੜਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ਕ ਨਾ ਗੁਜ਼ਰੇ।

ਮੈਨੇਜਰ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਹਜੀ ਪ੍ਰੈਸ ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਜਿਲਾ ਹਿਸਾਰ ਵਿਖੇ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਪਿੰਟਰ ਤੇ ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਲ ਛਪਿਆ ਤੇ 'ਦਫਤਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਇਆ।

(ਐਡੀਟਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ)

ੴ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹਾਇ ।

ਕਲਿਜੁਗ ਮੇਂ ਸਤਿਜੁਗ ਵਰਤਾਉਂ । ਤਬੀ ਬਾਰੁਵਾਂ ਬਪ ਕਹਾਉਂ ।

ਦੰਦਾ

ਦੇਸ ਸਲਾਨਾ ੬)
ਛਮਾਹੀ ੩॥)

ਸਤਿ ਜੁਗ

ਦੰਦਾ

ਪ੍ਰਦੇਸ ਸਲਾਨਾ ੮)
ਛਮਾਹੀ ੪॥)

ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ

ਜਿਃ ੩੨] ਜੇਠ ੨੦੧੩ ਸੰਃ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ੧੪੧ [ਨੰਃ ੫

ਅੰਦਰ ਬਹਿਕੈ ਪਾਪ ਕਮਾਵੈ

ਕਈ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਅਵਾਜ਼ ਉਠਦੀ ਸੁਣਾਈ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਚਾਲ ਚਲਨ ਗ਼ਿਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਆਂ ਕਰਨਾਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਕੌਮ ਦੇ ਨੀਂਹ-ਪਥਰ ਹਨ। ਨੀਂਹ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਤਲੀਆਂ ਦੀਵਾਰਾਂ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਦਾ ਸੁਆਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਸਿਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਏਹ ਪਰੰਪਰਾ ਬਣ ਚੁਕੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਗ੍ਰਿਸਤੀ ਵਡੇ ਤੋਂ ਵਡਾ ਸੰਤ ਤੇ ਪੂਜਯ ਮਹਾਂ-ਪੁਰਸ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਏਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਸੰਤ ਇਕ ਗ੍ਰਿਸਤੀ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਦਿ ਸੰਤ ਗ੍ਰਿਸਤੀ ਹੀ ਸਨ ਜੋ ਕੌਮ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦਾਂ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਏਸ ਨੇਮ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਅਪਣਾਇਆ। ਤੇ ਹਰ ਇਕ ਲਈ ਵਿਆਹ ਕਰੋਣਾ ਇਕ ਕਾਨੂੰਨ ਹੀ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਥੋੜੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਅਜੇਹੇ ਵੀ

ਰਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਬਿਹੰਗਮ ਹੋਣ। ਗ੍ਰਿਸਤ ਆਸ਼੍ਰਮ ਨੂੰ ਅਪਨੇਣ ਦਾ ਤੇ ਏਸ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਚੋਰ ਦੇਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਕਾਰਨ ਚਾਲ ਚਲਣ ਪਵਿਤਰ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਵਿਆਹ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਅਜੇਹੀਆਂ ਹਤ-ਕਤਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹਵਾ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ ਕੌਮ ਦੀ ਜੜੀ ਤੇਲ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਗ੍ਰਿਸਤ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਅਜ ਦਾ ਯੁਗ ਪਵਿਤਰ ਜੀਵਨ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਗ੍ਰਿਸਤੀ ਮਨੁਖ ਬਹੁਤੀ ਥਾਈਂ ਅਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਵਿਚਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਗਲੀ ਮਹੱਲੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕੁਆਰਾ ਜਾਂ ਛੜਾ ਆਦਮੀ ਏਸ ਰਿਐਤ ਤੋਂ ਵਾਂਜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਛੀਕਾ ਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ-ਜਿਥੇ ਅਜੇ ਸਤਯਤਾ ਦਾ ਪੂਰੀਤਰਾਂ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ—ਛੜਿਆਂ ਦੇ ਅਲਕ ਵਾੜੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਤੇ ਓਹ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਵਿਆਹ ਕਰੋਣ ਦੀ ਯੋਗਯਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਗ੍ਰਿਸਤ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਮਾਜ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪੂਰਨ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਗ੍ਰਿਸਤੀ, ਮੁਲਕ ਦਾ ਪੂਰਾ

—ਸ਼ਹਿਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕਿਤੇ ਰੋਕ ਨਹੀਂ। ਹਾਂ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ਜ਼ਰੂਰ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਠੀਕ ਹੀ ਏਹ ਸ਼ਰੀਫ ਗਿਸਤੀ ਹੈ। ਏਸ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਇਤਬਾਰ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕਦੇ ਨਜ਼ਾਇਬ ਫੈਦਾ ਨਹੀਂ ਉੱਠਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਪਰ ਕੌਮ ਨੂੰ ਸ਼ਕੈਤ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਗਿਸਤੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਵੀ ਚਾਲ ਚਲਣ ਠੀਕ ਨਹੀਂ।

ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਦਰੁਸਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਖੁਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਚਲਣ ਤੇ ਕੌਮ ਨੂੰ ਸ਼ਕ ਹੈ ਖੁਦ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਕੋਈ ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਸ਼ਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਮੈਂ ਏਹ ਲੇਖ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਸਮਾਜ ਗਿਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਕ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਸਰੀ ਜਾ ਪਵਿਤਰ ਮਿਲਣੀ ਨੂੰ ਵੀ ਲੋਕ ਸ਼ਕੀ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖਦੇ ਹਨ। ਅਣਜਾਣ ਨਿਗਾਹਾਂ ਭੈਣ ਭਰਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ੰਕਾ ਬਣ ਖਲੋਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮਨ ਦੀ ਪੇਰਣਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਸੁਰ ਹੋਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤਾੜਦੇ ਤੇ ਨਿਗਾਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਗਾਹਾਂ ਮਿਲਾਕੇ ਮੁਸਕ੍ਰਾਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਕਿਵੇਂ ਯਕੀਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿਗਾਹਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹੇ। ਬੁਰੀ ਤਾਂ ਚਿਤਵਣ ਵੀ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮਨ ਤੇ ਸਰੀਰ ਰਾਹੀਂ ਇਕ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਓਸੇ ਸਮੇਂ ਕਈ ਜਾਨਦਾਰਾਂ ਨੇ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ। ਸਿਆਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕੰਧਾਂ ਨੂੰ ਕੰਨ ਤੇ ਰੁਖਾਂ ਨੂੰ ਅਖਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਦੁਆਲੇ ਤਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਪੁੱਤ੍ਰ ਅਖਾਂ ਖਿਲਰੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ ਚਿੜੀਆਂ ਨੂੰ ਅਖਾਂ, ਕਬੂਤਰਾਂ ਨੂੰ ਅਖਾਂ, ਮਹੀਆਂ ਗਾਈਆਂ ਨੂੰ ਅਖਾਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਪਿਛੇ ਲੁਕੀਆਂ ਇਨਸਾਨ ਦੀਆਂ ਅਖਾਂ, ਜੋ ਸ਼ੇਤਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਤਾੜ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੁਨੀਆਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੇਖ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ

ਤੁਸੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਓਸ ਵੇਲੇ ਦੁਵੇਰੇ ਪਾਸਰ ਰਿਖੀ ਵਾਲੀ ਪੁੰਦ ਪਸਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਬਜਾਏ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਅੰਨੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਵਕਤ ਵਿਚ ਇਕ ਹੀ ਕੰਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਕੰਮ ਲੋਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਤੇ ਵੀ ਕਿ “ਯਾ ਰੱਬਾ ਝੂਠ ਹੋ ਜਾਏ” ਉਹ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੋਕੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਝੂਠਾ ਸਮਝਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸਫਾਈ ਦੀਆਂ ਤਿੜਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹੋ। ਲੋਕ ਅਖੌਤ ਹੈ ‘ਇਸ਼ਕ ਮੁਸਕ ਛਿਪਦੇ ਨਹੀਂ’।

ਤੁਹਾਡੇ ਸਿਰ ਜੇ ਪੰਥ ਸੇਵਾ ਦਾ ਭਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਆਪਦੇ ਦੁਆਲੇ ਤੁਸੀਂ ਮੰਨੀ ਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਇਕ ਹੋਵੇ। ਪਾਪ ਤਾਂ ਮਨ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦਾ ਵੀ ਤਾੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੱਖ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿਵੇਂ ਲੁਕ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਏਹ ਝੂਠ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਪ੍ਰਾਧੀ ਵੀ ਹੋਵੋ ਤੇ ਲੁਕੇ ਵੀ ਰਹੋ। ਪਾਪ ਦੇ ਬੀਜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਪੁੰਗਰ ਕੇ ਰੁਖ ਬਣਦੇ ਹਨ ਤੇ ਰੁਖ ਦੇ ਅਗੋਂ ਮੀਲਾ ਵਿਚ ਟਾਹਣ ਖਿਲਰ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਬੁਰਾਈਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਕਈ ਸਾਧਨ ਅਪਣਾਏ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਸੀਰ ਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਪੱਥ ਵਿਚਰਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਪੱਥ ਹੈ ਚੰਗੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨਾ। ਚੰਗਾ ਪੜਨਾ ਤੇ ਚੰਗਾ ਸੋਚਣਾ। ਓਪਰੇ ਥਾਂ ਜਾਕੇ ਓਪਰੇ ਜਨ ਨਾਲ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵਧ ਗਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪੜਤਾਲਣਾ ਕੁਪਥ ਹੈ।

ਅਜ ਦੇ ਯੁਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਾਸਫੀ ਸ਼ਾਇਦ ਏਸ ਨੂੰ ਨਾਂ ਮੰਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕੁੜੀਆਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਸੀ ਮੇਲ ਜੋਲ ਕਾਫੀ ਵਧਣ ਤੇ ਬੁਰਾਈਆਂ ਘਟ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਏਸ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਹਦੋਂ ਵਧ ਖੁਲ ਪਾਪਤ ਕਰਨੀ ਕਾਫੀ ਹਦ ਤਕ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇਹ ਹੈ ਕਿਉਂਕੇ ਅਜੇ ਤਕ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬਚਿਆਂ ਦਾ

ਦਿਮਾਗ਼ ਦੇਨਾਂ ਵਿਕਸਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ ਉਹ ਅਪਣੇ ਆਪਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਭਾਲ ਸਕਣ । ਜਾਂ ਨਫਾ ਨੁਕਸਾਨ ਸੋਚ ਸਕਣ । ਦੇਖੋ ਇਕ ਜਰਮਨ ਕੁੜੀ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਔਰਤ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਬਾਬਤ ਕਾਫੀ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

ਇਕ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਚਿਰ ਇਕ ਸੁਧਰੇ ਹੋਏ ਜਰਮਨ ਪ੍ਰਵਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ । ਯੋਰਪ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਤਾਂ ਮੰਨੀ ਹੋਈ ਕਹਾਣੀ ਹੈ । ਜਰਮਨ ਪ੍ਰਵਾਰ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਕੁੜੀ ਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰੇਮ ਹੋਗਿਆ । ਦੋਵੇਂ ਕਾਰ ਤੇ ਇਕਠੇ ਹੀ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਕਰਨ ਨਿਕਲ ਜਾਇਆ ਕਰਨ । ਤੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਕੱਠੇ ਹੀ ਰਿਹਾ ਕਰਨ । ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਅਤੇ ਜਰਮਨ ਕੁੜੀ ਦੀਆਂ ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਥਾਂ ਮਿਟ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ । ਏਸ ਲਈ ਸ਼ੀਰ ਦੀਆਂ ਵੀ ਮਿਟ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ । ਰਵੇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਲਿੰਗ ਭੁਖ ਚਾਹਰ ਕੀਤੀ । ਜਰਮਨ ਕੁੜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ । ਪਰ ਆਪ

ਨੂੰ ਗਿਰਜੇ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ । ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਕੁਝ ਘਬਰਾਇਆ ਤੇ ਉਸ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਵਿਆਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ । ਇਸ ਲਈ ਵਿਆਹ ਕਰੋਣੀ ਪਹਿਲੀ ਔਰਤ ਨਾਲ ਬੇਵਫਾਈ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਉਸ ਨੇ ਝਟ ਉਤਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ—ਬਿਨਾਂ ਵਿਆਹ ਕੱਠੇ ਹੋਣਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੇਵਫਾਈ ਹੈ । ਏਸ ਲਈ ਸੁਧ ਪ੍ਰੇਮ ਹੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਸਿਧਾ ਰਸਤਾ ਹੈ ।

ਜੇ ਸਾਡੀ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂ ਅਜ਼ਾਦੀ ਸਾਨੂੰ ਏਸ ਮੰਜਲ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਠੀਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਵਰਨਾਂ ਅਧੂਰੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਤਾਂ ਬੁਰੇ ਨਤੀਜੇ ਹੀ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗੀ । ਅਤੇ ਜਿੰਨੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਏਸ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਪ ਗੁੱਝਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ।

ਅੰਦਰ ਬਹਿਕੇ ਪਾਪ ਕਮਾਵੇ,
ਸੇ ਚਹੁ ਕੁੰਟੀ ਜਾਣੀਐ ।

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਸੁਫਨਾਂ ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ

(ਸ੍ਰ: ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ੌਕ' ਅਫ਼ੀਕਾ)

ਸ਼ਾਰ ਲੈਣ ਤੋਂ ਸਾਡੀ ਜੋ ਵਰਜਦੇ ਨੇ, ਕਿਹੜੇ ਮਿਲ ਗਏ ਸੁਘੜ ਸਾਲਾਹੀ ਤੈਨੂੰ ?
ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਦੇ ਮਾਲਕਾ, ਦਰਦ ਮੰਦਾ, ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ ਦੇਨੀ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹੀ ਤੈਨੂੰ ?
ਕੀ ਪ੍ਰਦਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਦੁਕਾਨ ਵਿਚ ਭੀ, ਨਹੀਂ ਲਭਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਸਿਆਹੀ ਤੈਨੂੰ ?
ਕੋਈ ਸੁਖ ਸੁਨੇਹਾ ਹੀ ਭੇਜ ਦਿੰਦਾ, ਜੇਕਰ ਔਣ ਦੀ ਕੀਤੀ ਮਨਾਹੀ ਤੈਨੂੰ ?
ਫੜੀ ਥਾਂਹ ਤਾਂ ਸ਼ੌਕ ਹੁਣ ਪਾਰ ਲਾਏ, ਖੇਵਟ ਹੋ ਨਾ ਡੋਬ ਵਿਚਕਾਰ ਮੈਨੂੰ ?
ਸੁਫਨਾਂ ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮੱਚਾ ਸੁਫਲ ਹੋਵੇ, ਭੈਣੀ ਵਾਲਿਆ ਦਿਹ ਦੀਦਾਰ ਮੈਨੂੰ ?

ਮੁਹਿ ਮਰਨੇ ਕਾ ਚਾਉ ਹੈ

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਇੰਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ '੨ ਕ੍ਰਵਰਤੀ'

ਦੇਸ਼ ਅਜਾਦ ਹੋਵੇ—

ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਸੀ

ਪੰਜਾਬ ਦਾ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ

ਆਜਾਦੀ ਦੇ ਪਰਵਾਨੇ

ਭਾਰਤ ਮਾਂ ਦੇ ਵੀਰ ਸੈਨਾਨੀ

ਸਿਖਾਂ ਦਾ-ਕੁਕਿਆਂ ਦਾ—

ਮਾਰੀ ਸੀ ਜਿੰਨਾਂ ਕੂਕ

ਦਹਿਲਾ ਦਿਤੇ ਸਨ ਦਿਲ—

ਕੰਬਾ ਦਿਤੇ ਸਨ ਕਲੇਜੇ—

ਸਾਮਰਾਜ ਸ਼ਾਹੀ, ਬਿਟਿਸ਼ ਐਮਪਾਇਰ ਦੀ

ਮਲਕਾਂ ਮੁਅੱਜਮਾਂ ਦੀ, ਹਿੰਦ ਦੇ ਵਾਇਸਰਾਇ

ਤੇ ਲਾਟ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸੀ,

ਨੀਂਦ ਹਰਾਮ—

ਸੂਰਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ ਗਰੂਵ,

ਜਿੰਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਿਨ ਸ਼ਾਹੀਅਤ ਵਿਚ

ਇਹ ਵੀ ਕਦੀ ਮੁਮਕਿਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਸਿਰ ਫਿਰੇ ਹਨ, ਕੂਕੇ ਦੀਵਾਨੇ ਹਨ,

ਮਸਤਾਨੇ—ਇਹ—

ਅਸੰਭਵ ਇਕ ਦਮ !! ਅਸੰਭਵ !!!

ਕਿਹਾ ਸੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਏ—

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ—

ਕਿਸੇ ਵੀ ਤੇ ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਲਾਈ

ਉਨਾਂ ਦੀ ਨਾਲ ਹਾਂ ਦੇ

ਹੋਵੇ ਦੇਸ਼ ਅਜਾਦ, ਤੇ ਕਰੀਏ ਰਾਜ ਅਸੀਂ

ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਤੇ—

ਖੋਹ ਲਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸਾਥੋਂ—

ਅਜੇ ਹੁਣੇ, ਬੋੜੇ ਹੀ ਦਿਨ ਤੇ ਹੋਏ ਨੇ

ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ—

ਛਲ ਨਾਲ, ਧੋਖੇ ਨਾਲ,

ਫਰੇਬ ਨਾਲ, ਵਲ ਨਾਲ,

ਮਿਤਰ ਮਾਰ ਕਰਕੇ

੨

ਸਨ ੧੮੭੨ ਦੀ ਤੇਰਾਂ ਜਨਵਰੀ—

ਹਡ ਕੜਕਾਂਵੀ ਸਰਦੀ,

ਲੋਹੜੇ ਦਾ ਕੱਕਰ, ਬਰਫਾਨੀ ਰਿਵੀ ਦੇ ਝੋਲੇ

ਪਹਿਨੇ ਹਨ ਜਿੰਨਾਂ ਨੇ ਕੋਟ—ਓਵਰ ਕੋਟ,

ਬਨੈਣ, ਕਮੀਜ, ਸਵੈਟਰ,

ਜਰਾਬਾਂ, ਦਸਤਾਨੇ, ਸਭੇ ਉਨਾਲੇ,

ਫਿਰ ਵੀ ਕਿੜ ਕਿੜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਦੰਦ ਓਹ ਵੀ

੩

ਕੋਟਲੇ ਦਾ ਰੱਕੜ, ਉਜਾੜ ਚੁਫੇਰੇ,

ਰੋਹੀ ਬੀਆਬਾਨ ਰੁਖ ਨਾ ਦਰਖਤ,

ਬੂਟਾ ਨਾ ਝਾੜ,

ਓਟ ਨਾ, ਅਲਤੜਾ,

ਵਗ ਰਹੀ ਹੈ ਪੂਰਵਈਆ,

ਬਰਫ ਨਾਲੋਂ ਸੀਤ ਹਵਾ

ਬੈਠੇ ਹਨ ਕੁਝ ਦੀਵਾਨੇ, ਵਤਨ ਦੇ ਆਸ਼ਕ—

ਨੰਗ ਪੜੰਗੇ ਬਚੇ, ਬੁਢੇ, ਜੁਆਨ,

ਮਰਦ ਤੀਵੀਆਂ,

ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਮਸਤੀ ਵਿਚ, ਝੁੰਮ ਝੁੰਮਕੇ—

“ਮੁਹਿ ਮਰਨੇ ਕਾ ਚਾਉ ਹੈ”

ਦੇਸ਼ ਅਜਾਦੀ ਲਈ

੪

ਲਿਆ ਸੀ ਓਨਾਂ ਸੁਪਨਾਂ, ਦੇਸ਼ ਅਜਾਦ ਹੋਵੇ

ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸਜਾ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ

ਦੁਆਲੇ ਫੌਜ ਦਾ ਘੇਰਾ ਹੈ,

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਹਨ, ਗੋਰਖੇ ਹਨ, ਤਿਲੰਗੇ ਪੂਰਬੀਏ—

ਭੁਲੜ ਸਿਖ ਹਨ—

ਬੀੜੀਆਂ ਨੇ ਨੇ ਤੋਪਾਂ, ਭੋਜੀਆਂ ਹਨ
ਜੇ ਆਪਣਿਆਂ, ਆਪਣਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ
ਪਟਿਆਲਾ, ਨਾਭਾ, ਸੰਗਰੂਰ,
ਫਰੀਦ ਕੋਟ ਦੇ ਵਾਲੀਆਂ—
ਸਿਖ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ, ਮਿਸਲਾਂ ਦੀ ਅੰਸ ਵੰਸ਼ ਨੇ,
ਕਿਹਾ ਸੀ ਗਰਜ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰ: ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ—
ਮਾਰੋ ਸਾਨੂੰ ਛੇਤੀ ਦੇਰ ਨਾ ਕਰੋ
ਕਿਉਂਕਿ—ਮੋਹਿ ਮਰਨੇ ਕਾ ਚਾਉ ਹੈ

੫

ਦਿਤਾ ਸੀ ਹੁਕਮ ਕਾਵਨ ਡੀ. ਸੀ. ਲੁਦਿਆਣੇ ਨੇ
ਉਡਾ ਦਿਓ ਏਨਾਂ ਨੂੰ ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ,
ਕਰ ਦਿਓ ਅੰਗ-ਅੰਗ ਜੁਦਾ,
ਦੇਵੇ ਅਜੇਹੀ ਸਜਾ, ਮੁੜ ਕੋਈ ਨਾ ਕਰੇ ਹਿੰਦੀ
ਹੋਵੇ ਦੇਸ਼ ਅਜਾਦ, ਲੈਣਾ ਹੈ ਅਪਣਾ ਰਾਜ—
ਆਏ ਜਦ ਵਦੇਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਗੁਲਾਮ,
ਫੜਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ
ਬੰਨਣ ਲਈ ਤੋਪ ਨਾਲ—
ਕਿਹਾ ਸੀ ਗਰਜ, ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਸਕਰੋਦੀ
ਵਾਲਾ ਗਰੇਵਾਲ ਸਰਦਾਰ ਨੇ
ਖਬਰਦਾਰ ! ਜੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕੋਈ ਨੇੜੇ ਸਾਡੇ ?
ਕਰੋ ਨਾ ਸਾਡੀ ਵੰਗ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ,
ਲਾਏ ਨਾ ਹਥ ਸਾਨੂੰ
ਆਵਾਗੇ ਆਪੇ ਅਸੀਂ,
ਖਲੋਵਾਗੇ ਤੋਪ ਅਗੇ ਮਰਨ ਲਈ
ਕਿਉਂਕਿ—ਮੋਹਿ ਮਰਨੇ ਕਾ ਚਾਉ ਹੈ—

੬

ਆ ਖਲੋਤਾ ਜਥੇਦਾਰ, ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ
ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ
ਕਿਹਾ ਕਾਵਨ, ਪਿਠ ਕਰੋ ਤੋਪ ਵਲ—
ਗਰਜ ਕਿਹਾ ਸਰਦਾਰ, ਮੋਤ ਵਲ
ਪਿਠ ਕਾਇਰ ਗੁਲਾਮ ਤੇ ਗੀਦੀ ਕਰਦੇ ਹਨ
ਖਲੋ ਗਏ ਸੀਨਾ ਤਾਣਕੇ—
ਕਿਹਾ ਚਲਾਓ ਤੋਪ ਕਿਉਂਕਿ—
“ਮੋਹਿ ਮਰਨੇ ਕਾ ਚਾਉ ਹੈ”

੮

ਹੋਲਾ ਪਾਇਆ, ਬਰੂਦ ਪਾਇਆ
ਦਾਰੂ ਸਿਕਾ ਸਭੇ ਕੁਝ ਪਾਇਆ
ਪਰ ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਤੋਪ ਚਟ ਗਈ ਪਲੀਤਾ
ਨਾ ਚਲੀ ਤੇ ਨਾ ਚਲੀ, ਕਿਹਾ ਤਦ ਗਰਜਕੇ—
ਸਰਦਾਰ ਨੇ-ਹੁਣ ਚਲਾਓ, ਚਲੇਗੀ,
ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਅਕਾਲ ਦੇ—
ਚੋਥੀ ਵਾਰ ਚਲੀ, ਲੈ ਗਈ ਸੀਸ ਅਕਾਲ ਨੂੰ—
ਦਸਤਾਰ ਸਮੇਤ, ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਮੂੰਹੋਂ ਅਵਾਜ਼
ਧਰਤੀ ਡਿਗਦੇ ਸਿਰ ਸੀਸ ਤੋਂ—
“ਮੋਹਿ ਮਰਨੇ ਕਾ ਚਾਉ ਹੈ”

੯

ਉਡ ਗਏ ਇੰਝ ਹੀ ਵਾਰੇ ਵਾਰੀ ਸਾਰੇ ਸੂਰਮੇ—
ਵਾਰੀ ਆਈ ਜਦ ਮਰੂਝ ਵਾਲੇ
ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਦੀ
ਬਾਹੀਏ ਦੇ ਸਿਧੂ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਭਾਈ ਚਾਰੇ ਦੇ
ਸਰਦਾਰ ਦੀ,
ਲੜ ਗਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਤਰਸ ਆ ਗਿਆ,
ਆਪਣੇ ਤੇ
ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਟਲੇਸ਼ ਨੂੰ—
ਕਿਹਾ ਛੱਡ ਦੇਵੋ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕੂਕਾ,
ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਏਨਾਂ ਨਾਲ
ਕਿਹਾ—ਕਾਵਨ—ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ
ਹਟ ਜਾ ਤੋਪ ਅਗੇ ਕਦ ਹੈ ਛੋਟਾ ਤੇਰਾ,
ਸਿਸਤ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ—
ਰਹਿਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਸਰਕਾਰ ਤੇਰੇ ਤੇ,
ਜਾਹ ਘਰ ਨੂੰ—
ਢੀਮਾਂ ਦੀ ਢੇਰੀ ਸੀ ਕੋਲ ਪਈ,
ਕਰਕੇ ਢੀਮਾਂ ਇਕਠੀਆਂ ਖਲੋਕੇ ਉਤੇ
ਅਡੀਆਂ ਚੁਕਕੇ ਕਿਹਾ ਸਿਧੂ ਸਰਦਾਰ ਨੇ,
ਹੁਣ ਲਾਓ ਸਿਸਤ ਲਗੇਗਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਠੀਕ—
ਕਿਉਂਕਿ—ਮੋਹਿ ਮਰਨੇ ਕਾ ਚਾਉ ਹੈ—

੧੦

ਓਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦਾ ਬਚਾ—
ਇੰਜਾਣਾਂ ਬਾਲ, ਮਾਸੂਮ, ਨਿਰਫਲ, ਅਭੋਲ

ਅਬੈਧ—

ਨਾਂ ਸੀ ਉਸਦਾ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ,
ਰੜ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਾਸੀ
ਕੋਟਲੇ ਤੋਂ ੭ ਮੀਲ ਪਛਮ ਦੇ ਪਾਸੇ—
ਚੜਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਰਾਇਕੋਰ ਮਾਂ ਦਾ ਲਾਲ
ਰਾਮਗੜੀਆ ਕੌਮ ਦਾ ਨੌ ਨਿਹਾਲ—
ਹਸੰ ੨ ਕਰਦਾ ਚਿਹਰਾ ਗੁਲਾਬੀ ਜਿਹੀ ਨੁਹਾਰ
ਗੁੰਚਾ, ਅਣਖਿਲੀ ਕਲੀ— ਪੂਰਨਮਾ ਦਾ ਚੰਨ
ਵੇਖ ਵੇਖ ਜਿਸਨੂੰ ਖੀਵੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਮੇਮ
ਕਾਵਨ ਦੀ
ਉਮਡ ਆਇਆ ਸੀ ਮਾਂ ਦਾ ਵਾਤਸਲ
ਕਿਹਾ— ਡਾਰਲਿੰਗ—
ਕੀ ਵਿਗਾੜਿਆ ਤੇਰਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰਸਦਾ ਇਸ
ਨਾ ਮਾਰ ਮਾਸ਼ੁਮ ਨੂੰ ਛਡਦੇ ਜਾਣਦੇ ਪਰੇ—
ਹੋਵੇ ਜੇ ਪੁਤਰ ਤੇਰਾ, ਮਾਰੇ ਕੋਈ ਇੰਢ ਉਸਨੂੰ—
ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਤਰਸ ਨਾ ਆਵੇ ?
ਪਰ ਇਹ ਤੇ ਬਾਗੀ ਹੈ, ਤਾਜ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੈ,
ਡਾਰਲਿੰਗ !
ਸੂਲਾਂ ਜੰਮਦੀਆਂ ਦੇ ਹੀ ਮੂੰਹ ਤਿਖੇ ਤੇ ਕੰਡਿ-
ਆਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ,
ਪਰ, ਹਾਂ, ਛਡ ਦਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਸਨੂੰ,
ਕਹਿ ਦਏ ਜੇ ਏਹ- ਇਹ—
ਮਾਫ ਕਰ ਦਿਓ ਮੈਨੂੰ ! ਮੈਂ ਬਾਗੀ ਨਹੀਂ !!
ਬਾਗੀਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ !!!
ਕਹਿ ਦੇ ਨਾ ! ਮੇਮ ਕਿਹਾ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ—
ਮੈਂ ਕੂਕਾ ਨਹੀਂ ।
ਜਾਨ ਬਚਾ ਲੈ ਵਡਾ ਹੋਕੇ ਜੋ ਜੀ ਚਾਹੇ ਕਰੀਂ—
ਆਖ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਕਹੇ, ਪਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ
ਕੰਨ ਵਿਚ ਆਖਾਂਗਾ
ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਿਵਿਆਂ ਜਦ ਕਾਵਨ,
ਸੁਣਨ ਲਈ ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ ਭਰੀ ਸੋ,
ਇਕ ਤੇ ਬਾਗੀ ਤੋਬਾ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਛਪਵਾਵਾਂਗਾ ਇਹ ਨੀਯੂਜ਼, ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ
ਪੇਪਰਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੇਜ ਤੇ
ਮੋਟੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਦੇਕੇ-ਮੰਗ ਲਈਏ ਮਾਫੀ

ਬਾਗੀਆਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ—

ਹੋਵੇਗੀ ਮੇਰੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਤਾਰੀਫ ਕਰੇਗੀ ਪਾਰਲੀ
ਮੈਂਟ ਮੇਰੀ ਮੇਰੇ ਕੰਮ ਦੀ ।
ਝੁਕਿਆ ਕੰਨ ਕਰਕੇ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ
ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਲ
ਫੜ ਲਈ ਦੋਹਾਂ ਹਥਾਂ ਨਾਲ ਦਾਹੜੀ
ਕਰ 'ਦਤੀ ਕਾਵਨ ਦੀ ਜਾਨ ਕਾਗਸੇ
ਨਾ ਛਡੀ ਤਦ ਤੀਕ ਜਦ ਤੀਕ ਕੋਲ ਖਲੋਤੇ
ਨਾਭਾ ਫੌਜ ਦੇ ਆਤਮਾ ਰਾਮ ਬ੍ਰਾਹਮਣ
ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ
ਆਪਣੀ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਸਿਰ ਧੜ ਨਾਲੋਂ
ਜੁਦਾ ਨਾ ਕਰ ਦਿਤਾ
ਆ ਰਹੀ ਸੀ ਧੜ ਨਾਲੋਂ ਸਿਰ ਵਖ ਹੋਏ ਦੇ
ਮੂਹੇ ਵਾਂ ਏਹ ਅਵਾਜ਼ 'ਮੋਹਿਮਰਨੇ ਕਾ ਚਾਉ ਹੈ'

੧੦

ਇਸ ਦਿਸ਼ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਬਿਆਨ ਭਾਈ ਪਰਮਾ
ਨੰਦ ਐਮ; ਏ
ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਭਾਰਤ ਵਰਸ ਦੇ ਇਤਹਾਸ
ਵਿਚ ਇਉਂ
ਕਿ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਇਹ ਸਾਕਾ ਕੋਲ ਖਲੋਤਾ
ਇਕ ਅੰਗ੍ਰੇਜ ਸੈਲਾਨੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉਮ ਇਉ-
“ਸਾਰਾ ਯੂਰਪ ਇਕ ਈਸਾ ਤੇ ਨਾਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਮੈਂ ਅਜ ਕਈ ਈਸਾਬਲੀਦਾਨ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖੇ ਹਨ ।
ਜੇ ਮਰਦੇ ਮਰਦੇ ਹਸਦੇ ਹੋਏ ਗਾ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ-
ਮੋਹਿ ਮਰਨੇ ਕਾ ਚਾਉ ਹੈ

੧੧

ਹੋਇਆ ਹੈ ਓਹ ਸੁਪਨਾ ਅਜ ਸਾਕਾਰ
ਲਿਆ ਸੀ ਜੋ ਅਜ ਤੋਂ ਪੋਣੀ ਸਦੀ ਪਹਿਲਾਂ
ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਪੰਜਾਬੀਆਂ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ
ਸਿਖਾਂ-ਕੁਕਿਆਂ—ਨੇ ਜੋ ਸਨ ੧੮੭੨ ਵਿਚ—
'ਹੋਵੇ ਦੇਸ਼ ਅਜਾਦ ਤੇ ਅਪਣਾ ਹੋਵੇ ਰਾਜ-
ਕਰ ਗਏ ਕੂਕੇ ਤੋਪ ਦੇ ਅਗੇ ਪਰਵਾਜ਼—
ਓਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਸਦਕਾ—
ਅਜ ਦੇਸ਼ ਅਜਾਦ ਹੈ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅਪਣਾ ਰਾਜ
ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ-ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ ।

ਸਚਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਬਕ ਸਿਖਾ ਗਏ ਨੇ

[ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਤ ਨਗਰ]

ਤਰਿਆ ਜਾਏ ਖਿਆਲਾਂ ਦਾ ਹੜ ਮੇਰਾ, ਬੈਠਾ ਮੈਂ ਸਾਂ ਕਿਸੇ ਧਿਆਨ ਅੰਦਰ।
ਜਗਾ ਵੇਖ ਨੀਵੀਂ ਭਜਾ ਜਾਂਵਦਾ ਸੀ, ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਕੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਨ ਅੰਦਰ।
ਟਿਬਾ ਵੇਖ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਅਟਕ ਗਿਆ, ਚੰਦੂ ਜੋ ਬਨਾਇਆ ਜਹਾਨ ਅੰਦਰ।
ਝਟ ਨੀਵਿਓਂ ਡਕ ਖਲਾਰ ਦਿਤਾ, ਟਿਬਾ ਦਸਣੇ ਲਈ ਬਿਆਨ ਅੰਦਰ।
ਧੀ ਚੰਦੂ ਦੀ ਦਾ ਸਾਕ ਕਰਨ ਬਾਹਮਣ, ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਵਲ ਆਂਵਦੇ ਨੇ।
ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਕਰਕੇ ਸਿਫਤ ਭਾਰੀ, ਚੰਦੂ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਤਾਂਈ ਸੁਨਾਵਦੇ ਨੇ।

ਭਰੇ ਵਿਚ ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਕਿਹਾ ਚੰਦੂ, ਮੋਰੀ ਲਾਈ ਜੇ ਇਟ ਚੁਬਾਰਿਆਂ ਦੀ।
ਸਿਖਾਂ ਨਿੰਦਿਆ ਸੁਣਕੇ ਕਿਹਾ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਮੰਨੇ ਨਾਂ ਸਗਾਈ ਹੰਕਾਰਿਆਂ ਦੀ।
ਅਰਜਨਦੇਵ ਸਤਿਗੁਰੂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਗਲ ਮੰਨਕੇ ਸਿਖਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ।
ਗੁਰੂ ਤਵੀ ਤੇ ਬਹਾ ਤਤੀ ਰੇਤ ਪਾਵੇ, ਜੜ ਸੜੀ ਜੇ ਮਾਨ ਦੇ ਮਾਰਿਆਂ ਦੀ।
ਚੰਦੂ ਆਖਦਾ ਵਿਚ ਮੜਾ ਦਿਆਂਗੇ, ਖਲ ਗਊ ਦੀ ਕਢ ਵਿਖਾਵਦੇ ਨੇ।
ਸਾਡਾ ਚਿਤ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨੂੰ ਚਾਂਹਵਦਾ ਦੇ, ਚੰਦੂ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਤਾਂਈ ਸੁਨਾਵਦੇ ਨੇ।

ਵੇਡਾਂ ਚਾਫਦਾ ਬਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਤਿਵਰੁ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਆਇਆ ਸੀ।
ਮੁਠਾਂ ਭੰਗ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਧਰ ਅਗੇ, ਪਲਾ ਪਾਇਕੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ ਸੀ।
ਗੁਰਾਂ ਆਖਿਆ ਦਿਤੀਆਂ ਸਤ ਸ਼ਾਹੀਆਂ, ਬਾਲੇ ਝਟ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ ਸੀ।
ਕਿਵੇਂ ਲਉਗੇ ਫੇਰ ਪਰਤਾ ਦਾਤਾ, ਸੀਸ ਦੇਕੇ ਗੁਰਾਂ ਸੁਨਾਇਆ ਸੀ।
ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਕੇ ਸੀਸ ਕਰ ਬਚਨ ਪੂਰਾ, ਕਾਲਖ ਚੰਦੂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਲਾ ਗਏ ਨੇ।
ਤਤੀ ਤਵੀ ਤੇ ਬੈਠਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਚਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਬਕ ਸਿਖਾ ਗਏ ਨੇ।

ਨਾਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੂਜਾ ਵਿਚ ਦਿਲੀ, ਏਸੇ ਕਾਰਨੇ ਹੀ ਸੀਸ ਲਾਇਆ ਸੀ।
ਚਾਰੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸਤਵੀਂ ਮਾਤ ਗੁਜਰੀ, ਗੁਰੂ ਵਾਕ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚੜਾਇਆ ਸੀ।
ਸੋਲਾਂ ਸੌ ਤਰੇਠ ਤੇ ਜੱਠ ਮਹੀਨੇ, ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਖੇਲ ਰਚਾਇਆ ਸੀ।
ਚਾਰ ਸੁਦੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਲਹੌਰ ਅੰਦਰ ਜਾਮਾਂ ਲਾਹਨਤਾਂ ਦਾ ਚੰਦੂ ਪਾਇਆ ਸੀ।
ਟੁਬੀ ਮਾਰੀ ਰਾਵੀ ਅੰਦਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਚ ਜੋਤ ਦੇ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ ਨੇ।
ਅਰਜਨਦੇਵ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘਾ ਸਚਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਬਕ ਸਿਖਾ ਗਏ ਨੇ।

‘ਚੁਟਕਲੇ’

[ਵਲੋ:-ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਮਠਾਰੂ ਭਾਣੇ ਲੰਕਾ]

(੧) ਇਕ ਵਾਰ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਮਰਾਸੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਪਤਨੀ ਤੇ ਇਕ ਪੁਤਰ ਸੀ। ਉਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕਾਲ ਪੈ ਗਿਆ। ਪਤਨੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਆਪਾਂ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਾਂਗੇ ਤੂੰ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ। ਮਰਾਸੀ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਮੈਂ ਆਪੇ ਹੀ ਸੋਚ ਲਵਾਂਗਾ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਿਛੋਂ ਮਰਾਸਣ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਚਲਾ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਪੇਕੇ ਚਲੀ ਜਾਵੀਂ ਅਤੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਨਕੇ ਭੇਜ ਦੇਵਾਂਗੇ।

* * * *

(੨) ਇਕ ਵਾਰ ਇਕ ਜੁਲਾਹਾ ਨਦੀ ਪਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦ ਉਹ ਨਦੀ ਦੇ ਅਧ ਵਿਚ ਪੁਜਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋ ਚਾਰ ਗੋਤੇ ਆਏ। ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਸ ਨੇ ਰਬ ਅਗੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਸ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚ ਜਾਏ ਤਾਂ ਉਹ ਸਵਾ ਰੁਪਏ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਚੜ੍ਹਾਏਗਾ। ਜਦ ਉਹ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਪੁਜਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਬੂੜੇ ਨੂੰ ਹਥ ਪਾਇਆ। ਬੂੜੇ ਨੂੰ ਫੜਕੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਹਾਂ ਰਬ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਜੋਰ ਲਗਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਇਹ ਗਲ ਸੋਚੀ ਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਹਥ

ਬੂੜੇ ਨਾਲੋਂ ਛੁਟ ਗਿਆ। ਜਦ ਉਹ ਡੁਬਣ ਲਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ “ਓ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੂੰ ਤਾਂ ਮਖੋਲ ਨੂੰ ਸਚ ਮੰਨ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

* * * *

(੩) ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਪੇਂਡੂ ਕਿਤੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਭੁੱਖ ਲਗੀ। ਉਸ ਨੇ ਈਸ਼ਵਰ ਅਗੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਉਹ ਚਾਰ ਆਨੇ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਚੜ੍ਹਾਏਗਾ। ਕੁਝ ਅਗੇ ਜਾਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਕੋਟਲੇ ਦਾ ਰੁਪਿਆ ਲੱਭਾ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਗੇਜ਼ੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਬਾਰਾਂ ਆਨੇ ਮਿਲਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਇਕ ਹਟੀ ਤੇ ਜਾਕੇ ਦੁਕਾਨ ਦਾਰ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਰੁਪੈ ਦੀ ਭਾਨ ਦੇ। ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਰਾਂ ਆਨੇ ਦੇ ਦਿਤੇ। ਉਹ ਪੇਂਡੂ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਰਬ ਵੀ ਬੜਾ ਬੇ ਇਤਬਾਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਹੀ ੪ ਆਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿਸੇ ਦੇ ਰਬ ਲਏ ਹਨ।

* * * *

(੪) ਇਕ ਵਾਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁੜੀ ਜਵਾਨ ਹੋ ਗਈਏ ਕੋਈ ਵਰ ਲਭਕੇ ਲਿਆਵੇ। ਪਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਵਰ ਕਿੰਨੇ ਚਿਰ ਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਤਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ੧੮ ਬਰਸ ਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜੇ ੧੮ ਵਰੇ ਦਾ ਨਾ ਲਭੇ ਤਾਂ ੯,੯ ਵਰੇ ਦੇ ਦੋ ਨੌ ਆਵਾਂ।

ਸਾਡੇ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮੇਲੇ

ਚੇਤਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਜਿੰਨੇ ਮੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੱਗਦੇ ਹਨ, ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਲੱਗਦੇ ਹੋਣ। ਇਸੇ ਮਹੀਨੇ ਜਿਥੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕੁਝ ਦਿਨ ਲਈ ਹੋਲੀਆਂ ਦੀ ਧੂਮ ਧਾਮ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਹੋਲੇ ਮੇਲੇ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਾਰੀ ਮੇਲਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਚੋਖੇ ਵਰਿਆਂ ਤੋਂ ਹੋਲੀਆਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕੀਂ ਹੋਲੀਆਂ ਦੇ ਅਸਲੀ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਭਲ ਕੇ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਉਤੇ ਰਿਕੜ, ਗੰਦਗੀ ਤੇ ਹੋਰ ਭੇੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸੁਟਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਸਮਾਜਿਕ ਬੁਰਾਈ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਲੇ ਮਹੱਲੇ ਦੀ ਪਰਪਾਟੀ ਚਲਾਈ। ਸੰਮਤ ੧੭੪੯ ਵਿਚ, ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਦੀ ਪਾਵਨ ਧਰਮੀ ਉਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਉਤੇ ਅਤਰ, ਗੁਲਾਲ ਤੇ ਹੋਰ ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕਰਕੇ ਹੋਲੇ ਮਹੱਲੇ ਦਾ ਇਕ ਨਵੀਨ ਮੁੱਢ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਤੱਦ ਤੋਂ ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਹਰ ਸਾਲ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਬੜੇ ਸਮਾਰੋਹ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਰੇ ਨੇੜਿਓਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸਿਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇਥੇ ਇਕੱਤਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਚਲਾਈ ਹੋਈ ਪਰਪਾਟੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਖੀਂ ਦੇਖ ਕੇ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੀਤੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਖੁਦ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਬੇਰਤਾ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟਣ ਮਗਰੋਂ, ਜਦ ਸਿਖ ਪੰਥ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਾਲਤ ਡਾਵਾਂ ਡੋਲ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਿਖ ਜਨਤਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਾਲਤ

ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁਕਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਚਿਰ ਫੌਜ ਵਿਚ ਰਹਿ ਚੁਕੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਹਿੰਸਾਤਮਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਸਖਤ ਵਿਰੋਧੀ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮਾਸ, ਸ਼ਰਾਬ, ਚੋਰੀ ਯਾਰੀ, ਝੂਠ, ਨਿੰਦਿਆਂ, ਠੱਗੀ ਧੋਖਾ ਆਦਿ ਬੁਰਾਈਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਟੇ ਪੁਸ਼ਟ, ਨਰੋਆ ਅਤੇ ਚੜਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਰੀਰਕ ਸਫਾਈ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਕ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਣੇ ਕਸੀਂ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ, ਦਾਤਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਾਫ਼ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਨਣ ਦੀ ਪੁਨਰ ਗੀਤੀ ਚਲਾਈ। ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਪੁਨਰ ਗੀਤੀ ਦਾ ਫਿਕਰ ਏਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ੧੪ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਉਪਰ ਲਿਖੀ ਗੀਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਚੁਕੇ ਸਨ। ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਾਂ ਨੰਦ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਿਸ਼ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਜੋ ਰਹਿਤ ਦੱਸੀ ਗਈ ਉਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ:—

ਕਿਰਿਆ ਵੇਸ਼ਨੇ ਸੱਭ ਤੋਂ ਹੋ ਉੱਚੀ, ਸੁੱਚ ਸੋਧ ਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਹਾਰ ਬੇਟਾ। ਜਟਾ ਜੂਟ ਰਹਿਣਾ ਸਿਰ ਤੇ ਕੇਸ ਧੜਕੇ, ਕੇਸੀਂ ਸਣੇ ਨੇਣਾ ਨੀਰ ਢਾਵ ਬੇਟਾ। ਜੰਗਲ ਜਾਣਾ ਤੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਸਾਥ ਲੈਣਾ, ਆ ਕੇ ਨਾਵਣਾ ਏਂ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਬੇਟਾ। ਦਾਰੂ ਮਾਸ ਖਾਵੇ ਜੋ ਜੀਵ ਮਾਰੇ ਓਹਦਾ ਕਰੀਂ ਨ ਭੁਲ ਅਹਾਰ ਬੇਟਾ।,, [ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਕ੍ਰਿਤ ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਕਾਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ]

ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੇਸ਼ਨੇ ਸੱਭ ਤੋਂ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਜਾਣੂ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਸੱਭ ਦੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਵੀ ਕਰਦੇ

ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਮਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੈਸ਼ਨੋ ਮੱਤ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤ ਦੀ ਪੁੱਠ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਏਸ ਦੀ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਰਤੋਂ ਕਰਵਾਈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੈਸ਼ਨੋ ਮੱਤ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਤੇ ਰਹਿਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਹੀ ਪੂਰ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ। “ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਹਰੇਕ ਸਿਖ ਸਿਖਣੀ ਨੂੰ ਨਿਤਨੇਮ ਦੀਆਂ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਜ਼ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪਾਠ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਾਮ ਜਪਣ, ਭਜਣ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਖੰਡੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਲ ਪੰਜ ਕਕਾਰਾਂ, ਕੇਸ, ਕੰਘਾ, ਕੜਾ, ਕਛਹਿਰਾ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਦੀ ਰਹਿਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਰੜੀ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਈ।

[ਦੇਖੋ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਸਫਾ ੧੨੫]

ਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼, ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਏਸ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਮੰਗ ਦੀ ਸੁਰੰਧੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਇਸ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁਖੀ ਤੇ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਦੀਆਂ ਸਰਗਮੀਆਂ ਨੂੰ ਖਤਰਨਾਕ ਸਮਝ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਉਤੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾ ਦਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਹੰਤਾਂ, ਪੁਜਾਰੀਆਂ, ਜਾਗੀਰਦਾਰਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਵਾਰਥੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਹੇਠ ਕਰਕੇ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਵਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਿਖ ਮਤ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ ਤੇ ਐਉਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਖਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਇਸ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਿਖ ਮਤ ਦੇ ਉਲਟ ਸੀ ਜਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਹੀ ਕਈ ਲੋਕੀਂ ਉਲਟਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ

ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਖਾਸ ਮਸਲਹਤਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਿਖਾਂ ਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਡ ਅੱਡ ਰਖਣ ਵਿਚ ਸਾਮਰਾਜੀ ਯਤਨ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤਕ ਸਫਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਇਸ ਸਮੇਂ ਜਦ ਕਿ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਵਿਯਕਤੀ ਨੂੰ (ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਅਛੂਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ) ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ ਭਰਪੂਰ ਯਤਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਂ ਤੋਂ ਅੱਡ ਰਖਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਸੋਭਦੇ ਨਹੀਂ, ਜਦ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਖ ਧਰਮ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘ ਸਭੀਏ ਸਿਖਾਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਾਮਧਾਰੀ ਵੀ ਸਿਖ ਗੁਰ-ਦਵਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ‘ਸੰਗਤ ਤੇ ਪੰਗਤ’ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਨਿਰਵਿਘਣ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰ ਸਕਣ।

ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚਕਰਵਰਤੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਵਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋ. ਗੁ: ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ, ਪਰ ਸਾਡੀ ਜਾਂਚੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਿਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਖੁਲੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਵਰਤਾਉ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਮਾਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਨੇੜੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਵਖਰੇ ਵਖਰੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ‘ਅਛੂਤ ਪੁਣਾ’ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ।

ਉਪਰ ਅਸੀਂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਵੇਲੇ ਦੇ ਹੋਲੇ ਮਹੱਲੇ ਦਾ ਚਿਕਰ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਹੋਲੇ ਮਹੱਲੇ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜ ਨੀਤਕ ਪ੍ਰਸਿਥਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਆਮ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਾਦ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜਾਨਸ਼ੀਨ ਬਾਬਾ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ

ਵੀ ਇਸ ਪਰਪਾਟੀ ਨੂੰ ਔਖਿਆਂ ਔਖਿਆਂ ਹੋ ਕੇ ਚਾਨੂ ਰੱਖਿਆ। ਅੱਜ ਕਲ ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜੋ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੇ ਇਕ ਸਤਕਾਰ ਯੋਗ ਧਾਰਮਕ ਆਗੂ ਹਨ, ਹੋਲੇ ਮੱਹਲੇ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਖਾਸ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾਉਣ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਿਆਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੋਲੇ ਮੱਹਲੇ ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਲਈ ਇਕ ਸਾਲਾਨਾ ਇਕੱਠ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਫਿਰਵਾਂ ਸਮਾਗਮ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਲ ਮਰਰੋਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਵੀ ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਾਰੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਉਥੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਰੂਰ ਹੀ ਪਹੁੰਚਣਗੇ। ਇਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਲਾਭ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ ਨਾਲ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਜਥੇ-ਬੰਦੀ ਨੂੰ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਮਜ਼ਬੂਤ ਤੇ ਨਿਗਰ ਹੋਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮਿਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੀਆਪਣੇ ਪੇਸ਼ਲਈ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਅਗੇ ਨਾਲੋਂ ਹੋਰ ਵਧਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਐਤਕੀਂ ਮਾਰਚ ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਫ਼ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋਲੇ ਮੱਹਲੇ ਦਾ ਭਾਰੀ ਸਮਾਗਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹੋਲੇ ਮੱਹਲੇ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਪੁਜਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਮਿਲਿਆ। ਇਥੇ ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਪੁਜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਇਕ ਭਾਰੀ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੱਜਣਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਹੋਏ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਖਤਰਿਆਂ ਤੋਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ। ਦੁਪਹਿਰ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਾਇਲਪੁਰੀ ਐਡੀਟਰ 'ਨਵਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ' ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਸੰਤ ਜੀ ਇਕ ਪੁਰਾਣੇ

ਨਾਮਧਾਰੀ ਹਨ ਤੇ ਅੱਜ ਕਲ ਆਪਣੇ ਅਖਬਾਰ ਰਾਹੀਂ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਧਰਮ ਪਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਬੜੇ ਪੇਸ਼ ਨਾਲ ਮਿੱਤਤ ਕਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਮਤੇ ਵਿਚ ਫਿਰਦੇ ਤੁਰਦੇ ਰਹੇ। ਫੇਰ ਸੰਤ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪਿਡ ਨਗਲ ਵੱਡਾ ਜ਼ਿਲਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਸੰਤ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਐਡੀਟਰ 'ਸਤਿਜੁਗ' ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਮੇਲ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤਵਾਰੀਖੀ ਅਸਥਾਨ ਦਿਖਾਏ ਤੇ ਲੰਡੌਂਦੀ ਵਾਕਡੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ।

ਸੰਤ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੜੇ ਹਸਮੁਖ, ਮਿਲਾਪੜੇਤ ਪੇਸ਼ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਤਿਆ ਤੇ ਸੁਰਿਆ ਵਖਣ ਦੀ ਬੜੀ ਸਿੱਕ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਾਡੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਹੋਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਿੱਠੇ ਤੇ ਰਸੀਲੇ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਹਿਰਦਾ ਮੋਹ ਲਿਆ। ਆਪ ਵਿਚ ਜਿੰਨੀ ਨਿੰਮਤਾ, ਸੇਵਾ ਭਾਵ ਤੇ ਪੇਸ਼ ਦੀ ਕਣੀ ਅਸੀਂ ਦੇਖੀ ਹੈ, ਉਤਨੀ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਾਰਮਕ ਆਗੂ ਵਿਚ ਹੋਵੇ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਬੜੀ ਹੋਰਾਨੀ ਹੋਈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਉਚੇਚ ਜਾਂ ਬਿਲੰਬ ਦੇ ਹੋ ਗਈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਮਾਮੂਲੀ ਰੱਜੇ ਪੁੱਜੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਰਾਜਸੀ ਸੱਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਯਕਤੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿੰਨਾ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ 'ਉਡੀਕ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਉਬਾਸੀਆਂ ਲੈਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਵਿਯਕਤੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਚੰਗੀ ਰਾਏ ਲੈਕੇ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਪੂਰ ਅਸੀਂ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਸਬੰਧੀ ਬੜੀ ਚੰਗੇ ਰਾਏ ਬਣਾ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ਸਾਡੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ [ਬਾਕੀ ਦੇਖੋ ਸਫਾ ੧੮]

ਇੰਗਲੈਂਡ ਯਾਤਰਾ

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਕਵੀ'

ਮੈਨੂੰ ਇਉਂ ਲਗਾ ਜਿਵੇਂ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚੋਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਮਿਹਰੰਮਤਾਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵਰਸਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੋਵੇ। ਮੇਰਾ ਮਿਤਰ ਮੈਨੂੰ ਦੁਹਾਂ ਮੋਢਿਆਂ ਤੋਂ ਫੜਕੇ, ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਗੰਭੀਰ ਤੇ ਆਸ਼ਾ ਨਾਲ ਤਕਦਿਆਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। 'ਗੇਲਡਨ ਚਾਨਿਸ! (ਸੁਨਹਿਰੀ ਮੋਕਾ) ਜੇ ਤੂੰ ਚਾਹੇਂ ਤਾਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਕੋਈ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਸਿਰਫ ਤਿਆਰੀ ਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਤੇਰੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਹੈ।' ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਬਿਜਲੀ ਚਮਕ ਗਈ ਹੋਵੇ—ਮੈਂ ਚੁੰਧਿਆਂ ਜੇਹਾ ਗਿਆ। ਆਖਿਆ "ਸੱਚ? ਯਕੀਨਨ ਉਸ ਉਤਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਦੋ ਚਿਠੀਆਂ ਮੇਰੇ ਸਾਹਵੇਂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ।"

ਚਿਠੀਆਂ ਦਸਦੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਕੈਪੀਟਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਲੇਕਚਰਾਰ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਜੋ ਇਹੋ ਸੱਜਣ ਹੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਕੇ ਯੋਗ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਣ। ਕੰਮ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਸਿਰਫ ਚਾਰ ਅੰਤਵਾਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਭੁਗਤਾਣੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਗੁਰਮਰਯਾਦਾ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਉਤੇ ਲੇਕਚਰ ਦੇਣੇ ਹਨ। ਜੇ ਕੰਮ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾਂ ਤਨਖਾਹ ਕੋਈ ਥੋੜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪੰਜ ਸੌ ਚਾਲੀ ਰੁਪਏ ਮਾਸਿਕ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੇਰੇ ਯੁਰਪ ਦਾ ਮੈਰ ਕਰਨ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼ੋਕ ਫਿਲਮ ਵਾਂਗ ਘੁੰਮ ਗਏ।

ਮਿਤਰ ਮੇਰਾ ਡੁੰਘਾ ਸੁਭ ਚਿੰਤਕ ਸੀ ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੰਮ ਲਗੇ ਤੇ ਤਰੱਕੀ ਕਰਦੇ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦਾ ਚਾਹਵਾਨ ਸੀ। ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੁਣੇ ਜਾਣਾ ਤਕ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਹੇਰਾਨੀ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਬੇ ਓੜਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ।

ਦੁਆਬੇ ਵਿਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਣ ਲਈ, ਸਾਰੀ

ਸਾਰੀ ਰਮੀਨ ਗਟਿਣੇ ਰੱਖ, ਪਾਸ ਪੋਰਟ ਤੇ ਹਵਾਈ ਖਰਚ ਝੱਲ ਕੇ ਜੀਣ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਅਨੇਕਾਂ ਆਦਮੀ ਪਾਸ ਪੋਰਟ ਦੇ ਪਿਛੇ ਪਕੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਕੁਰਕ ਕਰਵਾ ਦੇਂਦੇ। ਪਰ ਪਾਸ ਪੋਰਟ ਬਣ ਜਾਣ ਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾ ਛੇਤੀ ਹੀ ਹੱਡ ਵੰਨਵਾਂ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਪੈਸੇ ਦੀਆਂ ਨਹਿਰਾਂ ਚਲਾ ਦਿੰਦੇ ਦੁਆਬੇ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਪੱਕੇ ਮਕਾਨ ਦੁਆਬੇ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪਰਦੇਸ਼ੋਂ ਆਉਂਦੇ ਰੁਪੇ ਨਾਲ ਉਸਰ ਹਨ। ਕੱਲ ਦੇ ਭੁਖੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਖੱਟੀ ਨਾਲ ਅੱਜ ਹੋਰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜਮੀਨਾਂ ਖਰੀਦਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ। ਝੁਲ ਝੁਲ ਪੈਂਦੀਆਂ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਰੁਝਰੂ ਵਧੇਰੇ ਪੈਸਾ ਕਮਾਣ ਦੀ ਗਰਜ ਨਾਲ ਰੋਜਾਨਾ ਜਹਾਜ਼ੀ ਚੜਦ। ਹਰ ਪਿੰਡ ਤੇ ਹਰ ਘਰ ਵਿਚ ਵਲੈਤਾਂ ਆਇਆ ਤੇ ਵਲੈਤ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਰਹਿੰਦੀ।

ਕਦੇ ਕਦੇ ਏਹ ਵੀ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਜਾਅਲੀ ਪਾਸ ਪੋਰਟ ਬਣਾਣ ਵਾਲੀ ਫਰਮ ਫੜੀ ਗਈ... ਜਾਂ ਕੁਝ ਬੰਦੇ ਕਰਾਚੀ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਟਪ ਸਕੇ। ਜਾਅਲੀ ਪਾਸ ਪੋਰਟ ਬਣਾਣ ਵਾਲੇ ਅਦਨ ਦੀ ਖਾੜੀ ਤੱਕ ਤਾਂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਵਾ ਹੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੇ ਮੈਂ ਬੜੇ ਠਰੰਮੇ ਤੇ ਪੂਰੀ ਗਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਦੇਸਤ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ ਏਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋ ਸਕੇਗਾ। ਪਾਸ ਪੋਰਟ ਬਣਵਾਣ ਤੇ ਹੀ ਕਈ ਲੋਕ ਦੇ ਦੋ ਸਾਲ ਲਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਤੇ ਫਿਰ ੨ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਈ ਯਾਤਰਾ ਤੇ ਦੂਜਾ ਖਰਚ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਸ ਯਕੀਨ ਦਵਾਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ 'ਤੈਨੂੰ ਕਾਹਦੀ ਚਿੰਤਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਸਿਖ ਮੰਗਤ ਨੇ ਰੁਪਿਆ ਕਰਾਏ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਤੇ ਪਾਸ ਪੋਰਟ

ਬਣਾਣ ਲਈ ਖੁਦ ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਲਵੇਗਾ ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਸਿਰਫ 'ਹਾਂ' ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਜਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਰੱਖੇ ਰੰਬੇ ਦੀ ਦੇਣ ਵਾਂਗ ਸਮਝਕੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰਨ ਦੇ 'ਹਾਂ' ਕਹਿ ਚਿਤੀ। ਮਿਤਰ ਮੇਰਾ ਤੁਰ ਗਿਆ।

ਹੁਣ ਚਾ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਦੀ ਜਦੋਂ ਜਿਹਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਲ ਦਾ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਂ। ਜਿਸਦੀ ਮੈਂ ਅੱਜ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਓਥੇ ਪਰਵਾਰ ਦਾ ਮੈਂ ਮੀਲ ਦਾ ਫਾਸਲਾ ਸੀ ਮੇਰਾ ਜੀ ਟੁਟਦੀ ਖੁਸ਼ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ "ਮੈਂ ਤਾਂ ਏਥੇ ਵੀ ਕੰਮ ਛੱਡਕੇ ਪਰਵਾਰ ਪਾਸ ਜਾਣਦੀ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਪਤਨੀ ਇਸ ਦੁਰਾਈ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਨਾਲੋਂ ਘਰ ਵਿਹਲੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕਰਦੀ ਹੈ—ਬੇੜੀ ਬਾਹਲੀ ਜਮੀਨ ਨਾਲ ਗੁਫ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਰੋਜ਼ ਖਤ ਤੇ ਖਤ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਹੁਣ ਪ-੬ ਹਜ਼ਾਰ ਮੀਲ ਦਾ ਫਾਸਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਖੜਾ ਹੈ। ਕੀ ਮੈਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਕੇ ਛਤੀ ਟੱਬਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਆ ਸਕਾਂਗਾ। ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਜਿੰਨੇ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਇਕੋ ਮੁੰਡਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਕੁੜੀਆਂ ਹੀ ਹਨ ਕਿਵੇਂ ਦਿਨ ਚੱਜ ਦੇ ਬਿਤਾ ਸਕਣਗੇ। ਪਤਨੀ ਬੇ ਪਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਬੱਚੇ ਮੇਰੇ ਜੀਉਂਦੇ ਜੀ ਯਤੀਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਤੇ ਰਿਸਤੰਦਾਰ ਜਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਅਗੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਡੀ ਦੂਰ ਜਾਕੇ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ।

ਪਰ ਆਪਣੀ ਹੁਣ ਦੀ ਤੁਛ ਨੌਕਰੀ, ਵਡਾ ਪਰਵਾਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਪੈਰੋ ਪੈਰ ਵਧਦੀ ਬੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਬੀ. ਏ. ਪਾਸ ਤਕ ਦਾ ਬੂਟ ਪਾਇਸ ਕਰਨਾਂ ਜੀਉਣ ਲਈ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕਖਾਂ ਪਲਾਹੀ ਹੱਥ ਮਾਰਨਾਂ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ। ਚੋਰੀ ਧਾੜੇ, ਠੱਗੀ ਠੋਰੀ ਭਾਕੇ ਆਦਿਕ ਰੋਟੀ ਲਈ ਹੀ ਤਾਂ ਜਤਨ ਹਨ। ਤੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਂਵ ਵੀ ਮੁਹੱਜਬ

ਹਾਂ, ਝੂਠ ਵਲ ਫਰੇਬ ਕਪਟ ਕਰਨਾਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਦੁਸਵਾਰ, ਖੇਤੀ ਮੈਨੂੰ ਉਂਵ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀਆਉਂਦੀ ਸੁਕਾਰੀ ਡਿਗਰੀਆਂ ਵੀ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀਆਂ ਨਹੀਂ ਤਦ ਵੀ ਸ਼ੌਕ ਮੇਰੇ ਕਾਫੀ ਉਚਾਈਆਂ ਛੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅੱਜ ਜੇ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਕਿਉਂ ਆਉਂਣ? ਅਨੇਕਾਂ ਲੋਕ ਤਾਂ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਘਰੇਗਾ ਮੇਰੇ ਨਾ ਛੱਡਣ ਕਰਕੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸਮੇਂ ਗੁਆ ਬੈਠਦੇ ਹਨ।

ਪਰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਏਹ ਭੇਤ ਮੈਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਦਾਰੇ ਵਲੋਂ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਛੁਟੀ ਨਾ ਮਿਲਦੀ, ਜਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਮੇਰੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਵਿਚ ਭਾਨੀ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੀ ਕੋਈ ਜੰਮ ਪੈਂਦਾ।

ਗੱਲ ਕੀ ਮਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਬਰੂਰੀ ਘਰੋਗੇ ਕੰਮ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਦਾ ਲਈ ਆਪਣੇ ਦਫਤਰੋਂ ਛੁਟੀ ਲੈ ਲਈ। ਇਸਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਚਾਰਜ ਲੈਣ ਆਉਂਦਾ ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਬੜੀ ਤਿਖੀ ਰਫਤਾਰੇ ਸੋਧ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਚਾਰਜਦੇਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚਿਠੀ ਲਿਖੀ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਲਫਮੀ ਦੇ ਦੁਆਰ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਵਹੁਟੀ ਨੂੰ ਅਣਕੀਤੇ ਇਕਰਾਰ ਯਾਦ ਕਰਵਾਕੇ ਪੂਰ ਕਰਨ ਲਈ—ਖੁਸ਼ੀ ਚਾਹ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਸਜਣਾਂ, ਮਿਤ੍ਰਾਂ, ਭੈਣ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਕੇਤਕ ਚਿਠੀਆਂ ਲਿਖਕੇ ਮਾਨੋ ਆਪਣੇ ਜਾਣਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਇਮਾਗੀ ਹਾਲਤ ਕੁਝ ਅਜੇਹੀ ਸੀ ਕਿ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਬਾਬਤ ਸੋਚ ਸਵਾਰ ਰਹਿੰਦੀ।... ਬਲੇ ਬਲੇ ਕਿੰਨ ਚਿਰਕੇ ਸੁਪਨੇ ਸਨ ਕਿ ਅਧ ਅਸਮਾਨੇ ਉਡਦੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਘੁੰ-ਘੁੰ ਵਿਚ ਉਡ ਸਕਾਂ...ਹੁਣ ਮੈਂ ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਵੀ ਉਡਿਆ ਜਾਵਾਂਗਾ...ਵਾਹ ਕੁਦਰਤਾਂ ਵਾਲਿਆ ਤੂੰ ਕੇਡਾ ਬਿਸ਼ੇਤ ਹੈਂ, ਛੱਤ ਪਾੜ ਕੇ ਦੇਣ ਤੇ ਆਗਿਆ ਹੈਂ...ਆਹ, ਜਿਸ

ਜਾਣ ਤੇ ਲੋਕ ਪ-ਪ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਮੈਂ ਇਕ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਚਲਾ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਅਚਾਨਕ ਦਾਹੜੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆ ਜਾਂਦਾ। ਏਹ ਤਾਂ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਅਜੁਬਾ ਹੋਵੇਗੀ) ਚਲੇ ਜੀ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ। ਏਹ ਹਰਕ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇ ਦੇਵੇਗੀ। ਤੇ ਮੈਂ ਦਸਾਂ ਗਾ ਕਿ ਏਹ ਸਿਖ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ। ਕੇਸ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵਾਚਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਖੁਸ਼ਬੂਆਂ ਭਿਜੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਕਿਤੇ ਖਿਲਾਰ ਕੇ ਬਹਾਂਗੇ ਯੇਰਪੀਨ ਮੁੰਡੇ ਕੁੜੀਆਂ ਮੁਗਧ ਕਿਉਂ ਨ ਹੋਣਗੇ?

ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆਇਆ ਕਿ ਯੂਰਪੀਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦਸਤਾਨੀ ਨਜ਼ਮੀਆਂ ਤੋਂ ਹਥ ਵਿਖਾਣ ਦਾ ਬੜਾ ਸ਼ੌਕ ਹੈ—ਤੇ ਮੈਂ ਭੀ ਤਾਂ ਹਥ ਤੇ ਮਸਤਕ ਦੀ ਇਕ ਇਕਲਕੀਰਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਪੜ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਨੱਚਉਂਠਦਾ। ਲਉ ਜੀ ਕਿਆ ਮੇਜ਼ ਹੋ ਗਈ। ਦਾਹੜੀ ਸਾਈਨ ਬੋਰਡ ਦਾ ਕੰਮ ਦੇਵੇਗੀ ਤੇ ਕੋਲ ਆਉਂਦੇ ਗੋਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਤੇ ਹੱਥ ਵੇਖਕੇ ਅਗੇ ਪਿਛੇ ਦਾ ਸਭ ਹਾਲ ਬੋਹਲ ਸੁਣਾਵਾਂਗਾ... ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ? ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਲੋੜ ਜਿਨੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਨਪੜ ਜਟਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਵਧ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਓਥੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਫੁਟ ਫੁਟ ਨਿਕਲੇਗੀ... ਇਕ ਵੇਰ ਮੈਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂ ਸਹੀ।

ਜਦੋਂ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਈ ਖਿਆਲ ਮੈਂ ਮਨ ਵਿਚ ਦੁਹਰਾ ਲਏ ਤਾਂ ਸੋਚ ਦਾ ਕੁਝ ਬੋਝ ਹੋਲਾ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਵਿਚ ਇਕ ਦੋ ਵੇਰ ਵੇਰ ਮੇਰਾ ਮਿਤਰ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਮੇਰੀ ਤਿਆਰੀ ਦੇ ਸਿਰਫ ਦਸ ਦਿਨ ਹੀ ਦਸਕੇ ਉਸ ਮੈਨੂੰ ਵਖਤ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਆਖਰ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪਿਆਰੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਤੇ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਚਾਰ ਦਿਨ ਮਿਲ ਲਵਾਂ, ਅਪਣੇ ਦਫਤਰੋਂ ਮੈਂ ਖਲਾਸੀ ਪਾਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ।

ਪਾਸ ਕੋਈ ਬਹੁਤੇ ਰੁਪਏ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਸਿਰਫ ੨੦੦) ਸੀ। ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਜਾ ਜਾਵਾਂ ਕੀਤਾ।

ਜੁਆਈ ਦੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਣ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਰਬੀ ਬਖਸ਼ਸ਼ ਸਮਝਿਆ ਤੇ ਚਾਹ ਪੀਣ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਹੀ ੩੦੦) ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਆ ਦਿਤਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਇਕ ਨਿਜੀ ਮਿਤਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਲੀੜਾ ਕਪੜਾ ਲੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਜਲੰਧਰ ਹੀ ਨੇੜੇ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਸੀ। ਪਰ ਅਜ ਕੋਈ ਵੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗ ਰਿਹਾ ਤੇ ਨਾ ਦੁਕਾਨ ਪਸੰਦ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਪੜਿਆਂ ਦੀ ਕੁਅਲਾਟੀ ਕੋਈ ਜਚਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਘੁਮ ਫਿਰਕੇ ਦੱਸ ਸਿਟੇ ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਕਿ ਗਰਮ ਕਪੜੇ ਤਾਂ ਦਿਲੀਓਂ ਹੀ ਬਣਵਾਏ ਜਾਣ। ਘਰੋਂ ਕਪੜੇ ਲੈਣ ਦਾ ਮਸਲਾ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਸੀ। ਇਕ ਚੰਗੀ ਜੇਹੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਬੈਠਕੇ ਕਪੜੇ ਪੜਵਾਣ ਲਗੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਬਚਿਆਂ ਤੇ ਪਤਨੀ ਲਈ ਕਪੜੇ ਲੈਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ। ਕਰਪ, ਸੰਘਾਈ, ਲੇਡੀਮਿੰਟਨ ਆਦਿ ਲੈਂਦਿਆਂ ਮਨ ਪਤੀਜੇ ਨਾ ਪਰ ਚਲੇ ਗੁਜਾਰਾ ਤੇ ਕਰਨਾ ਹੋਇਆ ਏਹ ਵੀ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਕੀ ਜਾਣੇਗੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਵੇਰ ਵੀ ਚੱਜ ਦੇ ਲੀੜੇ ਨਹੀਂ ਨਸੀਬ ਹੋਏ। ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਅੱਜ ਦਰਿਆ ਦਿਲੀ ਨੂੰ ਲੋਹੜ ਆਇਆ ਸੀ। ਕੋਸ਼ਸ਼ ਏਹ ਸੀ ਕਿ ਪ-ਪ ਸੁਟ ਲੈਕੇ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂਕਿ ਮੇਰੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਨਿਕਲ ਜਾਣ। ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਦੀ ਪਤਨੀ ਲਈ ਵੀ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਲੈਣਾ ਜਰੂਰੀ ਸੀ ਸੁ ਖੁਲ ਗਏ ਬਾਨ। ਜਦ ਆਪਣੇ ਕਪੜੇ ਲੈਣ ਦਾ ਸੁਆਲ ਆਇਆ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ—ਅੰਤ ਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਕਪੜਾ ਕੋਈ ਲੋਹੜੇ ਦਾ ਚਮਕਦਾਰ, ਪੁਖਤਾ ਤੇ ਸੁਰੰਗਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਹੁਣ ਵੀ ਦੋ ਦਾਈ ਰੁਪਏ ਗਜ਼ ਦਾ ਹੀ ਲਿਆ ਜਾਇ।

ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦਾ ਸਾਥੀ ਮੇਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕੁਝ ਸਮਝ ਗਿਆ। ਮੈਂਥੇ ਵੀ ਉਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਛਪਾਇਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਕਹਿਣ

ਲਗਾ ਰੁਪਏ ਤਿੰਨ ਸੌ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਖਤਰ ਹੋ ਗਏ ਲਗਦੇ ਨੇ, ਜ਼ਰਾ ਹਿਸਾਬ ਕਰ ਲਈਏ ਫਿਰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੀ ਵੇਟਾ ਏ-ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹ (੫੪੦) ਮਹੀਨਾ ਤਨਖਾਹ ਨਜ਼ਰ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ। ਰੁਪਏ ਹਿਸਾਬ ਕੀਤਿਆਂ ਮਸਾਂ (੧੭੫) ਕੁ ਬਚੇ। ਅਟੈਚੀਕਸ ਚਮੜੇ ਦਾ ਲੈਣਾ ਸੀ ਏਹ ਵੀ ਦਿਲੀਓਂ ਜਾਕ ਲੈਣ ਦਾ ਪਰੋਗਾਮ ਬਣਾ ਲਿਆ, ਤਦ ਵੀ ਗਤੇ ਦਾ ਅਟੈਚੀ ਕੇਸ ਦਾਹੜੀ ਬੁਰਸ਼ ਸ਼ਾਸਤਕਦਾਬੁਹਮੀ ਆਂਵਲਾ ਤੱਲ ਤੋਲਾਏ ਬੁਨੇਟਾਂ ਜ਼ਰਾਬਾ ਆਦਿਕ ਕਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੈਕੇ, ਸਾਰਾ ਸਮਾਨ ਬੰਨ ਬਨਾਕੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਵਲ ਹੋਏ। ਪਰ ਹਾਲਤ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਕੋਈ ਹਲਵਾਈ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਿਠਾਈ ਨਹੀਂ ਜਚ ਰਹੀ ਸੀ। ਤੰਦੂਰ ਦੀ ਰੋਟੀ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਸਵਾ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮਿਠਾਈ ਖਾ ਲੈਣੀ ਕਿਤੇ ਬਿਹਤਰ ਸੀ, ਪਰ ਏਹ ਵੀ ਤਾਂ ਪਸੰਦ ਆਵੇ ! ਖੇਰ, ਅਉਖੇ ਸਉਖੇ ਹੋ ਕੁਝ ਖਾਧਾ ਪੀਤਾ ਤੇ ਘਰ ਨੂੰ ਮੁੜੇ।

ਰਬ ਰਬ ਕਰਦਿਆਂ ਘਰ ਅਪੜਿਆ। ਅਗੇਂ ਵਹੁਟੀ ਮਰਨੇ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹ ਵੀ ਨਿਰਨਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀ ਕਿ ਸਾਲਹਾਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਗਰੀਬੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਕਿ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਚਾਰ ਦਿਹਾੜ ਇਕਠੇ ਰਹਿਕੇ ਬਿਤਾਏ ਜਾਣ। ਤਦ ਵੀ ਪੈਸੇ ਦੀ ਲੋੜ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਹਬਤਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਪਾ ਰਹੀ ਸੀ।

ਬਚਿਆਂ ਨੇ ਸੁਗਾਤਾਂ ਮਿਠਾਈਆਂ ਤੇ ਕਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਵੇਖ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਅਸਮਾਨ ਸਿਰ ਤੇ ਚੁਕ ਲਿਆ ਪਰ ਮਾਂ ਉਨਾਂ ਦੀ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਗਾਤਾਂ ਤੇ ਲੀੜਿਆਂ ਪਿਛੇ ਕਿੰਨਾਂ ਲੰਮਾਂ ਵਿਛੋੜਾ ਡੰਗ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜਦ ਮੈਂ ਚਾ ਨਾਲ, ਉਸਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸੇ ਨਾਲ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਇਕ ਮਿਠਾ ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਦੁਖਿਤ ਨਿਹੇਰਾ ਜੇਹਾ ਸੁਟਕੇ ਲਾਹਮੇ ਜਾ ਖੜੀ ਹੋਈ। “ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਏਹ ਸਬ ਛੱਡਣ ਮੰਨਣ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਵੀ ਛੁਟੀ

ਲੈਣ ਦੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਮੇਰੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਤੁਹਾਥੋਂ ਸਦਾ ਦੂਰ ਰਹਿਣਾਂ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਆਹ ਜੋਕਾਂ ਵੀ ਨਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ।” ਤੇ ਉਸ ਬਚਿਆਂ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ।

“ਨਹੀਂ ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ, ਅਗਲੇ ਵਿਛੋੜੇ ਕੋਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੁੰਦੇ ਪਰ ਐਤਕਾਂ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਜਿੰਨਾਂ ਲੰਮਾਂ ਉਨਾਂ ਹੀ ਮਾਲਾ-ਮਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸੌ ਰੁਪਏ ਭੇਜ ਦਿਆ ਕਰਾਂਗਾ, ਦਾਈ ਸੌ ਰੁਪਏ ਨਾਲ ਮਸਾਂ ਮੇਰਾ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਹੋਵੇਗਾ।”

ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਮੈਥੋਂ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਘਰ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਨਵਾਂ ਮਝ ਲੈਣ ਲਈ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਜੇ ਏਸ ਪਿੰਡ ਵਸਦਿਆਂ ਸਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ, ਐਤਕਾਂ ਦੀ ਸੋਟੀ ਤੋਂ ਲਵੇਰੇ ਦੀ ਕਮੀ ਦੂਰਕਰਨੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਖ ਦਿਤਾ “ਸ਼੍ਰੀ ਮਤੀ ਜੇ ਹਰਭਜਨ ਨੂੰ ਮਹਿੰ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੈ।” “ਕਿਉਂ ?” ਬੜੀ ਹੋਰਾਨੀ ਨਾਲ ਪਤਨੀ ਨੇ ਅਖਾਂ ਤੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਕਸ ਲਿਆ ? “ਮੈਨੂੰ ਘਟੇ ਘਟ ਤਿੰਨ ਸੌ ਰੁਪਏ ਹੋਰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।” ਮੈਂ ਕਹਿਣਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ “ਇਕ ਤਾਂ ਦੇ ਗਰਮ ਸੁਟ ਬਣਵਾਣੇ ਹਨ ਤੁਜੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਖਰਚ ਕਰਨੇ ਹਨ।” “ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਤਸੀਂ ਵਲੈਤ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਬਚਿਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਦੁਧ ਦੀ ਤਿੱਪ ਵੀ ਖੋਹਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ।”

“ਪਰ ਕਮ ਤੀਏ ਤੈਨੂੰ (੫੪੦) ਮਹੀਨਾ ਭੁਲ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ?”

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਹਰਭਜਨ ਖਾਲੀ ਹੱਥੀਂ ਪਰਤ ਆਇਆ। ਰਕਮ ਮੈਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਈ। ਨਾਲ ਹੀ ਮਿਤ ਦੀ ਚਿਠੀ ਆ ਗਈ ਕਿ ਮੈਂ ਫਲਾਣੇ ਦਿਨ ਦਿਲੀ ਚਾਰ ਵਜੇ ਫਲਾਣੀ ਥਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਪੁਜ ਜਾਵਾਂਗਾ।

ਹੁਣ ਸੋਚਾਂ ਦਾ ਦੁਜਾ ਦੇਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਪੰਜਵੇਂ ਤਕ ਮੈਂ ਦਿਲੀ ਚਲਾ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਮਹੀਨੇ ਬਾਦ ਮੈਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ

ਤਨਖਾਹ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ? ਹਾਂ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਮਿਤਰ ਲਈ ਉਭਰਵੇਂ ਅਖਾਂ ਵਾਲੀ ਘੜੀ ਲੋਕੇ ਭਜਾਂਗਾ। ਪਾਕਸਤਾਨ ਬੈਠੀ ਆਪਣੀ ਇਕ ਮੁਸਲਿਮ ਭੈਣ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਸੂਟ ਦੇ ਰੁਪਏ, ਉਸ ਮਿਤਰ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਈ ਰੁਪਏ, ਉਸ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਸਹੈਤਾ ਲਈ ਰਕਮ। ਫਲਾਣੇ ਸਜਣ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਹੋਰਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਫ ਪੋਸਟਲ ਆਰਡਰ। ਐਨੇ ਰਸਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਦਾ। ਐਨੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਈ ਰਕਮ। ਪਰ ਉਹੋ ਹੋਹੋ, ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਹੀ ਨਾਂ? ਚਲੋਂ ਏਹ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਦਿਲੀਓਂ ਮਿਲ ਹੀ ਜਾਣ।

ਹੁਣ ਸਮਾਲ ਏਹ ਪਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ੩-੪ ਸੌ ਰੁਪਏ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਓਧਰੋਂ ਘਰ ਦੀ ਬਮੀਨ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਧੀ ਤਾਂ ਅਗੋਂ ਨਵੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਂ ਮਕਾਨ ਖਰੀਦਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਸੋ ਆਪਣਾ ਆਮ ਮੁਖਤਾਰ-ਨਾਮਾਂ ਭਾਈ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਕੇ ਨੰਬਰਦਾਰ ਤੇ ਕੁਝ ਉਗਾਹ ਨਾਲ ਲੋਕੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਕਚਹਿਰੀ ਨੂੰ ਗਏ। ਦਿਲੀ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਗਲ ਦੇ ਕਪੜੇ ਨਵੇਂ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ, ਸੋ ਲਏ ਹੋਏ ਕਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਵਾਣ ਲਈ ੩-੪ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਚੱਜ ਦਾ ਦਰਜੀ ਨਾ ਨਸੀਬ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਘੁੰਮਦਿਆਂ ਫਿਰਦਿਆਂ ਏਹੋ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਨਾਟ ਪਲੇਸ ਚੋਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਉਮਦਾ

ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਸਿੱਟਾ ਵਾਂਗੋ, ਅੰਤ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਟੇਂਡਰਡ ਵੀ ਤਾਂ ਹੁਣਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨ।

ਧੜਕਦ ਦਿਲ ਤੇ ਵਿਡੌੜੇ ਦੀਆਂ ਟੀਸਾਂ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਵਾਰ ਤੋਂ ਦਿਲੀ ਵਿਦਾ ਹੋਇਆ। ੭ ਸੌਰ ਪੜੇ ਰੁੰ ਦੀ ਰਜਾਈ ਦੁੱਧ ਉਛੜਾਂ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਪੜਿਆਂ ਨਾਲ ਕੈਨਵਸ ਦੇ ਬਿਸਤਤ ਬੈਥ ਤੇ ਚਮੜੇ ਦਾ ਵਡਾ ਸੂਟ ਕੇਸ ਮੇਰੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਦਿਲੀ ਅਪੜ ਗਿਆ। ਇਕ ਦੀ ਥਾਂ ਪੰਜ ਦੇਕੇ ਮਿਤਰ ਦੇ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਕੰਟੈਕਟ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ। ਪਰ ਓਥੇ ਉਸ ਨਾਮ ਦਾ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਿਲਕੇ ਮੇਰਾ ਅਗਲਾ ਪਰਬੰਧ ਹੋ ਸਕਣਾ ਸੀ। ਘੜੀ ਮੁੜੀ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਐਡਰੈਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਤਕਾ। ਸਭ ਕੁਝ ਹੀ ਠੀਕ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਮਨੁਖ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਜਿਸਨੂੰ ਮੈਂ ਮਿਲਣਾ ਸੀ।

ਮੈਂ ਬੜੇ ਸਬਰ ਨਾਲ ਓਥੇ ਇਕ ਮਿਤਰ ਦੇ ਰਹਿਕੇ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲਗਾ ਪਰ ਆਪਣਾ ਭੇਤ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨ ਦਿਤਾ। ਮੇਰੀ ਚਿਠੀ ਦੇ ਉਤਰ ਮਗਰੋਂ ਛੀਵੇਂ ਦਿਨ ਚਿਠੀ ਆ ਗਈ “ਮੈਂ ਘਰ ਤਾਰ ਦੇ ਦਿਤੀ ਸੀ, ਬਦ-ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਸਕੀ। ਉਹ ਕੰਮ ਬੜਾ ਪਿਛੇ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਸ ਸਾਰੇ ਮਹਾਉਲ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਕ ਠਗ ਹੀ ਸੀ ਜੋ ਮੈਥੋਂ ਦਿਲੀਓਂ ਸੋ ਰੁਪਏ ਮਾਂਜਕੇ ਰਫੂ ਚਕਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

(੧੩ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਭੁਲੇਖੇ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੰਥ ਸਬੰਧੀ, ਸਾਡੇ ਵਾਂਗ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਏਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਦੱਸਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਬੜਾ ਹੀ ਕਾਮਯਾਬ ਸੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਪਰਕਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਦਰਘਟਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਵੀਰਾਂ ਦੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਠੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ

ਸਮਝਣ ਤੇ ਘੋਖਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਆਗ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪਵਾਨਿਆਂ ਨਾਲ ‘ਤਅੱਸਬੀ ਕੱਟਰ ਪੁੱਛੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ’ ਅੱਜ ਕਲ ਦੇ ਤਰੱਕੀ ਪਸੰਦ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਕਰਨੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ।

ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ‘ਮਤਵਾਲਾ’

ਸਪਤਾਹਿਕ ਕੌਮੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਫ਼ਗਵਾੜਾ
ਵਿਚੋਂ ਪੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ

ਸਿਖਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ

(ਸੱਤ ਸਰਧਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਮਾਣਾ ਕਰੀ ਵਾਲਾ)

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ ਪਿਛੇ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਹਾਲ ਮੰਦਾ, ਛਡਕੇ ਅਸੂਤ ਲੈਂਦੇ ਖੁਲੀਆਂ ਉਡਾਰੀਆਂ ।
 ਰੋਹਤ ਪੰਜਾਂ ਕਕਿਆਂ ਦੀ ਖਾਕ ਵਿਚ ਮੇਲ ਦਿਤੀ, ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਲੋਭ ਮੋਹ ਲਗੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ।
 ਜਪ ਤਪ ਸਤ ਨੇਮ ਉਡਿਆ ਕਾਪੂਰ ਵਾਂਗ, ਕੂੜ ਦੇ ਸਮੁੰਦ ਵਿਚ ਲਾਨ ਲਗੇ ਤਾਰੀਆਂ ।
 ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਦਿਲ ਚੋਂ ਵਿਸਾਰ ਦਿਤੀ, ਤਕਦੇ ਨੇ ਮੁਜਰੇ ਤੇ ਕਹੀਆਂ ਮਤਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ।
 ਵਲਾ ਛਲੀ ਵਿਚ ਸਿੰਘ ਹੋਏ ਗਲਤਾਨ ਸਤਾ, ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਦੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਵਿਸਾਰੀਆਂ ।
 ਪੀਓ ਪੋਹਲ ਖੰਡੇ ਧਾਰ ਤੁਕ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਦਿਤਾ, ਮਦ ਮਾਸ ਖਾਨ ਕਰਨ ਚੋਰੀਆਂ ਤੇ ਯਾਰੀਆਂ ।
 ਏਹੋ ਜਹੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ, ਬਾਦੀ ਬੰਸ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਧਾਰ ਅਵਤਾਰ ਆਏ ।
 ਮਚੀ ਸੀ ਕੁਮੱਤ ਅਤ ਫੇਲੀ ਸਾਰੇ ਦੇਸ ਵਿਰ, ਦੇਹਧਾਰ ਧਰਨੀ ਦੇ ਸਿਰੇ ਲਾਹਨ ਭਾਰ ਆਏ ।
 ਆਪੀ ਤੇ ਬਿਆਧੀਵਾ ਉਪਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨੇ ਲਈ ਇਕ ਸੇ ਅਠੰਤੀ ਹਥ ਲੈਕੇ ਤਲਵਾਰ ਆਏ ।
 ਕੂੜ ਤੇ ਫਰੋਬ ਵਾਲੀ ਸਫਾ ਨੂੰ ਉਠਾਨ ਲਈ, ਬਣਕੇ ਬਪਾਰੀ ਕਰਨ ਸਚ ਦਾ ਬਪਾਰ ਆਏ ।
 ਜਗ ਚੋਂ ਅਲੋਧਾ ਪੰਥ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਾਜ ਦਿਤਾ, ਸਿਧਾ ਦਸਤਾਰਾ ਸਭ ਰੋਹਤਾਂ ਨੇ ਨਿਆਰੀਆਂ ।
 ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬੋਂ ਤੁਰ ਸਿੰਘ ਆਏ ਰਾਮਦਾਸਪੁਰ, ਦੁਦੜਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਛਡਾਈਆਂ ਗਏਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ।
 ਦਬ ਹਥਿਆਰ ਸਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਹਨ ਜਾਕੇ, ਜੋ ਜੋ ਹੰਸੀ ਹੁਕਮ ਕਰ ਫਰਜ ਅਦਾ ਆਏ ।
 ਟੋਟੇ ਟੋਟੇ ਕਰ ਸਭ ਬੁਰੜ ਮੁਕਾ ਆਏ, ਰਸਿਆਂ ਨੂੰ ਵਢ ਗਰਿਆਂ ਕੰਜਕਾਂ ਛੁਡਾ ਆਏ ।
 ਆਖਦੇ ਨੇ ਦਾਤੇ ਫਸਲ ਪਕਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ, ਬੋਹਲ ਮਿਣਨ ਲਈ ਘੋਡਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਫੜਾ ਆਏ ।
 ਨਹੀਂ ਕੰਮ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਅਖੀਆਂ ਤੋਂ, ਆਪ ਨਸ ਆਏ ਤੇ ਨਿਹੰਗਾਂ ਨੂੰ ਫਸਾ ਆਏ ।
 ਟੇਕ ਮਥਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਪੋਹਚੇ ਪਾਸ ਬਿਲਿਆਂ ਦੇ, ਛਡ ਦਿਓ ਨਿਹੰਗ ਕਰੀਆਂ ਅਸਾਂ ਨੇ ਹੀ ਕਾਰੀਆਂ ।
 ਵੇਖਕੇ ਹੋਰਾਨ ਹੋਏ ਕੋਹਨ ਅੰਗੇਜ ਮੁੰਹ, ਹਦ ਨੂੰ ਚਾ ਹਥ ਲਾਇਆ ਸਿਖਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ।
 ਛੜਕੇ ਲਿਆਏ ਸਿਖ ਕੋਟਲੇ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ, ਅਗੇ ਪਿਛੇ ਜਾਲਮਾਂ ਨੇ ਤੋਪਾਂ ਦਾ ਖਲਾਰੀਆਂ ।
 ਚਲਦੀ ਹੈ ਤੋਪ ਗੁੰਜ ਪੋਹੁੰਚ ਦੀ ਅਕਾਲ ਤਾਈਂ, ਆਵਦੇ ਨੇ ਲਾੜੇ ਮੌਤ ਵਰਨ ਵਾਰੇ ਵਾਰੀਆਂ ।
 ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬਚਾ ਇਕ ਨਾਮ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ, ਆਖਦਾਏ ਬਿਲਾ ਤੈਨੂੰ ਮਾਫੀਆਂ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ।
 ਆਵੇ ਨਾ ਤੂੰ ਤੋਪ ਮੁਹਰੇ ਜਾਂਵਦੀ ਹੈ ਵਾਰ ਖਾਲੀ, ਚੁਕ ਛੇਤੀ ਢਿਮਾ ਸਿੰਘ ਬੁਰਜੀਆਂ ਉਸਾਰੀਆਂ ।
 ਆਖੇ ਹੋਇਆ ਕਦ ਪੂਰਾ ਅੱਗ ਲਾ ਪਲੀਤੇ ਤਾਂਈਂ, ਅਗੇ ਲੰਘ ਗਈਆਂ ਮੈਥੇ ਸੂਰਤਾਂ ਪਿਆਰੀਆਂ ।
 ਤੱਕ ਦਾ ਹੈ ਬਿਟ ਬਿਟ ਵੇਖ ਕੁਰਬਾਨੀ ਵਲੋਂ, ਹਦ ਚਾ ਮਕਾਈ ਅਜ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ।
 ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਜੀਦਾ ਬੜਾ ਹੀ ਸਰੂਪ ਸੋਹਨਾ, ਆਖਦੀ ਹੈ ਮੇਮ ਸਾਹਬ ਏਸ ਕੋਨਾ ਮਾਰੀ ਜੀ ।
 ਮਾਫ ਕਰੋ ਏਸ ਤਾਂਈਂ ਵਾਰ ਵਾਰ ਆਖਨੀਆਂ, ਲਗਦੀਏ ਮੈਨੂੰ ਏਹਦੀ ਸੂਰਤ ਪਿਆਰੀ ਜੀ ।
 ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਮੂਹੋਂ ਸਿਖ ਨਹੀਂ ਚੀਨੀ ਵਾਲੇ ਦਾ ਮੈ, ਏਹ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਮੈਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਜੀ ।
 ਚੜ ਗਿਆ ਗੁਸਾ ਸਿੰਘ ਹੋਇਆ ਲਾਲੇ ਲਾਲ ਝਟ, ਕੰਨ ਕਰੋ ਸਾਹਬ ਬਾਤ ਸੁਨ ਲੈ ਹਮਾਰੀ ਜੀ ।
 ਗਠ ਕੂ ਸੀ ਲੰਮੀ ਦਾੜੀ ਬਾਹੜ ਬਿਲੇ ਕਾਵਨ ਦੀ, ਲਿਪਟ ਗਿਆ ਨਾਲ ਹਥ ਪਾਕੇ ਹੁਡਿਆਰੀਆਂ ।
 ਖੰਡ ਖੰਡ ਹੋਇਆ ਸਿੰਘ ਦਾੜੀ ਤੇ ਨਾਂ ਹਥ ਛੁਟਾ ਮੇਮ ਨੂੰ ਵਖਾਏ ਦਾੜੀ ਪੁਟੀ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ।

ਮੈ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਵਾਂ

[ਸ੍ਰ: ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ੋਕ ਨਰੋਬੀ ਅਫਰੀਕਾ]

ਬਨੇਰੇ ਬਹੇ ਕੁਰਲੀਆਂ ਕਰਦੇ ਕਾਵਾਂ, ਮੈਂ ਵਾਰੀ, ਮੈਂ ਸਦਕੇ, ਮੈਂ ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਵਾਂ।
ਜ਼ਰਾ ਪਾਸ ਆ ਪਿਓ ਦੀ ਚੁਰੀ ਖੁਆਵਾਂ, ਲਵਾਂ ਤੇਰੀਆਂ ਸੌ ਸੌ ਵਾਰੀ ਬਲਾਵਾਂ,
ਆ ਪੈਰੀਂ ਤੇਰੇ ਤਾਂਜਰਾਂ ਲੇ ਕੇ ਪਾਵਾਂ, ਆ ਤਿੱਲੇ ਦੀ ਟੋਪੀ ਮੈਂ ਸਿਰ ਨੂੰ ਸੁਆਵਾਂ।
ਕੀ ਆਵਨਗੇ ਓਹ ਅੱਜ ਕਰਦੇ ਅਦਾਵਾਂ, ਰਤਾ ਪਾਏ ਕੰਨ ਸੌ ਮੈਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਵਾਂ।
ਜ਼ਰਾ ਉਡਕੇ ਓਹਦਾ ਪਤਾ ਤਾਂ ਲਿਆਏ, ਦੰਦਿਆ ਜ਼ਰਾ ਉਹਦੀ ਕੰਨਸੌ ਤਾਂ ਪਾਏ,
ਕਿਸੇ ਭਾ ਤੂੰ ਪਦੇਸ਼ੋਂ ਉਸਨੂੰ ਬੁਲਾਏ, ਦਿਆਂ ਚੋਗ ਮੋਤੀ ਉਹ ਹੀਰਾ ਮਿਲਾਏ,
ਤੂੰ ਅੱਜ ਕਾਲਾ ਜਾਦੂ ਕੋਈ ਕਰ ਦਿਖਾਏ, ਜਾਂ ਮੈਨੂੰ ਭੀਅਰਸ਼ਾਂ ਚਿ ਉੜਨਾ ਸਿਖਾਏ,
ਜਿਨੀ ਰਾਹੀਂ ਆਵਨ ਮੈਂ ਪਲਕਾਂ ਵਿਛਾਵਾਂ, ਕਰ ਤੈਨੂੰ ਖੁਸ਼, ਮੈਂ ਭੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਵਾਂ।
ਜੇ ਆਵੇ ਪਰਤ ਕੇ ਓਹ ਮਾਹੀ ਘਰਾਂ ਨੂੰ, ਜੇ ਮਿਲ ਜਾਣ ਦਿਲਦਾਰ ਅੱਜ ਦਿਲਬਰਾਂ ਨੂੰ।
ਜੇ ਅੱਜ ਭਾਗ ਲੱਗਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ, ਮੈਂ ਬਦਬਖਤ ਮਿਲ ਜਾਂ ਜੇ ਬਖਤਾਵਰਾਂ ਨੂੰ।
ਤਾਂ ਸਖੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਮੈਂ ਭੀ ਮਾਰਾਂ ਟਰਾਂ ਨੂੰ, ਤੇ ਕੇਸਾਂ ਬੀਂ ਝਾੜਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪਰਾਂ ਨੂੰ।
'ਜਾਂ ਤੰਡੇ ਜੀ' ਰੋਸ਼ਮ ਵਾ ਬੰਡਾ ਚੜ੍ਹਾਵਾਂ, ਪੀਆ-ਪਿਆਰ ਭਿੱਜੀ ਮੈਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਵਾਂ।
ਪੀਆ ਵਰਸ਼ ਨੂੰ ਅੱਜ ਉਮਡਿਆ ਏ ਜੀਆ, ਬੜਾ ਹੀ ਕਰੋ ਅੱਜ ਮਿਲਨ ਨੂੰ ਇਹ ਦੀਆ।
ਮੈਂ ਚਾਹਾਂ ਬਲੇ ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਘਿਉ ਦਾ ਦੀਵਾ, ਇਹੀ ਲਾਲਸਾ ਏ ਕਿ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਪੀਆ।
ਜੇ ਪਰਯੋਗ ਉਸਦੇ ਮਿਲਣ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀਆ, ਮੈਂ ਕਰ ਬੱਕੀ ਪਰ ਓਹ ਜਰਾ ਖੁਸ਼ਨਾ ਵੀਆ।
ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਤੇ ਆਸਾਂ ਨੇ ਕਾਲੇ ਜਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਾਮਾਂ, ਜੇ ਆ ਜਾਵੇ ਮਾਹੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਵਾਂ।

ਧਰਮ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹਿਤ ਹੋਏ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਸੂਰੇ, ਗੁਰੂ ਪਰਦੇਸ਼ ਗਏ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਰੋਂਦੀਆਂ।
ਮਾਰਦੇ ਨੇ ਫੜਾਂ ਕਈ ਚੜਕੇ ਸਟੇਜ ਪੁਰ, ਮਤਲਬ ਪ੍ਰਸਤੀ ਲਈ ਸਭ ਗਲਾਂ ਹੋਂਦੀਆਂ।
ਸਭ ਰਹੇ ਖੋਹ ਖੋਹ ਈਰਖਾ ਦੀ ਅਗ ਨਾਲ, ਫੋਕੀਆਂ ਜਬਾਨ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਖੋਆਂ ਖੋਦੀਆਂ।
ਪੈ ਗਿਆ ਹਨੇਰ ਨਹੀਂ ਸੁਨਦਾ ਅਵਾਜ਼ ਕੋਈ, 'ਹੰਦੂਆਂ ਦੇ ਰਾਜ ਗਏ' ਕਤਲ ਨੇ ਹੁੰਦੀਆਂ।
ਆਂਵਦਾ ਹੈ ਯਾਦ ਅੱਜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਗਏ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆਂ ਆਪ ਔਕੜਾ ਸਹਾਰੀਆਂ।
ਬਖਸ਼ਲੇ ਆਨ ਗਏ ਜਾਇਆਂ ਤੇ ਨਿਮਾਨਿਆਂ ਨੂੰ, ਦੁਖ ਨਾ ਸਹਾਰਨਾ ਦੀ ਸਿਖਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ।

ਦਿਲ ਹਰ ਜਾਨ ਦਾ ਹੈ ਘਰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ

[ਸੰਤ ਤਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਹਿਮੀ ਸੰਤ ਨਗਰ]

ਮੰਗੇ ਚਾਹਟਾ ਸਿਖ ਆਇਆ ਤਾਪ ਉਹਨੂੰ ਚੜਿਆ ਸੀ, ਮੁਖਤਾਰ ਡੇਰੇ ਦਾ ਸੀ ਖਰੇ ਦੁਰਕਾਰਦਾ ।
ਕਿਹਾ ਸਿਖ ਕਾਨੂੰ ਔਂਦਾ ਜਾਣਦਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੇ ਮੈਂ, ਚਿਤ ਚਾ ਸੀ ਮਾਤਾ ਜਿਉਣ ਕੌਰ ਜੀ ਦਿਆਰਦਾ ।
ਔਂਦਿਆਂ ਖਵੈਂਦੇ ਖੰਡ ਘਿਉ ਦਾ ਰਜ ਬੜਵਾਂ ਸੀ, ਪਿਆਰ ਮਾਂ ਦਾ ਪੁਤਾਂ ਦਾ ਬਕੇਵਾਂ ਸੀ ਉਤਾਰਦਾ ।
ਜਾਂਦਿਆਂ ਦੀ ਕੰਨੀ ਪਾਂਦੇ ਰਾਹ ਦਾ ਸੁਖਯੇਵਾਂ ਮਾਤ, ਔਂਦਾ ਇਕ ਵਾਰ ਜੇ ਨ ਉਮਰ ਵਿਸਾਰਦਾ ।
ਵੇਖਿਆ ਸ਼ਹੀਦੀ ਬੁੰਗੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਤਿਹਾਏ ਆਏ, ਖੂਹ ਤੇ ਖਤਾ ਸੋਧੀ ਉਹਨਾਂ ਪਰੇ ਜਾਉ ਪੁਕਾਰਦਾ ।
ਕਹਿਣ ਉਹ ਪਿਆਓ ਪਾਣੀ ਭਖਦੇ ਹਾਂ ਆਏ ਧੁਪੇਂ, ਪਰ ਸੋਧੀ ਉਹਨਾਂ ਜਾਓ ਜਾਓ ਹੀ ਉਚਾਰਦਾ ।
ਵਰਨੀਂ ਚੇਂ ਨਰਮ ਦਿਲ ਵੇਖ ਵਲ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ, ਪਹਿਰੂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਂਦਾ ਡਿਠਾ ਤਾਲੀਆਂ ਸੀ ਮਾਰਦਾ ।
ਵਹਿਮੀ ਉਸ ਸੁਖੀ ਹੋ ਤਦੇਂ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਸੀ, ਦਿਸ ਪਿਆ ਜਦੇਂ ਉਹਨੂੰ ਤਪਿਆਂ ਨੂੰ ਠਾਰਦਾ ।
ਨਿੰਦਕ ਕਸਾਈ ਦਰ ਆਏ ਦੀ ਨਿਭਾਉ ਸੇਵਾ, ਚਾਉ ਨਾਲ ਵਾਕ ਸਾਨੂੰ ਚੀਨੀ ਅਸਵਾਰਦਾ ।
ਭੁਲ ਕਰੇ ਜਲ ਨ ਛਕਾਏ ਚਲ ਆਏ ਨੂੰ ਜੇ, ਆਲਸ ਉਤਾਰਨੇ ਨੂੰ ਤਾੜ ਬੰਨ ਡਾਰਦਾ ।
ਹਾਏ ਅਫਸੋਸ ਓਸ ਰਾਹੇਂ ਹੀ ਉਲਟ ਟੁਰੇ, ਦਰ ਆਏ ਜੇ ਨਿੰਦਕਾਂ ਗਏ ਘਾਤੀਆਂ ਪਿਆਰਦਾ ।
ਕਿਹਾ ਜਿਸ ਸਾਫ ਮੈਨੂੰ ਸਿਖ ਸੋ ਪਸੰਦ ਨਾਹੀ, ਲੋੜਵੰਦ ਦਰ ਆਏ ਜੇ ਨ ਸਤਿਕਾਰਦਾ ।
ਜਿੰਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਆਈ ਸੂਰਤ ਨੂੰ ਰਾਜੀ ਰਹ, ਰਬ ਭਾਵੇਂ, ਕਹੇ ਨ ਕਹੇ ਪਰ ਰਹੇ ਵਿਚਾਰਦਾ ।
ਸੁਖ ਜੇ ਦੇ ਸਕਦਾ ਨ ਦੁਖੀ ਤੇ ਨ ਕਰਾਂ ਕਿਸੇ, ਦਿਲ ਹਰ ਜਾਨਦਾ ਹੈ ਘਰ ਨਿਰੰਕਾਰਦਾ ।
ਪਤ ਸੇਤੀ ਘਰ ਜਾਏਂ ਕਿਸੇ ਜੀਅ ਦੁਖਾਏਂ ਨ ਜੇ, ਸੁਣ ਸਿਖਾ ਵਾਕ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਵੰਗਾਰਦਾ ।
ਠਾਹੀਂ ਹੀਆ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨ ਪੀ ਮਾ ਦਾ ਜੇ ਮੇਲ ਚਾਹੇਂ, ਜਾਨ ਮਨ ਮਾਨ ਕੇ ਸਥਾਨ ਕਰਨ ਹਾਰਦਾ ।
ਆਪਣੀ ਬਗਾਨਾ ਸੋਹਣੀ ਕੋਝਾ ਬੰਨਾ ਮਜਬੇ ਦਾ, ਮੰਨੇ ਨਾ ਕੋਈ ਮੰਨੇ ਇਹਤਾ ਵਸਬੇ ਚਮਾਰਦਾ ।
ਬੁਲੇ ਵਾਂਗੂੰ ਭੁਲਾ ਮਨੇਂ ਮੰਨ ਰਵੇ ਕੁਲ ਨਾਲੋਂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਂਈ ਸਭ ਜਾਂਈ ਰਹੇ ਨਿਹਾਰਦਾ ।
ਘੜੇ ਬੜੇ ਗਹਿਨੇ ਪਰ ਪਹਿਨੇ ਆਪ ਘੱਟ ਜਿਵੇਂ, ਤਨ ਦੀ ਸਫਾਈ ਗਲਾਂ ਕੰਮ ਹੈ ਸੁਨਾਰਦਾ ।
ਉਰ ਵਾਰ ਸੁਕ ਉਕਾ ਗੁਤਕੇ ਨੇ ਮੰਝ ਧਾਰ, ਕਪਰਾ ਤੇਂ ਪਾਰ ਸੁਖ ਪ੍ਰੀਤਮ ਅਪਾਰ ਦਾ ।
ਪੂਰੇ ਕਾ ਹੈ ਕੀਆ ਸਭ ਕੁਛ ਪੂਰਾ ਫੇਰ ਹੁਣ, ਸੇਵਾ ਜੋਗ ਬੁਧ ਘਾਟਾ ਸੁਧ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ।
ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾਹੀ ਪੰਥਕ ਪਿਆਰ ਰਿਹਾ, ਸੁਖ ਨਾਮ ਸਿਖੀ ਕਾਮ ਟੁਕੜੇ ਵਿਹਾਰ ਦਾ ।
ਭੁਲ ਗਿਆ ਗੁਰ ਵਾਕ ਦਾਨਾਂ ਸਿਰ ਦਾਨ ਅੰਨ, ਜਲ ਦੇਵੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਕੇ ਮਲਾਂ ਕਈ ਨਿਵਾਰ ਦਾ ।
ਆਏ ਜੀ ਨੂੰ ਜੀਉ ਆਖ ਡੇਰਾ ਅੰਨ ਜਲ ਦੇਨਾ, ਸੇਵਕੀ ਸੁਭਾ ਕੰਡਾ ਕਢਦਾ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ।
ਸਿਖ ਸਦਵਾਂਦੇ ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜੀ ਦੇ, ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਕੋਈ ਧਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਧਾਰ ਦਾ ।
ਸੇਵਾ ਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਗਵਾਈ ਗਲ, ਕਰਦੇ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਕੀ ਗੁਰੂ ਹੈ ਸਿਖਾਰ ਦਾ ।
ਹਰ ਰੁਤੇ ਸਾਲ ਨਵਾਂ ਖਤਰ ਓਮਾਹਰਚ, ਸਚ ਧਰਮ ਸਰਪਾ ਮਿਲਾਪ ਹੈ ਸੰਚਾਰਦਾ ।
‘ਵਹਿਮੀ’ ਅਫਸੋਸ ਮੰਦਾ ਕੁਤਾ ਗਾਲ ਖਸਮੇਂ ਜਿਉਂ, ਸਾਹਿਬ ਤਈ ਓਲਾਮਾਂ ਰੋਜ ਪਹੁੰਚੇ ਸਾਡੀ ਕਾਰਦਾ ।

(ਚੁਟਕੀ)

ਜਾਨ ਦੇਂ ਜੇ ਰਾਮ ਤਾਂ ਹਈ ਰਵਿਆ ਵਿਚ ਸਭਤਾਂ ॥
ਹਰੀ ਚਹਿ ਪਛਾਨਣਾਂ ਤਾਂ ਹਰਿ ਚੇਂ ਹੀ ਲਭਣਾਂ ॥
ਰਾਮ ਹਰੀ ਹਰਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇਂ ਨਹੀਂ ਵੱਖਰਾ ॥
ਬੇ ਯਕੀਨੀ “ਵਹਿਮੀ” ਦਾ ਵੰਝਾ ਬੋਲੇ ਬੱਖਰਾ ॥

ਕਦੇ

ਵਲੇ ਗੁਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਮੁੰਤੜ' ਰੋਲ ਮਾਜਰਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਪੁਰ

ਜਦੋਂ ਖਾਲਸਾ ਫੌਜ ਦੇ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰ, ਡਿਉਟੀ ਨੌਕਰੀ ਵਾਲੀ ਭੁਗਤਾ ਰਹੇ ਸਨ ।
 ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਜਮਟ ਗਈ ਹਜ਼ਰੇ, ਵਿਚ ਓਸ ਦੇ ਸਮਾ ਬਤਾ ਰਹੇ ਸਨ ।
 ਸੁਨਕੇ ਜਸ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ, ਨਾਲ ਸਾਥੀਆਂ ਵਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ।
 ਗੁਰਾਂ ਆਖਿਆ ਠਾਕਰੇ ਆਓ ਅਗੇ, ਸਾਂਭੇ ਵਸਤ ਏਹ ਮੁਖੇ ਸੁਨਾ ਰਹੇ ਸਨ ।
 ਵੇਕੇ ਭਜਨ ਗੁਰਿਆਈ ਵੀ ਸੌਂਪ ਦਿਤੀ, ਵੇਖੇ ਬਰਕਤਾਂ ਰੱਬੀ ਅਵਤਾਰ ਦੀਆਂ ।
 ਤਦੋਂ ਖਾਲਸਾ ਵੇਖਨੇ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ ਚੜਤਾਂ ਮੇਰੇ ਚੀਨੀ ਅਸਵਾਰ ਦੀਆਂ ।
 ਜਦੋਂ ਗਾਇ ਸਿੰਘ ਵਲ ਹਜ਼ਰ ਸਾਹਿਬ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਚਲਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ।
 ਸਿਖੀ ਰੋਹਤ ਜੋ ਸੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਵਾਲੀ, ਲਿਖਕੇ ਲਿਓਣ ਲਈ ਕਦਮ ਉਠਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ।
 ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕੁਸ਼ੰਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲਕੇ ਡੇਰਾ ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿਚ ਲਗਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ।
 ਬਬਰ ਸ਼ੇਰ ਖਾਧਾ ਸਾਥੀ ਓਸ ਦੇ ਨੂੰ ਘੁੜੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਤਾਂਈ ਵਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ।
 ਓਦੋਂ ਕੇਹਰ ਤੋਂ ਸਿੰਘ ਬਚਾਨ ਲਈ ਪਲ ਵਿਚ ਗਏ ਖਿਚਾਂ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ।
 ਤਦੋਂ ਸੰਗਤੇ ਵੇਖਨੇ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ ਚੜਤਾਂ ਮੇਰੇ ਚੀਨੀ ਅਸਵਾਰ ਦੀਆਂ ।
 ਜਦੋਂ ਜਿਲੇ ਸਿਆਲਕੋਟ ਵਿਚ ਮਾਨਾ ਵਾਲੇ, ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਲਾਕਰਾ ਰਹੇ ਸਨ ।
 ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਜਲੂਸ ਸੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਸਤਿਗੁਰ ਹਾਥੀ ਉਤੇ ਸੁਹਾ ਰਹੇ ਸਨ ।
 ਵਜੀ ਘੋੜੇ ਦੀ ਫੇਟ ਇਕ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਪਾਨ ਓਸ ਦੇ ਹੋ ਹਵਾ ਰਹੇ ਸਨ ।
 ਝਟ ਰੰਗ ਅੰਦਰ ਪੈ ਭੰਗ ਗਿਆ ਨੌਕਰ ਸ਼ਾਹੀ ਤੇ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾ ਰਹੇ ਸਨ ।
 ਆਕੇ ਚਰਨ ਛੁਹਾ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤਾ ਵੇਖੇ ਤਾਕਤਾਂ ਮੇਰੇ ਦਾਤਾਰ ਦੀਆਂ ।
 ਓਸ ਮੌਕਿਆ ਵੇਖਨੇ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ ਚੜਤਾਂ ਮੇਰੇ ਚੀਨੀ ਅਸਵਾਰ ਦੀਆਂ ।
 ਮਾਈ ਸਾਹਬੇ ਵਿਦਾਤ ਨੂੰ ਲਾ ਘੋਟਾ ਅਟੰਬਹਮਸਮੀ ਜਦੋਂ ਸੁਨਾ ਰਹੀ ਏ ।
 ਆਇਆ ਆਤਮਾ ਬਹਮ ਦਾ ਲੈ ਮਸਲਾ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮਥਾ ਲਾ ਰਹੀ ਏ ।
 ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਨੇ ਜੋੜਕੇ ਚਿਖਾ ਕਿਹਾ ਹੁਣੇ ਪਖਣੇ ਦੀ ਘੜੀ ਆ ਰਹੀ ਏ ।
 ਫਿਰੇ ਲੁਕਦੀ ਏਹਮ ਗਿਆਨ ਭੁਲਾ ਸੁਣਕੇ ਓਦੋਂ ਜਿੰਦ ਘਬਰਾ ਰਹੀ ਏ ।
 ਮਾਂ ਪੁਤ ਚਾੜੇ ਚਿਖਾ ਦੇ ਕੰਬਲੀ ਲਾਈ ਅਗ ਕਹਿ ਰਖਾਂ ਕਰਤਾਰ ਦੀਆਂ ।
 ਵੇਖਨ ਵਾਲੀਆਂ ਤਦੋਂ ਸੁੰਤੜਾ ਸਨ ਚੜਤਾਂ ਮੇਰੇ ਚੀਨੀ ਅਸਵਾਰ ਦੀਆਂ ।
 ਜਦੋਂ ਚਲ ਜਥਾ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚੋ ਬਚੜ ਮਾਰਨ ਲਈ ਕਦਮ ਉਠਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ।
 ਚਿੜੀ ਮਾਰਾਂ ਦੇ ਮਹਲੇ ਸਾਫ ਕਰਕੇ ਰੜ ਚਿੰਡ ਅੰਦਰ ਡੇਰਾ ਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ।
 ਉਤਮ ਸਿੰਘ ਠਾਣੇਦਾਰ ਕਰ ਪੋਖਾ ਓਹਨਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਤਾਂਈ ਫੜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ।
 ਵਾਰੋ ਵਾਰ ਹੋ ਪਾਂ ਅਗੇ ਹੋ ਆਪੀ ਜਥਾ ਧਰਮ ਲਈ ਸੀਸ ਘੁਮਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ।
 ਉਡ ਦੁਕੀਆਂ ਸੀ ਨਾਲ ਗੋਲਿਆਂ ਦੇ ਦੇਹਾਂ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੈਸੇ ਸਰਦਾਰ ਦੀਆਂ ।
 ਵੇਖਨ ਵਾਲੀਆਂ ਤਦੋਂ ਸੁੰਤੜਾ ਸਨ ਅਖਾਂ ਮੇਰੇ ਚੀਨੀ ਅਸਵਾਰ ਦੀਆਂ ।

ਜਵਾਹਰ ਨੂੰ

ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ [ਸਪੁਤ੍ਰ ਸੰਤ ਤਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਵਹਿਮੀ'

ਏਥੇ ਮੇਤੀ ਦੇ, ਲਾਲ ਜਵਾਹਰ, ਹੀਰੇ,
 ਦੁਨੀਆਂ ਤੇਰੇ ਦੀਮਾਗ ਨੂੰ ਮੰਨ ਗਈ ਏ।
 ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਲੋਚੇ ਅਮਨ ਕੋਸਲ,
 ਗਲ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਚੁਕਦੀ ਕੰਨ ਪਈ ਏ।
 ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਮੀਕਾ ਦਿਆਂ ਚਾਲਿਆਂ ਨੂੰ,
 ਤੇਰੀ ਸਹਿਜ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਭੰਨ ਰਹੀ ਏ।
 ਜਿਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਏ ਯੇਡਾ ਦੀਮਾਗ ਕਾਮਿਲ,
 ਉਸ ਮੁਖੜੇ ਦੀ ਆਬ ਚੰਨ ਜਹੀ ਏ।

ਬੜਾ ਸ਼ਰਫ ਹੈਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਹਾਸਲ,
 ਸਾਡੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਰਕਾਰ ਤੇਰਾ।
 ਕਿਉਂਕਿ ਰੋਜ਼ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮਰਵਾਏ ਗਏ ਆਂ,
 ਤੇਰੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਵਿੰਗਾ ਜਿਹਾ ਵਾਰ ਤੇਰਾ।
 ਰੁਤਬਾ ਚੰਨ ਦਾ ਵਿਚ ਜੋ ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ,
 ਠੰਡਕ ਜਗ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾਨ ਕਰਕੇ।
 ਉਦਾਂ ਤੂੰਹ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਚਮਕਦਾ ਏ
 ਅਮਨ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜਾਮਾ ਪਾਨ ਕਰਕੇ।

ਚਿਹਰੇ ਚੰਨ ਦੇ ਜਿਸਤਰਾਂ ਦਾਗ ਲਗਾ,
 ਹਥ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਨਾਰ ਨੂੰ ਲਾਨ ਕਰਕੇ।
 ਮਥਾ ਤੇਰਾ ਵੀ ਹੋਇਆ ਸਿਆਹ ਕਾਲਾ,
 ਗਏ ਮਾਤਾ ਤੇ ਛੁਰੀ ਚਲਵਾਨ ਕਰਕੇ।
 ਤੇਰੇ ਮੂੰਹ ਦੀ ਪੋਣ ਲਈ ਸ਼ਾਹੀ ਸਾਰੀ,
 ਇਕੋ ਈ ਬੜਾ ਏ ਕਲਮ ਦਾ ਵਾਰ ਤੇਰਾ।
 ਤੈਨੂੰ, ਚੰਨ-ਬੇਵਾਗ, ਬਨੇਣ ਖਾਤਰ,
 ਗਏ ਚਾਂਹਵਦੀ ਦਿਲੀ ਪਿਆਰ ਤੇਰਾ।

ਗੱਪ ਕਿ ਸਚ

ਕਾਲਾ ਧੂਤ ਸੀ ਓਹ। ਮੁਨਾਰੇ ਜੋਡਾ ਕੱਦ।
ਮਜ਼੍ਹਤ ਏਨਾਂ ਕਿ ਧਕਕੇ ਦੀਵਾਰ ਸੁੱਟ ਦੇਵੇ।
ਬੋਲੀਓਂ ਰੁਖਾ। ਪਰ ਕੰਮ ਨੂੰ ਵੀਹਾਂ ਵਰਗਾ।
ਉਸਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾਂ ਵਿਰਲੇ ਦਾ ਕੰਮ
ਸੀ। ਪੈਸੇ ਦਾ ਪੁੱਤ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਸੁਭਾ
ਦਾ ਧੀਮਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਗਰੀਬ ਹੋਣ ਕਰਕੇ
ਹੀ ਕੋਢੀ ਪਲਿਓਂ ਨਾਂ ਖੋਲਦਾ ਹੋਵੇ, ਡਰ ਤਾਂ
ਉਸ ਦੀ ਪੱਲ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਰਵਾਂ
ਰਵੀਂ ਤੁਰੇ ਔਂਦੇ ਨੇ ਮਲਾਹ ਨੂੰ ਆਖਿਆ-

ਓਹ ਕਿਉਂ ਬਈ ! ਕੀ ਲਵੇਂਗਾ ਪਾਰ
ਕਰਨ ਦਾ ?

ਇਕ ਧੇਲੀ । ਮਲਾਹ ਨੇ ਆਖਿਆ।

ਹੇ ਖਾਂ ! ਧੇਲੀ ਕੋਹੀ । ਕਹਿਕੇ ਉਸ ਕਪੜੇ
ਸਮੇਟਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਮਲਾਹ ਨੂੰ ਰਹਿਮ
ਆਇਆ ਤੇ ਉਸ ਫਿਰ ਕਿਹਾ-

ਚੰਗਾ ! ਲੋਕੀਂ ਅਠੱਨੀ ਦੇਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਤੂੰ ਛੇ
ਆਨੇ ਹੀ ਚਾ ਦੇਵੀਂ ।

ਹੇ ਖਾਂ ! ਏਤੇ ਪੈਸੇ ! ਆਹ ਦਰਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ
ਛਾਲ ਨਾਲ ਟਪ ਲਵਾਂ। ਤੇ ਉਸ ਵਧੇਰੇ ਮਜ਼-
ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੱਸਣੀ ਸ਼ੁਰੂ
ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਉਏ ਤੂੰ ਮੌਤ ਨੂੰ ਮਾਸੀ ਨਾਂ ਆਖ। ਦਰਿਆ
ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਰਾਹਦਾ ਹਈ। ਤੇ ਸੁੱਕਾ ਉਸ
ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ
ਦੁਆਨੀ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਛੋਟ ਦੇ ਦਿਤੀ ਦੇ ਰਹਿਮ
ਕਰਕੇ।

ਹਾਓ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਤਾਂ ਨਾਲ ਪੈਸੇ ਖਰੇ ਕਰਨੇ
ਹੀ ਹਨ। ਮੈਂ ਮੱਛਾਂ ਵਿਚ ਪਲਕੇ ਹੀ ਏਡਾ
ਹੋਇਆ ਵਾਂ। ਆਹ ਵੇਖ ! ਹੁਣ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ
ਤੈਥੋਂ ਪਿਲੇ ਹੀ ਪਾਰ।

ਅਮੋੜ ਨੂੰ ਕੌਣ ਮੌੜੇ। ਏਸ ਕਾਲੇ ਸੂਰ ਨੂੰ
ਹੁਣ ਝੰਬ ਜਾਣਾ ਏ ਮਗਰ ਨੇ। ਮਲਾਹ ਨੇ

ਤਤਸ ਤੇ ਬੇਵਸੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ।

ਰਾ.....ਤੀਰ ਦੀ ਤਰਾਂ ਛੁੱਟਾ। ਤੇ ਬਾਹਾਂ
ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਆਪਣੀ ਆਪ ਵਖੋਣ ਲਈ
ਓਹ ਮਛੀ ਦੀ ਤਰਾਂ ਸੋਧ ਕਰੀ ਅਗੇ ਵਧਦਾ
ਚਲਾ ਗਿਆ। ਲੋਕੀਂ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਓਹ
ਬਿਨਾਂ ਲਹਿਰਾਂ ਤੇ ਘੁੰਮਣ ਘੇਰਾਂ ਦੀ ਪਵਾਹ
ਕੀਤੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਚੀਰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਮਲਾਹ ਨੇ ਵੀ ਛਤੀ ਹੀ ਬੇੜੀ ਤੋਰ ਦਿਤੀ ਬਿਨਾਂ
ਚੰਗੀਤਰਾਂ ਭਰੇ। ਨਾਲੇ ਓਹ ਏਹ ਵੀ ਵਿਖੋਣਾਂ
ਚਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਆਖਿਆ। ਤੇ
ਸਚ ਮੁਚ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਅਜ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮੂੰਹ
ਵਿਚ ਪੈਣ ਲਈ ਕਾਹਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਨਿਗਾਹਾਂ ਰਾ ਸਿਖ ਵਲ ਸਨ।
ਬੇੜੀ ਨੂੰ ਓਹ ਦੇਰ ਪਿਛਾਂਹਾਂ ਛੱਡ ਗਿਆ ਸੀ।
ਮਲਾਹ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਏਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਹੀ ਸੰਸਾਰ
ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਓਹ ਹੁਣ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ। ਲੋਕੀਂ
ਹੋਤ ਗਹੁ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਲੱਗੇ। ਅਚਾਨਕ ਇਕ
ਕੁਦਾਣ ਉਠੀ ਤੇ ਦੂਰ ਤਕ ਲਹਿਰ ਬਣੀ ਦੀ
ਛਪਨ ਹੋ ਗਈ। ਮਲਾਹ ਚੀਕਿਆ। ਤੇ ਉਸ
ਆਖਿਆ।

ਔਹ ਗਿਆ ਜੇ ਸੂਰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ।
ਛੇ ਆਨੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਨ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਏਨੇ
ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਬੋਲਿਆ-

ਏਹੁੰਦੇ ਏਹੀ ਮੂਰਖ ਨੇ। ਹੁਣ ਸਾਂਡਕੇ ਲੇ
ਜਾਏ ਧਰਮ ਰਾਜ ਕੋਲ। ਏਨੇ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ
ਬੋਲਿਆ-

ਪਈ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਹੋਇਆ। ਪਰ ਹੋਣੀ ਨੂੰ
ਕੌਣ ਟਾਲੇ। ਮਾਰੇ ਮੁਸਾਫਰ ਮਗਰ ਤੋਂ ਸਹਿਮੇ
ਹੋਏ ਬੇੜੀ ਨੂੰ ਉਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਹਟਾਕੇ ਲੰਘਣ ਤੇ
ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਮਲਾਹ ਹੱਸਲਾ ਦੇ ਰਿਹਾ
ਸੀ ਕਿ ਅਜ ਏਹੇ ਮਸਾਂ ਹੜਮ ਕਰੇਗਾ। ਅਜ ਤਕ
ਏਡਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਏਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਥ ਲਗਾ।

ਇਉਂ ਲਗਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਦੁਖ ਨਾਲੋਂ ਆਪ ਦੀ ਪੇਸ਼ੀਨ ਕੋਈ ਸਚੀ ਹੋਣ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਖੁਸ਼ੀ ਸੀ। ਦਰਿਆ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਂਤ ਲਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਚੀਰਦੀ ਹੋਈ ਬੇੜੀ ਹੋਰ ਅਗਾਂਹ ਵਧੀ। ਮਸਾਂ ਅਜੇ ਅਧਾ ਘੰਟਾ ਲੰਘਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਇਕ ਗਰਜਵੀਂ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦਿਤੀ—

ਏਧਰ ਲਿਆ ਉਏ ਬੇੜੀ ਨੂੰ ਏਧਰ।

ਮਲਾਹ ਨੇ ਹੈਰਾਨੀ ਭਰੀ ਹਾਸੀ ਹਸਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਔਹ ਪਿਆਜੇ ਕਾਲਾ ਸੂਰ ਬਰਤੀ ਉਤੇ। ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਸਨ ਕਿ ਏਹ ਮਗਰ ਤੋਂ 'ਕਵੇਂ' ਬਚ ਨਿਕਲਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਮਾਡੇ ਵਿੰਹ-ਦਿਆਂ ਹੀ ਏਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦੁਰਕੀ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ।

ਸਾਰਿਆਂ ਰਾ ਨੂੰ ਆ ਘੇਰਿਆ। ਤੇ ਲਗੇ ਉਤੇੜਤੀ ਉਤਰ ਤੇ ਉਤਰ ਵੇਹਣ। ਓਨ ਦਸਿਆ—

ਮੈਂ ਛੁੰਮੂ ਵਿਚ ਪੈਣ ਲਗਿਆ ਸਾਂ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਮਗਰ ਨੇ ਛਾਲ ਮਾਰੀ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤੀਕ ਅਮਾਨਤੀ ਅੰਦਰ ਲੰਘਾ ਗਿਆ। ਮਲਾਹ ਦੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵੇਂ ਪੂਰਾ ਅਸਰ ਮੇਰੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ। ਫੇਰ ਵੀ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੌਲੀ-ਜਹੀ ਸਹਿਮ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਜ਼ਰੂਰ ਰਹਿ ਰਹੀ ਸੀ। ਏਸੇ ਸਹਿਮ ਨੇ ਹੀ ਮੇਰੇ ਹਥ ਮੈਨੂੰ ਛੁਰਾ ਫੜਾ ਦਿਤਾ ਜੋ ਹਰਸਮੇਂ ਅਸੀਂ ਕੋਲ ਹੀ ਰਖਦੇ ਹਾਂ। ਛੁਰਾ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ ਮਗਰ ਦਾ ਕੁਝ ਨਾਂ ਵਿਗਾੜ ਸਕਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਣੇ ਛੁਰੇ ਹੀ ਬਿਨਾਂ ਸੋਚ ਟੁਰੇ ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਘਟਾਂ ਹਨੇਰਾ ਤੇ ਹਡੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਦਾ ਮੋਟਾ ਮੋਟਾ ਜਾਲ ਤਣਿਆ ਮਲੂਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਉਂ ਲਗਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਹਡਾਂ ਰੋੜੀ ਦੇ ਕਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਨੰਰੀ ਰਾਤੇ ਫਸ ਗਿਆ ਹੋਵਾਂ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਗੰਦੀ ਬੈ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਦਮ ਘੁਟਿਆ ਗਿਆ। ਤੇ ਏਹੋਸੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੀ ਪੁੱਠਾ ਸਿਧਾ

ਛੁਰਾ ਵਾਹੀ ਗਿਆ। ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਮੂੰਹ ਬਾਹਰ ਕਢਕੇ ਸਾਹ ਲੈਂਦਾ ਉਦੋਂ ਨਹੀਂ ਵੀ ਹੋਸ਼ ਪਰਤਦੀ। ਮੈਂ ਅਪਣੇ ਛੁਰੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਘੋਪਦਾ। ਏਸ ਕੰਮ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਵਧੇਰੇ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲੀ ਹੋਈ। ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਉਸ ਵਿਚ ਘੁਟਿਆ ਘੁਟਿਆ ਪਿਆ ਸਾਂ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਹਥਿਅਕ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਕਿਨਾ ਕੁ ਚਿਰ ਏਵੇਂ ਲੰਘਿਆ। ਸੰਸਾਰ ਤੜਫਿਆ ਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਰਤੀ ਉਤੇ ਆ ਲੱਟਿਆ। ਪਰ ਜ਼ਖਮਾਂ ਦੇ ਦਰਦ ਨਾਲ ਹੁਣ ਸਾਹ ਉਹ ਛੇਤੀ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਇਉਂ ਲਗਾ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਮਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਘਬਰਾ ਗਿਆ। ਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਅੰਦਰ ਮੈਂ ਭੱਠੀ ਵਾਂਗਤਪ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਅਚਾਨਕ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡੇ ਨੂੰ ਟੰਦੀ ਵਾ ਲੱਗੀ ਤੇ ਕੁਝ ਚਾਨਣਾਂ ਵੀ ਅੰਦਰ ਆਇਆ। ਸੰਸਾਰ ਨੇ ਮੂੰਹ ਖੋਲ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਾਟੀ ਖੋਲ ਵਿਚੋਂ ਮੈਨੂੰ ਹਵਾ ਤੇ ਚਾਨਣ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਤਾੜ ਲਿਆ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਹੁਣ ਮਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਜੇਰ ਲਾਵਾਂ ਤਾਂ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਮਜਬੂਤੀ ਹੁਣ ਵਧੇਰੇ ਸੀ। ਤੇ ਮੈਂ ਮਗਰ ਦੇ ਮਾਸ ਦੀ ਟਾਕੀ ਇਕ ਪਟ ਕੱਢੀ। ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਵਿਚ ਜਾਨ ਆਈ! ਤੇ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਕੇ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖਦੇੜ ਦਿਤਾ। ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਹਾਲ ਤੁਸੀਂ ਵੇਖ ਹੀ ਰਹੇ ਹੋ।

ਰਾ ਦੀ ਦਲੇਰੀ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਭਿਆਨਕਤਾ ਵੇਖ-ਵੇਖ ਬੇੜੀ ਵਾਲੇ ਇਉਂ ਹੈਰਾਨ ਪੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਵੇਖਕੇ ਪਰਤੇ ਹੋਣ।

ਕਹਾਣੀ ਦਸਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਦਾਹਵਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਏਹ ਗਲ ਉਸ ਤੋਂ ਸੁਣੀ ਹੈ ਜੋ ਬੇੜੀ ਵਿਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾਲ ਸੀ।

ਬੀਤੇ ਦੀ ਯਾਦ ਤੇ ਇਕ ਨਜ਼ਰ

(ਵਲੋਂ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਨਖਤਰਾ)

ਚੇਤਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਸਤਿਨਾਮ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਚਕ੍ਰ-ਵਰਤੀ ਜੀ ਦੀ ਲੇਖਨੀ ਅੰਕਿਤ ਇਕ ਦਿਲ ਹਿਲਾਉ ਮਜ਼ਮੂਨ “ਬੀਤੇ ਦੀ ਯਾਦ” ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਇਆ ਇਸ ਮਜ਼ਮੂਨ ਦਾ ਇਕ ੨ ਅਖਰ ਹੋਬੂਆ ਦੇ ਸਮੂਹ (ਮੁਹਲੇ ਧਾਰ ਬਾਰਸ਼) ਦੀ ਮਹਤਤਾ ਰਖਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਵਿਹਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਹੀ ਸਾਹਿਤ ਵਲ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਲੇਖਨੀ ਨੇ ਨਾਮ ਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਤਿਅੰਤ ਖੋਜ ਭਰੇ ਇਤਹਾਸਕ ਨੁਸਖੇ, ਦਿਤੇ ਕਾਵਜ ਕਲਾ ਨਾਵਲ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬੀਰ ਰਸ ਸ਼ਾਂਤ ਰਸ ਕਰਨਾ ਰਸ ਮਨੇ ਰੰਜਕ ਲੇਖ ਅਗਣਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿਤੇ । ਹਜ਼ੂਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਦ ਤੇ ਹੁਣ ਤਕ ਦੇ ਤਕ੍ਰਬਨ ਸਾਰੇ ਸਮੇਂ ਜਿਵੇਂ ਤਰਤੀਬ ਵਾਰ ਆਪ ਬਿਆਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਅਪਨੀ ਗੁਜਰ ਚੁਕੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਹੇਠ ਪੂਰੇ ਰੰਗ ਨਾਲ ਅਨੇਕਾਂ ਇਕ ਦੂ ਇਕ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਨਾਮ ਧਾਰੀ ਵਯਕੀਤੀਆਂ ਦੇ ਜਥੇ ਵੇਖੇ, ਮੰਡਲੀਆਂ ਤਕੀਆਂ ਤੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਹਿਸਾ ਲਾਇਆ ।

ਇਸ ਗਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਪਦੇ ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਾਹਿਤਯ ਦੇ ਕੋਸ਼ ਭਰੇ ਪਏ ਹਨ ।

ਇਸ ਮਜ਼ਮੂਨ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾ ਰਾਜ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗਣੇਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਸੰਤ ਗਿਆਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਕ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਮਾਨਨੀਯ ਹਸਤੀਆਂ ਦਾ ਡਾਢੇ ਦਰਦ ਭਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਨਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕੁਛ ਚਿਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਲੇਖ “ਸਾਜਨ ਮੈਂਡੇ ਰੰਗਲੇ ਜਾਇ ਸੁਤੇ ਜੀਰਾਣ”

ਇਸੇਤਰਾਂ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਉਸ ਵਕਤ ਸੰਤ ਸਚੇ ਵਾਲੀਏ, ਸ੍ਰੀ ਆਲਿਮ ਜੀ, ਸ੍ਰ. ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰ. ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਗਿਆਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਤ ਦਸੋਂਧਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਸਰੀਰ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਪਰ ਅਜ ਆਪ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਖਰਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਜਦ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਦਾ ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀਆਂ ਅਖਾਂ ਅਗੇ ਅਨੇਰਾ ਹੀ ਅਨੇਰਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਕਿਰਨ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਅਜ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕੀ ਹੈ ?

ਜਿਥੇ ਲਖਮੀਆਂ ਲਖ ਗੋਲੀਆਂ ਕਾਮਧੇਨ ਦੇ ਵਗ ਹਜ਼ਾਰਾਂ । ਸਨ—ਅਜ ਬਹੁਤ ਘਟ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਸਚ ਮੁਚ ।

ਕਾਲ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਬੋਝੇ ਚਿਰ ਵਿਚ ਹੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੇ ਸਰ ਸਬਜ ਘਟੇ ਬਾਗ ਵਿਚੋਂ ਸੋਹਣੇ ੨ ਫਲਦਾਰ ਬਿਛਾਂ ਦੀਆਂ ਗਾਚਾਂ ਕਢਕੇ ਅਪਨੇ ਅਵਿਸ਼ਟ ਬਾਗੀਚੇ ਵਿਚ ਜਾ ਲਾਈਆਂ ਹਨ ਇਸ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਸ ਪ੍ਰਵਾਹਦਾ ਸੋਮਾ ਜਾਰੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦਿਆਂ ਨਦੀਆਂ ਨਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਕਣ ਦਾ ਘਟ ਹੀ ਫਿਕਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਭੀ ਜਦੋਂ ਕੰਢਿਆਂ ਤਕ ਭਰਕੇ ਵਗ ਰਹੇ ਖਾਲ ਦੀ ਬਾਂ ਹੇਠਾਂ ਜਿਹੇ ਧੀਮੀ ਧੀਮੀ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਤੁਰੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਨ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕੁਝ ਮਹਿਸੂਸ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਹੈ । ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਜਿਸ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਆਲਿਮ ਜੀ ਬਾਬਤ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਇੰਝ ਹੋਇਆ ਜਿਵੇਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸੋਗ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਇਆ ਹੈ ਅਠਾਂ ਪੈਹਰਾਂ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਮੈਂ ਅਪਨਾ ਉਬਾਲ ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਕਢਨ ਲਈ ਬਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਬਜਾਇ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਆਲਿਮ ਜੀ ਦੇ ਅਨੰਤ ਗੁਣਾਂ ਦਾ

ਦਾ ਚਿਕਰ ਕਰਦਾ।

ਸਿਧਾ ਕਾਲ ਨੂੰ ਦੇਸਨ ਲਗ ਪਿਆ ਜਿਹਾ ਕਿ।

ਐ ਕਾਲ ਤੇਰਾ ਸਤਿਆ ਨਾਸ ਹੋਵੇ, ਹੋਇਆ ਸਾਡੇ ਵਲ ਕੇਹਾ ਪਿਆਨ ਤੇਰਾ। ਹਥ ਧੋਕੇ ਪਿਛੇ ਤੂੰ ਪੈ ਗਇਆਏਂ ਦਸ ਕੀਤਾ ਕੀ ਅਸਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਤੇਰਾ। ਆਮ ਦੇਹੇ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਸਤਿਜੁਗ ਵਿਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਪਾਦਕ ਜੀ ਡਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕਿਤੇ ਦੇਹ ਰੂਪ ਵਾਨ ਹੋਇਆ ਕਾਲ ਬਹੁਤਾ ਹੀ ਗੁਸੇ ਨ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਪਰ ਤਾਂਹੀਏ ਖਬਰ ਉਸ ਬਿਕਾਰ ਕਾਲ ਨੇ ਸੰਤ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਜਾਲ ਆ ਖਤਾ ਰਿਆ ਤੂੰ ਲੋਕੇ ਚਲਦਾ ਹੋਇਆ। ਸ੍ਰੀ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ ਦੇ ਦੇਹ ਅਖਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕਿਉਂ ਸਾਡੇ ਮੰਗਰ ਹਥ ਧੋਕੇ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੰਪਾਦਕ ਜੀ ਨੂੰ ਕੰਪੋਜ਼ ਕਰਨੇ ਹੀ ਪਏ। ਕਦੇ ੨ ਮੰਤ ਟੇਹਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਦੇਵਾਲ ਦੇ “ਕਾਲ ਕੇ ਬਨਾਇ ਸਬੇ ਕਾਲ ਹੀ ਚਬਾਹਿਗੇ” ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਪੜਕੇ ਕਾਲ ਪਰਕਰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਚ ਆਖਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ।

ਕਿ ਕਾਲ (ਸਮਾਂ) ਅਪਨੀ ਇਕ ਸਾਰ ਚਾਲ ਨਾਲ ਟੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਸ ਕੁਦਰਤ ਰੂਪੀ ਘੜੀ ਨੂੰ ਕਾਦਰ ਕਾਰੀਗਰ ਨੇ ਐਸੀ ਚਾਬੀ ਪਿਹਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਲਾ ਛੱਡੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਾਰੀਗਰ ਘਟ ਵਧ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਕੂਚ ਕਰ ਜਾਨ ਵਾਲੇ ਕਾਲ ਤੋਂ ਨਾ ਘਬਰਾਓ ਨਾ ਡਰੋ ਨ ਚਿੰਤਾ ਕਰੋ ਸਗੋਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰੋਹਦਿਆਂ ਕੋਈ ਐਸਾ ਕੰਮ ਕਰ ਲੋ ਐਸਾ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮ ਪਿਛੇ ਛੱਡਜਾਉ ਜਿਸ ਕੰਮ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਹੋਂਦ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤਕ ਯਾਦ ਰਹੇ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮ ਪਾਸੋਂ ਔਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਫ ਇਦਾ ਉਠੇਣ। ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਿਓ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਲਵੇ ਸਿਰਫ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਅਪਨੀ ਇਸ ਯਾਤ੍ਰਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਨਸ਼ਾਨੀ

ਕੇਮ ਕਰ ਜਾਓ।

ਦੇਹੇ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਆਖਰੀ ਦਮ ਤਕ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੀ ਉਨਤੀ ਨਮਿਤ ਨਾਮਧਾਰੀ ਵਿਦਿਆਲੇ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਸਟੇਜ, ਆਦਕ ਸਕੀਮਾਂ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਅਮਲੀ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਅਨੇਕਾਂ ਬੇਆਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤੇ ਬੇ ਗਿਆਤਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੇ ਕੂਕਰ ਬਣਾਕੇ ਭੇਕਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿਤਾ। ਸੰਤ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਆਦਕ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਜਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬਣਾਇਆ, ਲਾਇਲਪੁਰ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮ ਸਾਲਾ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਕੇ ਸਨਖਤਰੇ ਨਾਰੋਵਾਲ ਅਲੀ ਪੁਰ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਸਿਆਲ ਕੋਟ ਆਦਕ ਅਨੇਕਾਂ ਥਾਂਵਾਂ ਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਟੇਜਾਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਉਦਮ ਦੇਕੇ ਬਨਵਾਇ ਤੇ ਤਕ਼ੀਬਨ ੪੦੦) ਰੁਪੇ ਦੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਚਲਦੀ ਫਿਰਦੀ ਇਕ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਗਿਲਾ ਦੇ ਗਿਰਦ ਲੁਵਾਹੇ ਵਿਚ ਚਾਲੂ ਕੀਤੀ। ਦੇਹੇ ਵਜਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ੨ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵਾਰਿਆ ਹੋਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਤਹਾਸ ਤਕ ਨੁਕਤਾ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਕਦੇ ਭੀ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ ਜਰਕਾ ਸਕਿਆ ਕਾਸ਼! ਕਦੇ ਇਹ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨ ਹੋਈਆਂ ਵੇਸ਼ੇਤਰਾਂ ਜਿਵੇਂ ਸੰਤ ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਪੰਥ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਤਿਵੇਂ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਕਾਫੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚੋਰ ਲਾਕੇ ਸਬਦ ਪੜਨ ਵਲੋਂ ਤੋਰਿਆ।

ਜਿਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਸੰਤ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਤੇ ਸੰਤ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਰ ਬਾਬੇ ਕਾਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਿਆਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਧਾਰੀ ਇਤਹਾਸ ਦੇ ਉਹ ਪਰਵੇ ਕੇਮ ਕੀਤੇ ਜੋ ਸਦਾ ਅਟਲ ਰਹਣਗੇ ਇਸੇਤਰਾਂ।

ਸ੍ਰੀ ਆਲਮ ਜੀ ਅਪਨੇ ਵਰਗਾ ਸਾਖਿਆਤ ਆਲਮ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਆਲਮ ਬਣੇਨ ਵਾਲੀ ਕਾਫੀ ਪੂਜੀ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਪਾਸ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਖੋਜ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਗੁਰੂ ਪਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾਂ

ਜੁਗ ਪਲਟਾਉ ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਕਾਫੀ ਵਾਕਫ਼ੀਯਤ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਈਤ ਦੁਕਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ੍ਰੀ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਜੀ, ਸੰਤ ਫਤਹ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਪੰਡਤ ਗੁਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਕਵੀ ਜੀ.ਸ੍ਰੀ ਰਾਜਿੰਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਵਹਿਮੀ ਜੀ ਸੰਤ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਲਾਇਲਪੁਰੀ ਜੀ, ਮਾਸਟਰ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਦਿਕ ਬੇ ਰਿਵਤ ਲਿਖਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰ, ਕਵੀ. ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਦਾਨੀ ਮਹਾਂ ਦਾਨੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਛਤਰ ਛਾਇਆ ਹੇਠ ਅਜ ਭੀ ਸ਼ਸੇਭਤ ਹਨ।

ਲੋੜ ਸਿਰਫ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਜਥੇਦਾਰਾਂ, ਕਵੀਆਂ, ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਤਰਤੀਬ ਫਾਲਮ ਕਰਨ ਦੀ ਤੇਹੁਣ ਤਕ ਛਪੇ ਅਨ ਛਪੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਾਹਿਤਯ ਨੂੰ ਤਰਤੀਬ ਤੇ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ ਦੀ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਵਿਚ ਇਕ ਨਾਮਧਾਰੀ ਕਾਲਜ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਰ ਇਕ ਬਾਡੀ ਨੂੰ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਮਿਲੇਗੀ।

ਇਸ ਦੇ ਮੁਤਲਕ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਰ ਵਕਤ

ਜਰੂਰ ਕੁਝ ਨ ਕੁਝ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਫਿਰ ਭੀ ਇਕ ਅਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਮੈ ਢੀਠਾਈ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰੂਨੀ ਤੀਕਿਆਂ ਵਾਂਗ ਅਪਨੇ ਕਾਲਜ ਦੀਆਂ ਚਾਲੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ (ੳ) ਸਾਰੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ (ਅ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਲਾਸਾਂ ਵਿਚ ਅਗੇ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਅਪਨੀ ਲਿਆਕਤ ਦਾ ਰੋਸ, (ੲ) ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਜੀਵਕਾ ਲਈ ਜੋਗ ਤਨਖਾਹ ਦੀ ਹਦ (ਸ) ਤੇ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਗਰੰਟੀ (ਹ) ਹੋਰ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਇਕ ਚਾਰਟ ਪ੍ਰਕਾਸਤ ਕਰਵਾਕੇ ਪ੍ਰਚੁਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਦੁਖਾਸਤਾਂ ਮੰਗਵਾਈਆਂ ਜਾਣ ਇਸਤਰਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਮੈਦ ਹੈ ਕਿ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਸਮਨ ਜੇੜੇ ਅਜ ਰੁਪ ਸਾਧੀ ਵੇਠੇ ਤੇ ਦੁਆਲੇ ਝਾਕ ਰਹੇ ਹਨ ਜਰੂਰ ਦੁਖਾਸਤਾਂ ਦੇ ਢਿਰੀਏ ਸਾਮਣੇ ਆਣਗੇ।

ਤੇ ਪ੍ਰੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਇਸਤਰਾਂ ਵਹੁਤ ਮਦਦ ਮਿਲ ਸਕੇਗੀ।

—○—

ਤਾਂਹੀਓ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੱਗ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ

(ਸੰਤ ਰਣਜੋਧ ਸਿੰਘ ਦੀਵਾਨਾ ਅਫ਼ੀਕਾ)

ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਛਾਈ ਦੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਂਗਰੇ ਸੀ ਪਰ ਹਾਲੀ,
ਲਾਣ ਨੂੰ ਉਡਾਰੀ ਤਿਆਰੀ ਪਈ ਕਰਦੀ।
ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂ।
ਬਣਨਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਭਾਈ ਭਾਈ ਦਾ ਭੀ ਦਰਦੀ।
ਮੁਹ ਪਾੜ ਪਾੜ ਜੋ ਗੁਲਾਮੀ ਪਈ ਵੇਖਦੀ ਦੇ,
ਛਾਉ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਜਰੂਰ ਹਨੇਰਾ ਗਰਦੀ।

ਮਾਲਾ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਦਾਨੀ ਲੰਗਰਾਂ ਦੀ ਰੀਤੀ ਵਾਲਾ,
 ਪੈਣੀ ਦੇ ਜਰੂਰ ਲੋੜ ਰਾਖੇ ਰੁਰੂ ਘਰ ਦੀ।
 ਟੁੰਬਕੇ ਜਗਾਣ ਦੀ ਸੀ ਲੋੜ ਤਦੋਂ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ,
 ਖਾਲਸਾ ਭੀ ਰੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੋ ਬਣਾਇਆ ਸੀ।
 ਠਾਤਾ ਸੇ ਬਹਤਰ ਮੰਮਤ ਮਾਘ ਸੁਦੀ ਪੰਚਮੀ ਨੂੰ,
 ਤਾਹੀਓਂ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੱਗ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ।
 ਕਿਹਾ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੂੰ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਖਾਲਸੇ ਜਾਂ,
 ਫੇਰ ਕਦੋਂ ਪੀਆ ਜੀ ਦੀਦਾਰ ਤੇਰਾ ਪਾਵਾਂਗੇ।
 ਬੋਲਕੇ ਸੁਰਸ ਦਸਮੇਸ਼ ਫੁਰਮਾਇਆ ਇੰਜ,
 ਜਦੋਂ ਭੀ ਅਕਾਲ ਚਿੱਤ ਆਉਣ ਹਿੱਤ ਭਾਵਾਂਗੇ।
 ਆਵਾਂਗੇ ਜਰੂਰ ਛੇਤੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ
 ਸੋਧਕੇ ਸਮੇਰ ਗੱੜ ਜਾਲਮਾਂ ਦਾ ਢਾਵਾਂਗੇ।
 ਮੇਟ ਕੇ ਕੁਰੀਤੀ ਰੀਤੀ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੇ,
 ਪੌਹਲ ਪੰਡੇ ਧਾਰ ਮਾਲਾ ਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਵਾਂਗੇ।
 ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਪਿਤਾ ਭੇਣੀ ਸਾਦਕੀ ਸਰੂਪ ਲੋਕੇ,
 ਬਾਜਾਂ ਵਾਲੇ ਆਉਣ ਲਈ ਇੰਜ ਫੁਰਮਾਇਆ ਸੀ।
 ਮਾਤਾ ਸਦਾ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਕੋਈ 'ਚ ਅਕਾਲ ਰੂਪ,
 ਤਾਹੀਓਂ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੱਗ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ।
 ਬੁਝੋਣੀ ਹਨੇਰੀ ਐਸੀ ਸਾਰੇ ਸਿਸਾਰ ਉਤੇ,
 ਮਾਸ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਅਹਾਰ ਜੱਗ ਕਰੁਗਾ।
 ਪੀਣਗੇ ਤਮਾਕੂ ਭੰਗ ਪੇਸ਼ਤਾਂ ਦਾ ਜੁਚ ਹੋਊ।
 ਗੈਰਾਂ ਹੋਥ ਮਾਮਲਾ ਜਹਾਨ ਸਾਰਾ ਭਰੁਗਾ।
 ਚਮਕੂਗੀ ਤੇਗ ਜਾ ਅਨਾਥਾਂ ਮਜਲੂਮਾਂ ਉਤੇ,
 ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਕਰ ਤ੍ਰਾਹ ਤ੍ਰਾਹ ਡਰੁਗਾ।
 ਹੋਣਗੇ ਜਾਂ ਬੰਦ ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਹੋਮ ਜੱਗ ਸਾਰੇ,
 ਪੜ੍ਹਨ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਆਲਿਆਂ ਚ ਧਰੁਗਾ।
 ਕਰਨੀ ਤਿਆਰੀ ਭਾਰੀ ਕੂਕੇ ਜਦੋਂ ਨਰ ਨਾਰੀ,
 ਜਾਲਮਾਂ ਜੁਲਮ ਗਊ ਗਰੰਥ ਉਤੇ ਢਾਇਆ ਸੀ।
 ਰਾਖਾ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੀਵਾਨਿਆਂ ਦਾ ਦੇਹਧਾਰੀ,
 ਤਾਹੀਓਂ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੱਗ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ।

ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ੧. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਗਈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹੀ

ਦਸਵਾਂ ਰੂਪ ਸਨ। ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਹ ਕਿਉਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ—

ਜੇ ਹਮ ਕਉ ਪਰਮੇਸਰ ਉਚਰਾਹ।

ਤੇ ਸਭ ਨਰਕ ਕੁੰਡ ਮੈਂ ਪਰ ਹੈ।

ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸਰ ਨਾਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ।

੨. ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਕ ਹੀ ਰੂਪ ਸਨ ਤਾਂ ਵੇਹਾਂ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਵਿਚ ਫਰਕ ਕਿਉਂ? ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਉਗਰਵੰਤੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ।

ਜਗਹਿ ਸਿੰਘ ਜੋਧੇ ਧਰਾਹ ਨੀਲ ਭੋਸਾ।

ਪਰ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੀਲ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਉਂ?

੩. ਜਦੋਂ ਏਹ ਸੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅਜੇਨੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੀ ਸਨ। ਪਰ ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰੀ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਖੂਬ ਧੂਮ ਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਪੜਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਉਂ?

ਉਤ੍ਰ ਦੀ ਚਾਹਵਾਨ-ਜਸਬੀਰ ਕੋਰ[ਸਿਰਸਾ

ਉਤ-੧. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਦੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ

ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਕਾਲ ਵਾਚਕ ਸ਼ਬਦ ਆਪਣੇ ਲਈ ਵਰਤੇ ਹਨ। ਸਗੋਂ ਅਜੇਹੇ ਸ਼ਬਦ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਆਪ ਲਈ ਵਰਤੇ ਹਨ ਜਿੰਨਾਂ ਤੋਂ ਤੁਛਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—

ਨਾਨਕ ਨੀਚ ਕਹੈ ਵੀਚਾਰ।

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਹਮ ਨੀਚ ਕਰਮਾਂ।

ਜਿਵੇਂ ਨੂੰਣ ਦੀ ਖਾਣ ਵਿਚ ਪੈਕੇ ਕਈ ਚਾੜਾਂ ਨੂੰਣ ਦਾਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਈਸ਼ਵਰ ਦਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਈਸ਼ਵਰ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—

ਰਾਮ ਸੰਤ ਮਹਿ ਭੋਦ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀਂ।

ਅੰਤਲੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ—

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਖੁਦਾਇਕਾ ਦਿਲ ਹੋਛੇ ਮੁਖ ਲੋਹੁ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੁਲੇ ਸ਼ਾਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ—

ਰਾਝਾ ਰਾਝਾ ਕਰਦੀ ਨੀ, ਮੈ ਆਪੇ ਰਾਝਾ ਹੋਈ।

ਸਦੇ ਨੀ ਮੈਨੂੰ ਧੀਦੋ ਰਾਝਾ, ਹੀਰ ਨ ਆਖੋ ਕੋਈ।

੨. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਨੀਲ ਨੂੰ ਪਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਮਜਬੂਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਰਮਈ ਬਸਤਰ ਪਹਿਨਣੇ ਪਏ ਸਨ। ਓਹ ਵਕਤ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੀਰ ਲੀਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਆਸਦੀ ਵਾਰ ਦੀ ਤੁਕ ਵੀ ਉਲਟਾਈ।

ਨੀਲ ਬਸਤ੍ਰਲੈ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰੇ ਤੁਰਕ ਪਠਾਣੀ ਅਮਲਕੀਆ ।
ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਪੰਗਤੀ ਬਦਲੀ ।

ਨੀਲ ਬਸਤ੍ਰਲੈ ਕਪੜੇ ਫਾਰੇ ਤੁਰਕ ਪਠਾਣੀ ਅਮਲ ਗਵਾਇਆ ।
ਪਰ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣਾ ਜਾਮਾ ਲੀਰ ਲੀਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਪਰੇਮੀ
ਸਿਖ ਨੇ ਇਕ ਲੀਰ ਚਕ ਕੇ ਸਿਰ ਤੇ ਰਖ ਲਈ ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਖਿਆ—ਸਿੰਘਾ ਏਹ ਕੀ ਕੀਤਾ ਏੀ ! ਏਹ ਤਾਂ ਦਲਿਦਰ ਸੀ । ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਿਆ
ਜੀ ਏਸਦੀ ਹੀ ਯਾਦ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਿਖ ਦਾ ਪਰੇਮ ਵੇਖਕੇ ਆਖਿਆ ਜਾਹ
ਅਜੇਹੀਆਂ ਵੀ ਮੇਰੀਆਂ ਲਾਡਲੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜੋ ਨੀਲ ਪਹਿਰਨ ਗੀਆਂ । ਤੇ ਉਹਨਾਂ
ਲਾਡਲੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਕਾਲੀ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਨ
ਸੂਰ ਬੀਰ ਹੋਏ ਹਨ । ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਮਲੀਆ ਮੋਟ ਕਰਨ
ਲਈ ਵੀ ਨੀਲ ਵੇਸੀ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬੜਾ ਯੋਗ ਪਾਇਆ । ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਬਾਬਤ ਹੀ ਏਹ ਭਵਿੱਖਤ
ਵਾਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਚਰੇ ਸਨ—

ਜਗਹਿ ਸਿੰਘ ਜੋਧੇ ਧਰਹਿ ਨੀਲ ਭੇਸਾ ।

ਨੀਲ ਦਾ ਵਾਕਿਆ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਤਫਾਕੀਆ ਸੀ । ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ।

੩. ਅਵਤਾਰ ਦੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ—

੧. ਜਗਤ ਯੋਗੀ ।

੨. ਜੁਜਾਨ ਯੋਗੀ ।

ਜਗਤ ਯੋਗੀ ਧਰੋਂ ਹੀ ਤਾਕਤ ਲੈਕੇ ਔਂਦੇ ਹਨ । ਤੇ ਆਪਦੇ ਆਪ ਸੰਪੂਰਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।
ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ । ਏਹ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਆਪ
ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਢਾਲਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਢਾਲ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ।

ਜੁਜਾਨ ਯੋਗੀ ਥੋੜੀ ਬਹੁਤੀ ਤਰਮੀਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਉਤੇ ਹੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਤੋਰਦੇ ਤੇ
ਪਰੇਰਨਾਂ ਦੇਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਜਿਵੇਂ—ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ
ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ।

ਰਾਜੇਂਦਰ ਸਿੰਘ

ਚੋਣ ਸੂਚੀਆਂ ਦੀ ਸੁਧਾਈ ਲਈ ਸਮਾਂ ਹੋਰ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਚੀਫ ਅਲੈਕਟੋਰਲ ਅਫਸਰ ਨੇ ਸੂਚਨਾਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਸੂਚੀਆਂ
ਦੀ ਸੁਧਾਈ ਦੀ ਮਿਆਦ ੩੦ ਜੂਨ ਤੋਂ ਅਗੇ ਵਧਾਉਣੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ।

ਸੁਧਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ੧ ਮਈ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਇਹ ਸੋਧੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਚੋਣ
ਸੂਚੀਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਜਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਅਤੇ
ਲੋਕਲ ਬਾਡੀਆਂ ਤੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਵੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ । ਇਸ ਲਈ ਇਕ
ਵਾਰੀ ਹੋਰ ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹਾਲੇ ਤੱਕ
ਚੋਣ ਸੂਚੀਆਂ ਵਿਚ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਇਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਦਰਜ ਕਰਵਾ ਲੈਣ ।

ਨਾਂ ਦਰਜ ਕਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਫਾਰਮ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਹੋਰ ਸੂਚਨਾਂ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ
ਦੇ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

ਰਾਇਕੋਟ ਦੇ ਦੋ ਬੇਦੋਸ਼ੇ ਸ਼ਹੀਦ ।

ਵਲੋਂ ਸੰਤ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ [ਹਿਸਟੋਰੀਅਨ]

ਇਹ ਮਾਲਵੇ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ ਇਸਦੇ ਲਹਿੰਦੀ ਵੱਲ ਤਪਾ ਰੋਹੀ ਅਤੇ ਸਾਬੋ ਕਾ ਮੁਲਕ ਹੈ ਅਰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਵੱਲ ਪੁਆਧ, ਮੈਨ ਦੁਆਬਾ, ਬਾਗਰ, ਨਾਲੀ ਘੱਗਰ ਚੋਆ ਦੀ ਨਦੀਆਂ ਨਾਲੇ ਤੇ ਹਰਾ ਸਬਜ਼ ਜੰਗਲ ਹੈ ਇਥੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਢੇਰ ਚਿਰ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕ ਛੋਲ ਛਬੀਲੇ ਬਾਂਕੇ ਗਭਰੂ ਬੀਰ ਰੱਸ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸਨ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਾਇਕੋਟ ਗੁਰੂਆਂ ਕਤਲ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਕਸਬਿਆਂ ਵਿਚ ਮਾਸ ਵੇਚਿਆ ਜਾਣ ਨਾ ਗਾ ਇਥੋਂ ਦਾ ਦੁਦੜਖਾਨਾ ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ ਟਾਲੀਸ਼ੀ ਸਹਿਬ ਜੋਹੜਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਾਦਗਾਰ ਉਸਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਸੀ।

ਗੁਰਦੁਵਾਰੇ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਪਵਿਤਰ ਆਤਮਾਵਾਂ ਹੀ ਅਸਾਡਾ ਦੁਖ ਨਿਵਾਰਣ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਾਦੀ ਦਾ ਬਿਗਲ ਬਜਾ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਮੁਠ ਭੇੜ ਕੀਤਾ ਭੀ ਸੀ।

ਸਾਬੋ ਕੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਪਿਥੇ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਤਿੰਨ ਨਾਮਧਾਰੀ ਭਾਈ ਮੇਂਗਲ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਸਤਾਨ ਸਿੰਘ ਸੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨਾਂ ਨੂੰ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਆਏ। ਛੀਨੀ ਵਾਲ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਹ ਸਿੰਘ ਇਕ ਦਿਨ ਅਟਕੇ। ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਦਲੂ (ਜੋਹੜਾ ਬੋੜਾ ਚਿਰ ਤੋਂ ਸਿਖਾਂ ਵਾਙੂ ਰਹਿਨ ਲੱਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਰਾਮੋਂ ਇਕ ਪੁਰਬਣ ਸੀ) ਭੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਹ ਚਾਰੇ ਸਿੰਘ ਤੜਕਓਂ ਚਾਲੇ ਪਾ ਕੇ ਅੱਠ

ਕੋਹ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੁਪੈਰਤ ਕੂ ਵੇਲੇ ਰਾਏ ਕੋਟ ਪੁੱਜੇ। ਦੁਪੈਰਤਾ ਕੱਟਣ ਲਈ ਗੁਰਦੁਵਾਰੇ ਟਾਲੀ ਸਹਿਬ ਠਾਨੀ।

ਗੁਰਦੁਵਾਰੇ ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਪਾਸ ਚਾਰ ਤੁਰਕ ਇਕ ਗੁਰੂ ਕਤਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਜੋ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਦੌੜ ਗਏ ਅਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਗੁਰੂ ਖੋਲ ਦਿਤੀ ਤੇ ਵਿਰਾਰੀ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਜਦ ਗੁਰਦੁਵਾਰੇ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਦਾਰ ਖਟੀਆ ਚੁਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਥੇ ਜਾਨਵਰ ਦਰਖਤਾਂ ਪੁਰ ਬੈਠ ਕੇ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਅਤੇ ਹੋਡੀਆਂ ਸੁਟ ਦੇਂਦੇ। ਸਿੰਘਾਂ ਨਿਰਾਦਰੀ ਹੁੰਦੀ ਦੇਖ ਨਿਰਾਸ਼ੇ ਜੇਠ ਦੀ ਕੜਕਵੀਂ ਧੁਪ ਵਿਚ ਤੁਰ ਪਏ। ਪਰ ਇਹਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜੋਸ਼ ਆਇਆ ਜਦ ਸਿੰਘ ਬਜਾਰ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘੇ ਇਕ ਬੁਚੜ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ਰਾਰਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਚੀ ਉਚੀ ਬੋਲਿਆ “ਲੈ ਲਓ ! ਗੁਰੂ ਦਾ ਤਾਜਾ ਤਾਜਾ.....”

ਇਸੇ ਚਲ ਕੇ ਉਹ ਤਾਜਪੁਰ ਬੁਟੇ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਡੰਡੇ ਪੁੱਜੇ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬੁਚੜਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨੀ ਦਾ ਫਲ ਦੇਣ ਲਈ ਗੁਰਮਤੇ ਕੀਤੇ ਦੱਲੂ ਨੇ ਹਥਿਆਰ ਲਿਆਕੇ ਦੇਣ ਦਾ ਵੇਦਾ ਕੀਤਾ ਉਸ ਨੇ ਕਮਾਲ ਪੁਤੀਏ ਭਾਨਾ (ਜੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮੁਕਬਰ ਸੀ) ਤੇ ਚਿਟ ਕੱਪੜੀਆਂ ਦਾ ਭੇਦ ਦੱਸਕੇ ਚਾਰ ਹਥਿਆਰ ਲਿਆਏ। ਸਤਾਈ ਅਠਾਈ ਹਾੜ ਨੂੰ ਇਹ ਸਬ ਕੰਮ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਸਾਵਨ ਦੀ ਸੰਗਰਾਂਦ ਨੂੰ ਬੁਚੜ ਕਤਲ ਕਰਨ ਲਈ ਯਕੇਨ ਕੀਤਾ।

ਠੀਕ ਤਰੀਕ ਤੇ ਵੇ ਹੋਤ ਸਿੰਘ ਭੀ ਆ ਮਿਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਮਨ ਕਰ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਪੜੀ ਅਰਦਾਸੇ ਕਰ ਕਮਰਕਸੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਠੀਕ ਰਾਤ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਵਜੇ ਚੱਲ ਪਏ। ਨਵੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਲੂ

ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਓਹ ਭਗਵਾਨ (ਸਿੰਘ) ਅਜਬੰਗੀ ਤੇ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਸਨ।

ਵਰਖਾ ਪੈ ਚੁਕੀ ਸੀ ਸਿੰਘਾਂ ਚਾਲੇ ਪਾਏ ਅਤੇ ਇਹ ਅੱਠ ਜਨੇ ਹੋ ਗਏ ਕਿਉਂ ਕਿ ਰਾਹ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਆ ਮਿਲਿਆ। ਬੁਚੜਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਦਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਸੀ ਸਿੰਘ ਪਾਣੀ ਟੱਪਕੇ ਬੁਹੇ ਉਪਰ ਜਾ ਕੇ ਅਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ, “ਫਾਟਕ ਖੋਲੋ” ਅਤੇ ਦੱਬ ਕੇ ਖੜਕਾਇਆ।

“ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਹੋ, ਇਧਰ ਰਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਬੁਚੜਾਂ ਦੇ ਘਰ ਹਨ” ਅੰਦਰੋਂ ਅਵਾਜ਼ ਆਈ, ਸਿੰਘ ਬੋਲੇ, “ਅਸੀਂ ਰਾਹੀਂ ਹਾਂ ਹੁਕੇ ਪੁਰ ਅੱਗ ਧਰਨੀ ਹੈ।

ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਗੁਜਰ ਜੇਹੜਾ ਵੱਡਾ ਵਿਚੋਂ ਵੱਡੀ ਗਊਆਂ ਚੁਰਾਕੇ ਵੇਚਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਫਾਟਕ ਖੋਲ ਦਿਤਾ।

ਦਸੋਂਧੀ ਹੱਟਾ ਕੱਟਾ ਗੁਜਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਇਸਤੀ ਜੋ ਵਿਵਾਹ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਉਹ ਇਥੇ ਸਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਔਰਤ ਭੀ ਆਦਮੀ ਦੇ ਭਲੇਖੇ ਮਾਰੀ ਗਈ ਹੁਣ ਰਾਸਤਾ ਸਾਫ਼ ਸੀ ਸਿੰਘਾਂ ਗਊਆਂ ਖੋਲ ਦਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਹ ਵੇਚ ਗਈਆਂ। ਸੁਤੇ ਬੁਚੜ ਜਾਗ ਪਏ ਅਤੇ ਗਊਆਂ ਖੁਲਣ ਤੇ ਰੋਲਾ ਪਾਉਣ ਲੱਗੇ ਸਿੰਘਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਜੈਕਾਰੇ ਛੱਡ ਕੇ ਜਲਾਲਦੀ ਵਾਲ ਦੇ ਰਾਸਤੇ ਪੈਗਏ।

ਭਾਵੇਂ ਪੁਲੀਸ ੫੦੦ ਗਜ਼ ਤੇ ਸੀ ਪਰ ਮੈਕੇ ਸਿਰ ਨਾ ਆਈ ਫੇਰ ਸਵੇਰੇ ਸਾਰ ਤਿੰਨ ਬੁਚੜ ਕਤਲ ਅਤੇ ਮੱਤ ਫੱਟੜ ਪਾਏ। ਭੰਗੂ ਤੇ ਬੁਪਾ ਪੈੜ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਠ ਪੈੜਾਂ ਜਲਾਲਦੀ ਵਾਲ ਪੁਜਾ ਦਿਤੀਆਂ ਇਥੇ ਦੋ ਪੈੜਾਂ (ਅਤਰ ਸਿੰਘ, ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ) ਵੱਖ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਹੁਣ ਪੁਲਸ ਮੈਫੀਸਰ ਨੇ ਬੁਚੜਾਂ ਦੇ ਕਾਤਲ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਇਨਾਮ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਇਦਾ ਕੀਤਾ। ਅਤੇ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਰਾਜੇ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਢਾਈ ਸੌ ਰੁਪਏ ਤੇ ਰਸਾਲਾ ਵੇਣਾ ਕਹਿ ਦਿਤਾ।

ਜਦੋਂ ਮੁਕਬਰਾਂ ਨੂੰ ਖਬਰ ਹੋਈ ਉਹ ਲੱਭੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਮਗਰ ਫਿਰਨ। ਮਸ਼ਹੂਰ ਮੁਕਬਰ ਰੁਸਾਈਆਂ ਨੂਰਪੁਰੀਆਂ ਨਾਈ, ਤਲਵੰਡੀ ਦਾ ਫਕੀਰ ਗਾਜ਼ੀ ਜੋ ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਆਟਾ ਮੰਗਦਾ ਅਤੇ ਬੁਚੜਾਂ ਨੂੰ ਮਦਤਾਂ ਦੇਂਦਾ ਸੀ। ਆਪੇ ਆਪਣੇ ਦੁਸਮਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਸਕੇ ਪੁਲਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਲਗੇ ਅਤੇ ਵੇਰ ਕੱਢੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਪੁਲੀਸ ਦੀ ਮਾਰ ਪਈ ਜੋ ਆਮ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੋ।

ਨੰਦ ਪੁਰੀਏ ਨਿਹੰਗ ਮੁਕਬਰ ਲੇਹਣਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਆਲ ਗੜ੍ਹ ਦੇ ਤਿੰਨ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਫੜਾ ਦਿਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਬੁਚੜ ਮਾਰੇ ਹਨ। ਮਹੰਤ ਹਰਨਾਮ ਦਾਸ ਰਾਮ ਪੁਰ ਦੇ ਮੁਕਬਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਬੁਚੜ ਮਾਰਨ ਦਾ ਸੌ ਗਊ ਦਾ ਪੁੰਨ ਹੈ। ਗੱਲ ਕੀ ਹਰ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ੨ ਰਾਗ ਅਲਾਪਨ ਲੱਗਾ।

ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅੰਬਾਲੇ ਵਾਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੱਕੇ ਮੁਕਬਰ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਫੜਾਏ ਅਤੇ ਅਸੈਂਸ ਤੋਂ ਅਸਹਿ ਕੱਸਟ ਦਿਵਾਏ।

ਗਏ ਕੋਟ ਤੇ ਪੁਲੀਸ ਠਾਨੇ ਦਾਰ ਅਤੇ ਵੇ ਅਗਵਾਹ ਛਾਨੀਵਾਲ ਪੁਜੇ ਅਤੇ ਤਪਤੀਸ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਰੈਸਰ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਜਾਣ ਦੀ ਠਾਨੀ ਇਥੋਂ ਦੇ ਇਕ ਨੰਬਰਦਾਰ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਿਆ ਕਿ ਇਕ ਪਖੰਡੀ ਦਲ ਦੀ ਇਸਤੀ ਦੇ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਸਬਦ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਹਨ।

“ਦਾਦੇ ਮਰਵੇ ਠਾਨੇਦਾਰ, ਮੈਤਾਂ ਦਲ ਦੀ ਕੱਛ ਲੁਹਾਕੇ ਗੁਹਾਰੇ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਉਪਰੋਂ ਲਿਪ ਦਿਤਾ, ਐਡੇ ਕੋੜੀ ਕੋੜੀ ਹੋਣੇ ਨੇ ਵਿਚਾਰੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਮਤੀਰਿਆਂ ਵਰਗੇ ਲਾਹ ਦਿਤੇ” ਥਾਨੇਦਾਰ ਵੀ ਸਮਝੇ ਬਾਹਰ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਬੱਟ ਦਲ ਨੂੰ ਗੁਹਾਰੇ ਚੋਂ ਕਢਵਾਇਆ ਤੇ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਪੁਛਿਆ ਉਸ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਆਕੇ ਠੀਕਰਾ ਛੋੜ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਚਾਰੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਟਿਬਿਆਂ ਦੇ

ਥਵਾ ਦਿਤੀਆਂ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਲਹੂ ਨਾਲ
ਰੋਜੀਆਂ ਸਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਤਿੰਨ ਸਿੰਘ ਫੜਵਾ
ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਕਿਹਾ “ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਜਾਨਦਾ ਹਾਂ ਦੋ
ਹੋਰ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ
ਹੁਨੇਰੇ ਵਿਚ ਪਛਾਨ ਸਕਿਆ” ਦਲੁ ਨੇ ਰਾਏ
ਕੋਟ ਆਕੇ ਬਿਆਨ ਦਿਤੇ, ਤੇ ਕਾਨੇ ਮੁਕਬਰ ਨੂੰ
ਵੇਦਾ ਮਾਫ਼ ਗਵਾਹ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੋਰ ਮੁਕਬਰਾਂ
ਤਿਨ ਹੋਰ ਤਲਵਾਰਾਂ ਵੱਸੀਆਂ ਪਰ ਬਾਨੇਦਾਰ
ਵੈਜਖਾ ਨਾ ਮੰਨਿਆ

ਪਿਛੋਂ ਦੇ ਪਿੰਡੇ ਸ਼ੱਕ ਨਾਲ ਬਾਨੇਦਾਰ,
ਰਸਾਲਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਗਏ ਇਕ
ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਦੁਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੁਹ
ਪਾ ਕੇ ਕਿਹਾ “ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੁਲੀਸ ਫੜਨ ਆਈ ਹੈ
ਤੁਸੀਂ ਭੱਜ ਜਾਓ ਦਲੁ ਮੁਕਬਰ ਭੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ
ਹੈ।” ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਹੋਂਸਲੇ ਨਾਲ ਉਤ੍ਰ ਦਿਤਾ
ਅਸੀਂ ਕਰੀ ਹੋ ਅਸੀਂ ਭਰਾਗੇ ਪਰਮ ਲਈ—ਸੂਰਾ
ਜੋ ਪਹਿਚਾਨੀਏ ਜੋ ਲੜੇ ਦੀਨ ਕੇ ਹੇਤ ਪੁਰਜਾ ੨
ਕੋਟ ਮਰੇ ਕਬਹੂ ਨਾਂ ਛੱਡੇ ਖੇਤ)। ਅਸੀਂ ਪਰਮ
ਲਈ ਸੀਸ ਦੇਵਾਂਗੇ ਅਸੀਂ ਰਾਏ ਕੋਟ ਬੁਰਜ਼
ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਸੀਂ ਜੁਲਮ ਮਿਟਾਵਾਂਗੇ
ਆਪਣਾ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦਾ ਨਾ ਉਜਲ ਕਰਾਵਾਂਗੇ (ਜੋ
ਸੂਰਾ ਤਿਸਹੀ ਹੋਏ ਮਰਣਾ। ਜੋ ਭਾਗੇ
ਤਿਸ ਜੋਨੀ ਫਿਰਣਾ। ਮਾਰੂ ਸੋਹਿਲੇ ਮ: ੫)
ਰਸਾਲੇ ਨੇ ਮਸਤਾਨ ਸਿੰਘ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ, ਗੁਰ-
ਮੁਖ ਸਿੰਘ ਦਸ ਸਾਲ ਦਾ ਲੜਕਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ
ਅਤੇ ਚਾਰ ਹੋਰ ਸਿੰਘ ਅੱਠ ਗਿਰਫਤਾਰ ਕਰ
ਲਏ ਪਿਛੋਂ ਲੜਕੇ ਅਤੇ ਚਾਰ ਸਿੰਘ ਬਿਦੋਸੇ
ਜਾਣਕੇ ਛੱਡ ਦਿਤੇ।

ਹੁਣ ਮੁਕਬਰਾਂ ਨੂੰ ਡਰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸੂਬਾ ਰਤਨ
ਸਿੰਘ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਸਟ ਨਾ ਦੇਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭੀ
ਫੜਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰ
ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ
ਰਾਏ ਕੋਟ ਬੁਰਜ਼ ਕਤਲ ਕਰੋ। ਅਸੀਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨੀ
ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਦਲੁ, ਕਾਨੂ, ਗੁਲਾਬੂ ਨੇ

ਭੀ ਹਾਮੀ ਭਰੀ। ਪੈੜ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੀ ਝੂਠੀਆਂ ਮੂਠੀਆਂ
ਦੇਵੇਂ ਪੇੜਾਂ ਮਿਤਾ ਦਿਤੀਆਂ।

ਇਸਤਰਾਂ ਗਿਆਨੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਲਾਗਰੀ
ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭੀ ਗਿਰਫਤਾਰ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ
ਇਹ ਬਿਦੋਸੇ ਸਨ। ਫਰ ਮੁਕਬਰਾਂ ਨੇ ਇਕ
ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ
ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਰਾਯਾ ਦੇਕੇ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ
ਰਾਏਕੋਟ ਘਲਿਆਏ। ਪਰੰਤੂ ਜਦ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਅਠਾਈ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਬੱਸੀਆਂ ਦੀ ਕੋਠੀ ਪੁਜੇ
ਅੰਗੇਜ਼ ਅਫਸਰ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਖਜਾਨਚੀ
ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਹੀ ਮੰਗਵਾਕੇ ਵੇਖਿਆ ਉਸ
ਵਿਚਇਸ ਦਾ ਉਕਾ ਵੇਰਵਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸਤਰਾਂ
ਮੁਕਬਰਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ
ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਗੱਤ ਬਣਾਈ।

ਸਿਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਬੱਸੀਆਂ ਦੀ ਕੋਠੀ ਤੇ ਤਿੰਨ
ਦੋਸ਼ੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜਾ ਸੁਣਾਈ ਇਹ
੧੮ ਜੁਲਾਈ ਦੀ ਘਟਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸਿੰਘਾਂ
ਲਈ ਰਾਏਕੋਟ ਦੇ ਲੋਹਦੇ ਵੱਲ ਕੱਲਰ ਵਿਚ
ਤਿੰਨ ਫਾਂਸੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਗਈਆਂ ੫ ਅਗਸਤ
੧੮੧੧ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਦੇ ਚੜ੍ਹਨ ਸਾਰ ਸਿੰਘਾਂ ਸਣੇ
ਕੇਸੀ ਦਹੀ ਨਾਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਬਾਣੀਆਂ
ਪੜੀਆਂ ਤੇ ਫਾਂਸੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਜੋਕਾਰੇ ਛੱਡੇ ਤੇ ਅਰ
ਦਾਮੇ ਕੀਤੇ। ਅਤੇ ਇਕੋਟਾਈਮ ਹਸਦੇ ਹੋਏ ਗਲ
ਰਸੀ ਪਾਕੇ ਹੁੰਟੇ ਲਏ ਤੇ ਸੱਚ ਖੰਡ ਜਾ ਪੁਜੇ।

ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋਥਾਂ ਪਿਛੋਂ ਦੇ ਸਿੰਘ ਗੱਡੇ
ਵਿਚ ਪਾ ਲੈ ਗਏ ਅਤੇ ਲੋਹਦੀ ਵੱਲ ਇਕਠਿਆਂ
ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ, “ਧੰਨ ਹੋ ਸਿਖੀ।”

ਗਿਆਨੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਦੋਸੇ
ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦਿਤਾ ਗਿਆ।

ਗਿਆਨੀ ਸਿੰਘ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਮੰਨੇ ਪਰਮੰਨੇ ਦੇ
ਸਚੇ ਸਿਖ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ੨੨ ਸੂਬਿਆਂ
ਦੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਵੇਂ ਸੂਬੇ ਸਨ। ਸਾਬਕੇ
ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂਦਾ ਚੰਗਾ ਜੋਰ ਸੀ ਪਿੰਡ ਮੰਡੀ
ਗੁਲਾਬੂ ਵਾਲੀ ਸੀ ਪਿਤਾ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਰਾਜ ਪੂਤ
ਸਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਭਰਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ

ਅ ਇਕ ਭੇਣ ਸੀ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਚੰਗੀਤਰਾਂ ਨਜ਼ਿਤਦੇ ਸਨ।

ਭਾਈ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨਾਈ ਜਾਤੀ ਦੇ ਬਾਂਕੇ ਗਭਰੂ ਸਨ ਉਮਰ ਅਠਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ ਯੁਵਾ ਅਵਸਥਾ ਸੀ ਤੇ ਦਾਹੜੀ ਫੁਟਦੀ ਸੀ ਆਪ ਗਿਆਨੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲਾਗਰੀ ਸਨ ਉਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਘੋੜੀ ਸਾਂਭਦੇ ਸਨ। ਅੱਛੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਨ ਗੁਰਮੁਖੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅੱਛੇ ਮਹਰ ਸਨ। ਗਿਆਨੀ ਸਿੰਘ ਲੱਤੇ ਲੰਛੇ ਸਨ। ਪਰ ਆਪ ਜੇਹੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਪਰ ਕੋਈ ਸੰਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਭਾਮੋ ਪੁਤਬਣ, ਦੌਲ, ਕਾਨਾ ਕਮਾਲ ਪੁਰੀਏ ਤੇ ਗੁਲਾਬੂ ਨੂੰ ਭਰ ਸੀ ਕਿ ਪਿਥੇ ਦੇ ਤਿੰਨੇ ਸਿਖ ਗਿਆਨੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੇਵਕ ਹਨ ਉਹ ਅਸਾਨੂੰ ਭੀ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਨ ਉਤਾਰ ਦੇਣ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਦੋਨੇ ਸਿੰਘ ਬੇ ਗੁਨਾਹੇ ਫੜਾ ਦਿਤੇ ਗਏ। ਇਹਨਾਂ ਦੋਨਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਮਾਏਸਰ ਖਾਨੇ ਤੋਂ ਰਾਏਕੋਟ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ।

ਮੁਕਬਰਾਂ ਨੇ ਆਪ ਤੇ ਝੂਠੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦਵਾ ਦਿਤੀਆਂ ਮਜਿਸਟੇਟ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਦੋ ਸਿੰਘ ਭੀ ਦੋਸ਼ੀ ਹਨ ਪਰ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨਾਲ ਤਸੱਲੀ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ੨੧ ਸਤੰਬਰ ੧੮੭੧ ਨੂੰ ਇਹਦੇ ਬਿਦੇਸ਼ੇ ਸਿੰਘਾਂਨੂੰ ੧੦੯ ੩੦੨ ਭੰਡਵਤ ਅਨੁਸਾਰ ਫਾਂਸੀ ਲਟਕਾਇਆ ਗਿਆ।

ਜੱਜ ਨੇ ਰਹਿਮ ਖਾਕੇ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਜਾ ਦਿਤੀ ਪਰ ਮੁਕਬਰਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਦੋ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸਿੰਘ ਮਾਰੇ ਗਏ ਜਿਸ ਦਿਨ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣਾ ਸੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਉਹ ਦੋਵਾਂ ਗੁਰੂ ਦਿਆਂ ਲਾਲਾਂ ਨੂੰ ਲੁਧਿਆਣੇ ਜੇਹਲ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਾਲਕੇ ਘੁਮਾਰਾਂ ਦੀ ਪਿਪਲੀ ਹੇਠ ਦੋ ਫਾਂਸੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਬੁਲਾਏ ਹਰ ਇਕ ਦੀ ਜਾਨ ਤਾਂਹ ਤਾਹਕਰਦੀ ਸੀ ਸਭ ਅਰਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਸਟ ਦੇਵੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਕਿਵੇਂ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਫੁਟ ਜਾਣ ਪੰਤੂ ਸਿੰਘਾਂ ਇਕ ਅਧਭੂਤ ਨਜ਼ਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਸਬਦ ਪੜਦੇ ਫਾਂਸੀ ਦੇਤਖਤੇ ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਰਤਨ ਸਿੰਘ

ਦਾ ਨਾਉ ਲੋਕੇ ਗਿਆਨੀ ਸਿੰਘ ਕਿਹਾ, 'ਦੂਕਾ' ਨਿਹੋਰਾ ਮੇਰੀ ਸਖੀ ਸਹੇਰੀ। ਭਰਮ ਗਿਆ ਗੁਰ ਪਿਰਮੰਗ ਮੇਰੀ' ਅਤੇ ਖੜੇ ਹੋਏ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਵੱਲ ਤਕ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਉਏ ਬਿਲਿਆ! ਮੁਹ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਕਰ, ਪਿਠ ਕਿਓਂ ਕੀਤੀ ਏ। ਦਸ ਮਹੀਨੇ ਕਿਸੇ ਜੱਟਾਂ ਦੀ ਕੁਖ ਵਿਚ ਕੱਟ ਕੇ ਫੇਰ ਆਇਆ ਜਾਣ। ਦੁਵਾਨ ਹੋਕੇ ਬਦਲਾ ਲਵਾਂਗਾ ਓ! ਬਿਲਿਆ ਤੇਰੀ ਮੱਤ ਮਾੜੀ ਦੇਖੀ ਹੈ ਤੁਹਾਡੀ ਅਦਾਲਤ ਭੀ ਬੇਅਦਾਲਤ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਤੁਹਾਡਾ ਤਹਿਤ ਹਟਾਵਾਂ ਗੇ।" ਫਿਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਬੋਲ ਕਹੇ, "ਸਾਈ ਨਾਲ ਤਿਨਾ ਦਾ ਦਾਵਾ ਜਿਨਾ ਸਿਤ ਸਾਈ ਨੂੰ ਦਿਤਾ।

ਬਹੁਤਾ ਥਾਵਾਂ ਚਿਤ ਚਾਏ ਖਲੋਤਾ ਇਕ ਸਾਕ ਸਾਈ ਨਾਲ ਕਿਤਾ॥ ਜੇਸੀ ਲਾਵਨ ਤੇੜ ਨਿਭਾਵਨ, ਕਦੇ ਨਾ ਫੇਰਨ ਚਿਤਾ,।

ਬਿਨ ਸਿਰ ਦਿਤੇ ਸਹੁ ਨਾ ਮਿਲਦਾ ਲੱਖਾਂ ਜੇਸੀ ਗੱਲ ਇਕਾ॥"

ਏਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਦੋਨਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਜੇਕਾਰਾ ਬਲਾਇਆ ਅਤੇ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਭੋਰ ਗਲ ਪਾ ਲਈ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠੋਂ ਪਟੜਾ ਖਿਚਿਆ ਗਿਆ। ਸਿੰਘਾਂ ਅੰਤ ਦਾ ਝੂਟਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸੱਚ ਖੰਡ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ ਇੰਨਾਂ ਦੇਹਾਂ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਸ੍ਰ. ਗੁਤਦਿਤ ਸਿੰਘ ਨਾਈ ਵਾਲੇ ਨੇ ਬੁਢੇ ਦਰਿਆ ਤੇ ਕੀਤਾ।

ਨੋਟ—ਇਹ ਘਿਸ਼ਨੜ ਨਵੰਬਰ ੧੮੭੧ ਵਿਚ ਲੁਧਿਆਣੇ ਸਹੀਦ ਕੀਤੇ ਗਏ।

+++

+++

ਅਖੰਡ ਪਾਠ

ਸ੍ਰ. ਸੁਚਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚਾਨਾਂ ਅਫਰੀਕਾ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਮਕਾਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਨਕੋਦਰ ਜਿਲਾ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਪਾਠ ਕਰਵਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਪ) ਸਤਿਜੁਗ ਨੂੰ ਸਹੇਤਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ਮੀਠਾ ਲਾਗੇ

(ਬੀਬੀ ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ ਜੀ ਹਿਸਾਰ)

ਜੇਠ ਸ਼ੁਦੀ ਚੈਥ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ ਹਰ ਵਰੇ ਇਕ ਪੁਰਾਣੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਹੀ ਤਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਦਿਨ ਸਾਡੀ ਆਖ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਦਾ, ਅਸੂਲ ਤੇ ਸਚਾਈ ਲਈ ਤਨ ਮਨ ਵਾਰਨ ਤੇ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਮਿੱਠਾ ਕਰਕੇ ਮੰਨਣ ਲਈ ਟੁੰਬਦਾ ਹੈ। ਭਾਣਾ। ਸ਼ਬਦ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਬੜਾ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਅਤੇ ਮਿੱਠਾ ਕਰਕੇ ਜਾਨਣਾ ਬੜਾ ਹੀ ਮੁੱਖਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਭਾਣਾ! ਜਦੋਂ ਵੀ ਇਕ ਭਿਆਨਕ ਅਵਸਥਾ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਓਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਤਿਹਾਸ ਸਾਖੀ ਹੈ ਤਿਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਪੁਜੇ ਹੋਏ ਮੰਨੇ ਪਰਮੰਨੇ, ਮਹਾਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵੀ ਇਸ ਅੱਗੇ ਡੋਲ ਗਈਆਂ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਸ ਤੋਂ ਤ੍ਰਿਬ ਕਦੇ, ਰੋਂਦੇ ਤੇ ਹਾ ਹਾ ਕਾਰ ਕਰਦੇ, ਵੇਗਾਗ ਵਿਚ ਕੂਰਲਾਂਦੇ ਅਤੇ ਬਚਾ ਲਈ ਤਰਲੇ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ। ਸਰਵਨ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਬਚੇਨਗੀ ਜਬਰਬ ਦਾ ਵਿਯੋਗੀ ਰੁਦਨ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਦਾ ਸੀਤਾ ਹਰਨ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਲਛਮਣ ਦੇ ਘਾਇਲ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਦਾ ਵਰਲਾਪ, ਅਤੇ ਯਸੂ ਮਸੀਹ ਦਾ ਦੁਖੀ ਹੋਣਾ ਆਦਿਕ ਅਨੇਕਾਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ।

ਪਰ ਧੰਨ ਹਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ। ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਡੋਲੇ ਨਹੀਂ, ਘਬਰਾਏ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਸ਼ੋਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ ਅਹਿਲ ਅਡੋਲ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹੇ। ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਮਿੱਠਾ ਕਰਕੇ ਮੰਨਿਆ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਫਰ ਨੇ ਜਬਰ ਨੂੰ ਬੇ ਬਸ ਕਰ ਵਿਖਾਇਆ। ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਤ੍ਰਾਸ ੨ ਕਰਦੇ, ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਕੰਬਦੇ ਤਸੀਹੇ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਤੋਬਾ ਤੋਬਾ ਪੁਕਾਰਦੇ, ਪੁਜੇ ਹੋਏ ਵਲੀ ਮੀਆ ਮੀਰ ਵੀ ਚਕਰਿਤ ਹੋਏ ਅਤੇ ਕਰੋਧਵਾਨ ਹੋ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਨੂੰ ਉਛਲਦੇ ਪਰ ਠੰਢਾਂ ਦੇ ਸੋਮੇ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ

ਮੂਤ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਉਹਨਾਂ ਤਪ ਦੀਆਂ ਲੋਹਾਂ ਤੇ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਸਹਜ ਦਾ ਆਸਨ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਮੜਦੀ ਰੇਤ ਦੇ ਕੜਛੇ ਕੋਮਲ ਸਰੀਰ ਤੇ ਪੈਂਦੇ ਰਹੇ। ਉਬੜਦੀਆਂ ਦੇਗਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਛਾਲੇ ਪਾਉਂਦਾ ਪਰ ਇਹ ਹੇਠੇ ਉੱਤੇ ਅੱਗ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਹਿਲ ਅਡੋਲ ਸਮਾਧੀ ਦੀ ਲਿਵ ਨੂੰ ਮੰਭ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਮੂੰਹੋਂ ਸੀ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਕੋਈ ਗਿਲਾ ਜਾਂ ਰੰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਭਾਣੇ ਉਤੇ ਸਗੋਂ ਹੋਠਾਂ ਤੇ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਹੈ ਅਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ਮੀਠਾ ਲਾਗੇ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਹ ਆਪਣੀ ਹੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਸੀ।

ਆਪ ਦੇ ਜੰਮੇ ਕੋਈ ਰਾਜਸੀ ਜਾਂ ਇਖ-ਲਾਕੀ ਦੋਸ਼ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਮਹਲਬੀ-ਜਨੂਨ, ਤੇ ਕੁਝ ਸੁਆਰਥੀ ਮੰਦਚਿੰਤਕ ਤੇ ਖੁਸ਼ਾਮਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਪਿਨ੍ਹੂ ਹੀ ਆਪ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਹਟਾਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜੋਰ ਜੁਲਮ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ, ਇਸ ਸਾਕੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਿਉਂ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀ ਮਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਕਰਾਮਾਤ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਹੱਥੋਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਈ? ਪਹਿਲੀ ਗਲ ਇਹ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਕਰਾਮਾਤ ਨੂੰ ਕਹਿਰਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ॥ ਦੂਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਨੁਖਤਾ ਦੇ ਅਥਾਹ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਰੋਸ਼ਨ ਮੁਨਾਰੇ ਦਾ ਕੰਮ ਦੇਣਾ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਨਿੱਕੀ ਮੋਟੀ ਔਕੜ ਵੇਖ ਕੇ ਹੀ ਸਚਾਈ ਦੇ ਰਾਹ ਤੋਂ ਉਖੜ ਨਾ ਜਾਈਏ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਤੋਂ ਮੂਹ ਨਾ ਮੋੜ ਲਈਏ। ਨਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਮੰਨਣ ਅਤੇ “ਜੋ ਨਰ ਦੁਖ ਮੈਂ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਮਾਨੈ” ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਸੋ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਤਸੀਹੇ ਭਿਆਨਕ ਹੁੰਦੇ ਗਏ ਤਿਉਂ

ਉਹ ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ ਵਿਚ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਲੋਅ ਵਾਂਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਡੋਲਤਾ ਵਧੇਰੇ ਨੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਗਈ।

ਇਸਤਰਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਨਿਆਂ ਤੇ ਢਲ ਜਦੋਂ ਵੀ ਲੋੜ ਪਈ, ਭੀੜ ਬਣੀ ਸਿਖ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਲਾਜ ਰਖਦੇ ਅਡੋਲ ਰਹੇ, ਅਤੇ ਜਿਹੇ ਜਿਹੇ ਅਕਹਿ ਤੇ ਅਸਹਿ ਤਸੀਹੇ ਸਹੇ ਕਿ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਵੀ, ਤੇ ਖੁਦ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵੀ, ਦੰਗ ਰਹਿ ਗਏ। ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੇ ਜਾਮ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਪੀਤੇ। ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਚਾਰੇ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਾਦੇ ਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੇ ਅਸਲ ਤੇ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਪਾਲਯਾ ਜੋ ਵੁਖੜੇ ਆਏ ਸਭ ਨੂੰ ਮਿਠਾ ਭਾਣਾ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਸਹਿਆ। ਮੱਥੇ ਵੱਟ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ, ਰੋ ਰੁ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ 'ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ਮੀਠਾ ਲਾਗੇ' ਅਨੁਸਾਰ ਹੱਸ ਹੱਸ ਜੋ ਸਿਰ ਤੇ ਆਇਆ, ਸਨਮੁਖ ਹੀ ਸਹਿਆ।

ਜਦੋਂ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਤਰਾਂ ਤਰਾਂ ਦੇ ਵਹਿਸ਼ੀ ਪੁਣੇ ਦੇ ਦੰਗਾਂ ਨਾਲ ਤਸੀਹੇ ਦਿਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਲੋਕੀਂ ਵੇਖ ਵੇਖ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਉਂਗਲਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਤੇ ਤਰਾਸ ਤਰਾਸ ਕਰ ਉਠੇ। ਹੋਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਪੁਛ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਖਰ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਭਿਆਨਕ ਪੀੜਾਂ ਤਕ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਨਾ ਰਹੇ? ਪਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿਖ ਸ਼ਾਂਤ ਮਈ ਚੇਹਰੇ ਨਾਲ ਵਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਗੁਰੂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਤਮਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਨਾਹੀਂ ਤੋੜ ਕੇ ਸਚਾਈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਫਿਰ ਸਰੀਰਕ ਪੀੜਾਂ ਸਾਡੇ ਮਨ ਤੇ ਆਤਮਾਂ

ਨੂੰ ਵੁਖੀ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਧੰਨ ਹੈ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਤੇ ਧੰਨ ਉਹ ਵੇ ਸਿਖ। ਏਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਹੀ ਵਡਿਆਈ ਸੀ ਕਿ 'ਮੈਨੂੰ ਤੇਪ ਨਾਲ ਬੰਨਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਇਆ ਹੀ ਮਰਨ ਲਈ ਹਾਂ। ਨਸ਼ਾਨੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜੋ ਕੇ ਸਚਾਈ ਪਿਛੇ ਮਰਨ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਵਧਾਵਾਂਗਾ।' ਕੱਦ ਛੋਟੇ ਦੀ ਛੋਟ ਤੋਂ ਜਾਣ ਛਡਾਉਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਝਟ ਢੀਮਾਂ ਧਰ ਉਤੇ ਖਲੇ ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦੀ ਸੇਧ ਹੋਣ ਦਾ ਚਾਅ ਮਾਨਿਆਂ ਅਤੇ ਭਾਣੇ ਦੀ ਮਿਠਾਸ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨ ਕੀਤਾ।

ਗੁਰੂ ਨੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਰੂਹ ਫੂਕ ਕੇ ਸਿਖੀ ਦੀ ਪਿਉਂਦ ਲਾਈ। ਅੱਜ ਉਹ ਪਿਉਂਦ ਵਾਲੀ ਟਾਹਣੀ ਕੁਝ ਸਿਰ ਕਢਵੀਂ ਨਹੀਂ। ਹੇਠਲੀ ਪੇਂਗਰ ਨੇ ਵਧ ਕੇ ਝਾੜ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਲੀ ਦੀ ਪਿਉਂਦ ਵਾਲੀ ਟਾਹਣੀ ਅਲੋਪ ਹੁੰਦੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਅਪਣੇ ਉਚੇ ਤੇ ਸੁਚੇ ਹੋਣ ਦੀ ਅਣਖ ਕੁਝ ਸੌਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਲੋੜ ਹੈ ਅਜ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਦਾ ਚੇਤਾ ਕਰੀਏ ਤੇ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਛਾਣੀਏ। ਸਚਾਈ ਤੇ ਅਸਲ ਦੇ ਪਲੇ ਨੂੰ ਹੱਥੋਂ ਨਾਂ ਜਾਣ ਦੇਈਏ ਤੇ ਫਿਰ ਜੋ ਸਿਰ ਤੇ ਆਵੇ ਮਿਠਾ ਕਰ ਕੇ ਮੰਨੀਏ।

ਸਿਖ ਨੂੰ ਗੁਰ ਪੁਰਬਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਟਾਣਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਿਖੀ ਦੀ ਅਣਖ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਣਖ ਯਾ ਹੋਮੇ ਵਡਾ ਦਾਰੂ ਵੀ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਚੇਤਾ ਅੱਜ ਵਰਗੇ ਗੁਰਪੁਰਬਾਂ ਤੇ ਸਿਖ ਨੂੰ ਉਭਾਰਦਾ ਹੈ। ਨਿਰਾ ਸਿਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਦਿਨ ਸਚਾਈ ਤੇ ਆਦਰਸ਼ ਤੇ ਤੁਰਦੇ ਹੋਏ ਜੋ ਔਕੜ ਆਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਬ ਦਾ ਭਾਣਾ ਜਾਣਕੇ ਮਿਠਾ ਕਰਕੇ ਮੰਨਣ ਲਈ ਟੁੰਬਦਾ ਹੈ।

ਤਰਲਾ !

(ਕਵੀ ਨੂੰ)

ਦਲਬੀਰ "ਤਤਸ" (ਮੁਠਡਵੀ) ਅਸਟ੍ਰੇਲੀਆ

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਫੈਸ਼ਨ ਬਦਲੇ,
ਫਰਜਾਂ ਦੀ ਲਹਿ ਗਈ ਵਰਦੀ।
ਹਰ ਆਪੇ ਰਜਣੀ ਲੋੜੇ,
ਨਾ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਰਦੀ।

ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਵਕਰੇ ਬਣਦੇ,
ਮਹਿਫਲ ਵਿਚ ਨਾਚੀ ਨੱਚੇ।
ਅੱਜ ਸਿਰੁਟ ਪੀਣੀ ਜਾਨਣ,
ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਧਰਮੀ ਬੱਚੇ।

‘ਦੁਖ ਤੇਰਾ ਤੇ ਮੈਂ ਰੋਵਾਂ,’
ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਏ।
ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਜਹਾਨ ਸਜਾਏ।

ਮੱਸਿਆ ਕਾਲੇ ਕਹਿਰੀ,
ਕਿਰਨ ਭੁਹਲ ਰੁਸ਼ਾਂਏ।
ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਜਹਾਨ ਸਜਾਏ।

ਅਜੇ ਮਾਤਾ ਅਖੀ ਹਿੰਦੂ,
ਬਾਲਮ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਕਟਾਰੀ।
ਅਜੇ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਆਹਾ ਭਰਦੀ,
ਦੁਖੀਆਂ ਦੀ ਜਾਨ ਪਿਆਰੀ।

ਮਾਲੀ ਦੀ ਪਾਲੀ ਪੋਸੀ,
ਅਜ ਉਜੜ ਰਹੀ ਕਿਉਂ ਬਾੜੀ ?
ਕਿਸ ਫੁਲੀਆ ਤੇ ਮਹਿਕੀ ਖੁਹੀ ?
ਕਿਸ ਰੂਹ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤ ਲਤਾੜੀ ?

ਗਉ ਗਰੀਬ ਬਚਾਵੇ,
ਐਸਾ ਦਿਲ ਧੜਕਾਏ।
ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਜਹਾਨ ਸਜਾਏ।

ਮੇਰੀ ਗਹੋਂ ਤਿਲਕੀ ਦੁਨੀਆਂ।
ਮਾਰਗ ਸੱਚ ਬਤਾਏ।
ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਜਹਾਨ ਸਜਾਏ।

ਠਸਿਆਂ ਦੇ ਠੋਕੇ ਵਧਦੇ,
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਘਟੀਆਂ।
ਰਾਮ ਕਹਿਣ ਨਾ ਜਾਣੇ,
ਜਿਹਬਾ ਨੇ ਗਾਲਾਂ ਰਟੀਆਂ।

ਹਾਏ ! ਇੱਟ ਇੱਟ ਹੋਈ ਸਿਖੀ,
ਅਜ ਬਬਰ ਕਲਾ ਦੇ ਝੱਲਿਆ।
ਇਕ ਪੰਥਕ ਮਹਿਲ ਬਣਾਏ।
ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਜਹਾਨ ਸਜਾਏ।

ਘਲੀੜ ਸ਼ਰਾਬੀ ਨੈਣੀ,
ਠਾਮ ਨੂਰ ਬਲਕਾਏ।
ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਜਹਾਨ ਸਜਾਏ।

ਜਮਨਾਂ ਨਗਰ ਦੀ ਿੰਗਤ ਵਲੋਂ

ਜਮਨਾ ਪਾਰ ਗਾਂਧੀ ਨਗਰ ਦੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ੩੧-੧-੫੭ ਨੂੰ ਦਾਸ ਦੇ ਘਰ ਦੀਵਾਨ ਲਾਇਆ। ਭੋਗ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਦੇਹ ਅਰੋਗਤਾ ਵਾਸਤੇ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰ-ਦਾਸ ਕੀਤੀ।

੧।) ਸਤਿਜੁਗ ੧।) ਲੰਗਰ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਿੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸੰਤ ਵਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਵਟਨ ਪਾਏ ਤੇ ਅੰਮਿਤ ਛਕਾਇਆ। ੧।) ਅੰਮਿਤ ਛਕਾਈ ਮਹੰਤ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪਨੇ ਸਪੁਤ੍ਰ ਸਃ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੇਹਤ ਅਰੋਗਤਾ ਬਾਰੇ ਇਕ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੀ ਸੁਖਨਾ ਸੁਣੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਸੁਣਿਆ ਸੀ। ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕਿਰਪਾ ਹੋਈ ਅਤੇ ਸਃ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦੀ ਸੇਹਤ ਬਿਲਕੁਲ ਅਰੋਗ ਹੋ ਗਈ। ਜਿਸ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਮਹੰਤ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ੨੪-੪-੫੭ ਨੂੰ ਇਕ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਅਰੰਭ ਕਰਵਾਇਆ ਜਿਸ ਦਾ ਭੋਗ ੨੬-੪-੫੭ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ੯ ਵਜੇ ਪਿਆ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੂਜੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਅਰੰਭ ਕਰਾ ਦਿਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਭੋਗ ੨੮-੪-੫੭ ਐਤਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ੮ ਵਜੇ ਪਿਆ ਸਾਰੇ ਸ਼ੇਹਰ ਵਿਚੋਂ ਸੰਗਤ ਨੇ ਪੁਜਕੇ ਮਹੰਤ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਤੇ ਫੁਲ ਚੜਾਏ। ਅੰਮਿਤ ਵੇਲੇ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਵਾਰਾ ਮੰਤ੍ਰ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਖਜਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਹੋਰ ਜਥਿਆਂ ਸਮੇਤ ਲਾਇਆ।

ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਪਿਛੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਿਆਲਕੋਟ ਵਾਲੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦਵਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਲੇ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਲਾਕੇ ਿੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਗਲ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਜਥੇਦਾਰ ਸੁਰੈਣ ਸਿੰਘ ਸ. ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਸਾਬਕ ਮਿਉਂ ਸਪਿਲ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਗਾਂਧੀ ਨਗਰ ਸ਼ਾਹਦਰਾ

ਪੰਡਤ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਕਰੀਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਪਰੋਫੇਸਰ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਨੇ ਭਾਸ਼ਨ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਤਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀ ਮਿਸ਼ਨ ਲੋਕੋਂ ਇਸ ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿਚ ਆਏ ਸਨ ਉਪਰੰਤ ੧੨ ਵਜੇ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ ਮਹੰਤ ਜੀ ਨੇ ਆਈ ਿੰਗਤ ਦੀ ਲੰਗਰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪੁਸ਼ਟੀ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਮਹੰਤ ਜੀ ਨੇ ਧਰਮ ਕਾਰਜਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬਿਅੰਤ ਮਾਇਆ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾਈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ

੧੧) ਲੰਗਰ ਸੁੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ

੨।) ਸਤਿਜੁਗ ਦੇ ਹਿਸੇ ਆਏ।

ਨੈਰੋਬੀ ਅਫਰੀਕਾ-੨੮ ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ

ਸ. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਚ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੇ ਚਰਨ ਪਾਏ। ਜਥੇਦਾਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸੰਤ ਰਣਜੋਧ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਵਾਨਾਂ ਨੇ ਰਸ ਭਰਪੂਰ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ। ਆਈ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਜਲ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਖੁਲੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਧਰਮ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਸ. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਿਅੰਤ ਮਾਇਆ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾਈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ

੨੫) ਸ਼ਲਿੰਗ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮ ਸਾਲਾ।

੧੦) ਸ਼ਲਿੰਗ ਸਹੇਤਾ ਸਤਿਜੁਗ।

ਰਣਜੋਧ ਸਿੰਘ

ਨਕੋੜੇ-

ਸੁੰਮਾਨ ਬਾਬਾ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਨਕੋੜੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੋਤਰੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ੧।) ਲੰਗਰ ਨੂੰ ਸਹੇਤਾ ਦਿਤੀ।

ਪ੍ਰਦੇਸੀ

ਭਗਤੇ ਵਿਖੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ

ਸੰਤ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਇਕਤਰ ਕਰਕੇ ਜਥੇਦਾਰ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਉਦਮ ਨਾਲ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਨਿਰਵਿਘਨ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਸੰਤ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਪਰਵਾਰ ਨੇ ਬੜੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਆਇਆ ਸਜਨਾਂ ਦੀ ਅਤੁਟ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੰਤ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਘਰ ਪਿਛੇ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਦੜ ਆਏ ਸਨ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਘਰ ਬਿਲਕੁਲ ਪਾਣੀ ਨੇ ਢਾਹ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇਹਨਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਲ ਭੱਜਿਆ ਕਿ ਜਾਕੇ ਪਤਾ ਕਰ ਅਸੀਂ ਬਾਜੇ ਆਵਾਂਗੇ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਬੁਰਜ ਭਗਤਾ ਆਂਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ ਵੇਖੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕਈਆਂ ਦੇ ਘਰ ਵੀ ਸਾਮਾਨ ਵੀ ਬਾਹਰ ਫਸਲ ਵੀ ਕੋਈ ਨਾ ਪਾਕਸਤਾਨ ਵੰਡ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਭਗਤੇ ਦੇਹ ਸੰਤ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਬਾਬਤ ਪਤਾ ਦੀਤਾ। ਤਾਂ ਸੰਤ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੁਣਕੇ ਵਿਰਾਗੀ ਹੋ ਗਏ। ਕਿ ਧੰਨ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਨਾਚੀਜ ਰੱਹਿਆ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਅਖੀਂ ਵੇਖੀ ਹੈ ਸੀ।

ਘਰ ਤਾਂ ਕੀ ਰਹਿਣਾ ਸੀ ਭਾਂਡੇ ਵੀ ਵਰਤਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਫੇਰ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਬਾਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਐਣਾ ਸੀ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰਿਉ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਹੁਮ ਹੁਮਾਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਜੇ ਪਹੁੰਚੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਤੇ ਬਾਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਰਬ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਪੁਛ ਗਿਛ ਕੀਤੀ। ਕਿ ਭਾਈ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਭ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਹਾਲ ਦਸੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਹ ਸੰਗੇ ਨ ਤੇ ਆਪਣਾ ਘਰ ਜਾਣਕੇ ਲੈ ਲਵੇ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁਝ ਮੰਗਿਆ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁਝ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸੰਤ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਿਰਾਗੀ ਹੋਕੇ ਅਰਜ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੋਰ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਬਖਸ਼ੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਸੁਣਕੇ ਅਸਚਰਜ ਰਹਿ ਗਈ ਧੰਨ ਸਿਖ ਜਿਸ ਦੇ ਪਾਸ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਨੂੰ ਭਾਂਡਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬੁਠੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਮੰਗੀ। ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਪ) ਲੰਗਰ ਪ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ੧੦) ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਟਾ।

ਸੇਵਕ:-ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ

ਗਾਂ ਬੰਦੇ ਨੂੰ

ਐ ਬੰਦੇ ਤੈਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮੰਨਕੇ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਕਮਾਈਏ।
ਘਾਹ ਪਠਾ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰੇ ਚੁਗੜੇ ਤਾਜਾ ਦੁਧ ਪਿਲਾਈਏ।
ਖੂਹ ਖਰਾਸ ਤੇ ਹਲ ਸੁਹਾਗਾ ਗਡੇ ਤੇਰੇ ਵਾਹੀਏ।
ਤੈਰੇ ਪਾਸੇ ਪਾਪੀ ਬੰਦਿਆਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਇਵਜਾਨਾ ਪਾਈਏ।
ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀਏ ਤੂੰ ਉਲਟਾ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰੇ।
ਇਕ ਜਬਾਨ ਦੇ ਸੁਵਾਦ ਦੇ ਬਦਲੇ ਤੂੰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਪਾਪ ਗੁਜਾਰੇ।
ਅਠ ਸਠ ਤੀਰਥ ਦਾ ਪੁਨ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਦਇਆ ਜੀਆਂ ਤੇ ਪਾਲੇ।
ਤੂੰ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਪਾਪੀ ਵਾਲੇ ਫੜ ਲਏ ਉਲਟੇ ਹੋਨ ਜੋ ਚਾਲੇ।

ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪੰਛੂ

ਅਗੇ ਤੋਂ

ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ 'ਸਤਿਜੁਗ' ਦਾ ਏਹ ਆਖਰੀ ਪਰਚਾ ਹੈ। ਸਤਿਜੁਗ ਨੇ ਰਸਾਲੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ੩ ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਕਰ ਲਏ ਹਨ। ਇਤਫਾਕ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਗਲਾਂ ਦੇ ਢੇ ਅਜੀਬ ਤਰਾਂ ਨਾਲ ਢੁਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਏਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਿਸੇ ਸਕੀਮ ਮੁਤਾਬਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਹੁੰਦਾ ਇਉਂ ਨਹੀਂ।

ਅਜ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲੋਂ ਮੇਰੇ ਦੱਬੇ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹਫਤਾਵਾਰ ਤੋਂ ਮਾਸਕ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਪਰ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦਿਆਂ ਮਾਸਕ ਪੜ੍ਹ ਓਨਾਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਿਆ ਜਿੰਨਾਂ ਕੋਈ ਹਫਤਾਵਾਰ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਜਣਾ ਦੇ ਕਈ ਚੰਗੇ ਢੰਗ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹੇ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਤੇ ਏਸ ਦੀ ਹਰਦਿਲ ਅਜੀਜ਼ੀ ਵੀ ਕਾਫੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਅਜ ਏਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਫੇਰ ਉਤਨੀ ਹੀ ਹੋ ਗਈ ਜਿਤਨੀ ਕਦੇ ਪੂਰੀ ਹਫਤਾਰ ਤੇ ਚਲ ਰਹੇ ਹਫਤਾਵਾਰ ਸਤਿਜੁਗ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਵਕਤ ਨਾਲ ਪੰਥ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੰਵੇਸ਼ ਤੇ ਹੋਰ ਖਬਰਾਂ ਨਾ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਣ ਦੀ ਘਾਟ ਏਸਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਅਖਰਦੀ ਹੀ ਰਹੀ। ਤੇ ਲੋੜ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦਿਆਂ ਅਜ ਮਾਸਿਕ ਰਸਾਲੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਬਦਲਾਰੇ ਏਸ ਨੂੰ ਹਫਤਾਵਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੇ ਹਫਤਾਵਾਰ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਵਾਗ ਫੋਰ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਕਵੀ' ਮੰਭਾਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮੈਂ 'ਸਤਿਜੁਗ' ਦੀ ਮਵਾ ਤੋਂ ਅਲਗ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਏਸ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਅਲਹਿਦਗੀ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਆਪਣੀ ਹਥੀ ਹੀ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪਾਠਕ ਜਾਂ ਸੁਣੇ ਨੂੰ ਏਸ ਤੋਂ ਕਿਸੇ

ਕਿਸਮ ਦੀ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਦੀ ਭਾਨ ਨ ਪਵੇ।

ਮੈਂ ਜਿਮੀਦਾਰ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਵਿਚੋਂ ਹਾਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਕਾਰੋਵਾਰ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰੀ ਹੈ। 'ਸਤਿਜੁਗ' ਦੀ ਅੱਡੀਟਰੀ ਦਾਕੰਮ ਸਰਵ ਸੇਸ਼ਟ ਤੇ ਪੰਥ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਪੁੰਨ ਨਾਲੇ ਫਲੀਆਂ ਹੋਣ ਵਾਂਗ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੇਰੀ ਜਾਤ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰਾਂ ਦੇ ਦੋਰ ਫੈਦੇ ਵੀ ਸਨ। ਪਰ ਏਹਨਾਂ ਫੈਦਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਕਿਸਮਤ ਨਿਭ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਛੇ ਮੇਰੇ ਜਮੀਨ ਵੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਗੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵਾਹੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕੁਝ ਸਿਹਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਿਸ ਲਈ ਘਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਭਾਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਘਰ ਰਹਿਣਾ ਏਸ ਲਈ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈਕਿ ਮੈਂ ਮਾ ਬਾਪ ਦਾ ਇੱਕਲਾ ਪੁਤਰ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਲਈ ਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਤੇ ਵੀ ਮਜਬੂਰਨ ਪਿਛੇ ਹਟ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਯੋਗ ਸਮਾਂ ਔਣ ਤੇ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਵਕਤ ਸੇਵਾ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਇਰਾਦਾ ਮੈਂ ਰਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਘਰ ਜਾਕੇ ਵੀ ਲੇਖਣੀ ਜੁਆਰਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਕੁਝ ਸੇਵਾ ਕਰਸਕਾਂ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਵੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਵੀ ਬਣਿਆ ਰਹੇ।

ਆਪਣੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਈਂ ਮੇ ਖਰਵੇ, ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਵਰਤੇ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਕਈ ਥਾਈਂ ਕਟ ਵਢ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਮਗਰੀ ਨਾਂ ਛਾਪਣ ਵਰੇਰਾ ਦੀਆਂ ਕਈ ਬੁਰਈਆਂ ਮੇਰੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਵੇ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੈਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ।

ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਥਾਵੇਂ-ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਯੋਗ ਵਯਕਤੀ-ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਕਵੀ' ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇ ਕਾਫੀ ਤਜਰਬਾ ਕਾਰ ਤੇ ਸੁਯੋਗ

ਨੈਰੋਬੀ ਅਫਰੀਕਾ ਸਮਾਚਾਰ

ਈ: ਵੇ: ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਸਤੀ ਸਭਾ ਨੈਰੋਬੀ ਵਲੋਂ

ਹੇਠੇ ਦਾ ਪੁਰਬ ੧੫, ੧੬ ੧੭ ਮਾਰਚ ੧੯੫੭ ਦਿਨ ਸ਼ੁਕਰ, ਸ਼ਨੀ, ਅਤੇ 'ਕਵੀ ਨੂੰ' ਸ੍ਰੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਨਗਾਰਾ ਰੋਡ ਵਿਖੇ ਬੜੀ ਪ੍ਰਮਾਣ-ਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਨੈਰੋਬੀ ਦੇ ਉਘੇ ਕਵੀ, ਲੇਖਕਾਰ, ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਕਾਰੀ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਤੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨੋਹਰ ਖਿਆਲਾਂ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਨਿਹਾਤ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਵੇਗ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਲੰਗਰ ਚਿੰਨ ਦਿਤਾ ਅਤੁਟ ਵਰਤਿਆ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਈ: ਵੇ: ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਸਤੀ ਸਭਾ ਨੈਰੋਬੀ ਵਲੋਂ ੨੨, ੨੩ ਅਤੇ ੨੪, ਮਾਰਚ ੧੯੫੭ ਦਿਨ ਸ਼ੁਕਰ, ਸ਼ਨੀ, ਰਵੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ (ਨਗਾਰਾ ਰੋਡ) ਵਿਖੇ ਬੜੀ ਪ੍ਰਮਾਣ-ਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਸ਼ੁਕਰ ਵਾਰ ਤੋਂ, ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੰਗਰ ਦਾ ਅਤੁਟ ਪ੍ਰਵਾਹ ਐਤਵਾਰ ਤਕ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ।

ਦੋਹਾਂ ਪੁਰਬਾਂ ਦੇ ਆਰੰਭ ਦੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਜਥੇਦਾਰ ਰਾਗੀ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ ਨੇ ਜਥੇਸਮੇਤ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਸਮਾਪਤੀ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਆਸਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਗਿ: ਉਪਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਥੇ ਸਮੇਤ ਕੀਤਾ।

੨੪ ਮਾਰਚ ਸੰਗੀਤ ਦਰਬਾਰ ਉਪ੍ਰੰਤ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਕਵੀ ਬਰਕਤ ਰਾਮ 'ਬਰਕਤ' ਨੇ ਰਵਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਚਲਾਕੇਸਾਧ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ। ਹੋਰ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦੀਵਧਾਈ ਦੀਆਂ ਵਧਤਾ ਸੁਣਾਕੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕੀਤਾ। ਉਪ੍ਰੰਤ ਸਤ ਸੇਵਾ ਦਾ ਰਾ ਦਾ ਧਨਵਾਦ ਕਰਕੇ, ਅਤੇ ਕਵੀਆਂ ਰਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰੋਂ ਪਾਓ ਭੇਟਾ ਕਰਕੇ ਦੀਵਾਨ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤਾ।

ਸੇਵਕ ਫੁੰਮਣ ਸਿੰਘ "ਕੰਵਲ"

‘ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਸ਼ਨ’ ਕੈਲੰਡਰ

ਕੈਲੰਡਰ ‘ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਸ਼ਨ’ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਜਨਾਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਮੰਗਵਾਨੇ ਹੋਏ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਿਐਤੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਦਿਤੇ ਜਾਣਗੇ।

੧੦੦	ਕੈਲੰਡਰਾਂ ਤੇ	੩੧।)	੫੦	ਕੈਲੰਡਰਾਂ ਦੇ	੧੮।।)
੨੫	„ „	੧੦।।)			

ਲੇਖਕ ਹਨ। ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲੋਂ ਕਿਸੇ ਵਕਤ ਗੀਆਂ ਜਿੰਨਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਮੋਰਚਕ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਐਡੀਟਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਚੁਕੇ ਵਸੀਲਾ ਏਹ ਹੈ।

ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਤੇ ਮੈਂ ਉਮੀਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵੇਹਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਪੰਥ ਵਾਸਤੇ ਚੰਗੀ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗੀ।

ਵਲੋਂ ਮੇਰੇ ਜਿੰਮੇ ਬਹੁਤ ਉਲਾਮੇ ਤੇ ਤਾਹਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਹੋਣਗੇ। ਤੇ ਸੁਭ ਇਛਾਵਾਂ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਪਿੰਡ ਗੁਰੂਸਰ [ਗਦਾਂ ਡੋਬ
ਡਾਕਖਾਨਾ (ਅਬੋਹਰ
ਬਿਲਾ ਫੀਟੋਬੁਰ [ਪੰਜਾਬ

੧੬
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਇ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਮਹਾ ਵਿਦਿਆਲਾ

ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ (ਹਿਸਾਰ)

ਅਰੰਭਕ ਰਸਮ ੨੭ ਜੇਠ ੨੦੧੪

ਸਮੂਹ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਏਹ ਸੂਣਕੇ ਮਹਾਨ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਮਧਾਰੀ ਗਰੀਬ ਜਨਤਾ ਦੀ ਅਨਪੜਤਾ ਤੇ ਬੇ-ਰੁਝਗਾਰੀ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ੨੭ ਜੇਠ ੨੦੧੪ (ਮੁਤਾਬਕ ੯ ਜੂਨ ੧੯੫੭) ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਮਹਾ ਵਿਦਿਆਲਾ ਦਾ ਅਰੰਭ ਕਰਨਗੇ।

ਏਹ ਅਰੰਭ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੀ ਬੜੀ ਚਿਰੋਕੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰਿਆਂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਏਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸਮੂਹ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸਨਿਮਰ ਤੇ ਆਸਾਂ ਭਰੀ ਪਾਰਥਨਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਚੇ ਪੰਥ ਦੇ ਇਸ ਮਹਾ ਵਿਦਿਆਲੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਕੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਉਠਾਣ।

ਏਹ ਮਹਾ ਵਿਦਿਆਲਾ ਅਜੇ ਤਿੰਨ ਹਿਸਿਆਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ।

ਪਹਿਲਾ ਹਿਸਾ: ਮੁਢਲੀ ਵਿਦਿਆ—

ਇਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਤੇ ਇਸਦੇ ਗੁਆਂਢੀ ਨਗਰਾਂ ਦੇ ਬਚਿਆਂ ਲਈ ਮੁਢਲੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਤੋਂ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹੀ ਦਸਤਕਾਰੀ ਸਿਖਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਹਿਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਚ ਕਰਾਈ ਜਾਵੇਗੀ।

ਦੂਸਰਾ ਹਿਸਾ: ਦਸਤਕਾਰੀ—

ਇਸ ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕੰਮ ਸਿਖਾਏ ਜਾਣਗੇ।

੧. ਖਡੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮ—

੨. ਲੋਹੇ ਦਾ ਕੰਮ— ਪੇਂਡੂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦਿਆਂ

੩. ਲਕੜੀ ਦਾ ਕੰਮ— ਪੇਂਡੂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦਿਆਂ

੪. ਦਰਜ਼ੀ ਦਾ ਕੰਮ—

੫. ਪੇਤੀ-ਬਾੜੀ—

੬. ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਨ—

੭. ਪੇਸ਼—

ਉਪਰਲੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਪਰ ਦਸੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ

ਸਿਖਲਾਈ ਵਾਸਤੇ ਫਿਲਹਾਲ ੨੦ ਬਚੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ੧੦ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਲਏ ਜਾਣਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਤੇ ਇਸਦੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ੧੦ ਬਚੇ ਲਏ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ੧੦ ਬਚੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਪੰਥ ਵਿਚੋਂ। ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧ ਜਾਣ ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਪਰਚੀਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲੰਗਰ ਚੋਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਸਤਰੇ ਮੰਜੇ ਤੇ ਕਪੜੇ ਆਦਿ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਚਿਆਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਫੀਸ ਆਦਿਕ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਤੀਸਰਾ ਹਿਸਾ: ਡਰਾਫਟਮੈਨਸ਼ਿਪ—

ਇਸ ਮਹਾਂ ਵਿਦਿਆਲੇ ਦਾ ਤੀਸਰਾ ਹਿਸਾ ਡਰਾਫਟਮੈਨੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸਦਾ ਸਮਾ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਵਿਚ ੨੦ ਲੜਕੇ ਦਸਵੀਂ ਜਾਂ ਐਫ. ਏ. ਪਾਸ ਲਏ ਜਾਣਗੇ। ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਖਰਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ੨੦) ਮਹਾਂਨਾ ਫੀਸ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ।

ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧ ਜਾਣ ਨਾਲ ਬਚਿਆਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖਕੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਨੋਟ:— ਸਾਰੇ ਲੋੜਵੰਦ ਸਜਣਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ੨੧ ਜੇਠ ੨੦੧੪ ਮੁਤਾਬਕ ੩ ਜੂਨ ੧੯੫੭ ਸੋਮਵਾਰ ਤਕ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਤੇ ਤੇ ਅਪੜਦੀਆਂ ਕਰ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪਤਾ— ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ,

ਸ਼੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ, (ਸਰਸਾ)

ਜ਼ਿਲਾ ਹਿਸਾਰ

ਕਿਉਂਕਿ ੨੭ ਜੇਠ ਨੂੰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਮਹਾਂ ਵਿਦਿਆਲਾ ਦੀ ਮੁਢਲੀ ਰਸਮ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਵਾਨ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਵਾਲੇ ਬਚੇ ੨੬ ਜੇਠ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਅਪੜ ਜਾਣ।

ਜ਼ਰੂਰੀ ਨੋਟ— ਡਰਾਫਟਮੈਨੀ ਸਿਖਣ ਵਾਲੇ ਬਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ੨੬ ਜੇਠ ਤਕ ਸ਼੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਪਤੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਪਰ ਡਰਾਫਟਮੈਨੀ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ੧੩ ਸਾਵਣ ੨੦੧੪ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਿਸ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਈਆਂ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਵਾਲੇ ਬਚੇ ੧੨ ਸਾਵਣ ਤਕ ਸ਼੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਜ਼ਰੂਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣ।

ਪ੍ਰਾਰਥਕ—

(ਬਾਬਾ) ਬੀਰ ਸਿੰਘ

ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. (ਰੀਟਾਇਰਡ)

ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਐਮ. ਐਲ. ਸੀ.

ਸੁਹਾਵਾ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ

ਨਵਾ ਸਿੰਘ ਮਾਸਟਰ